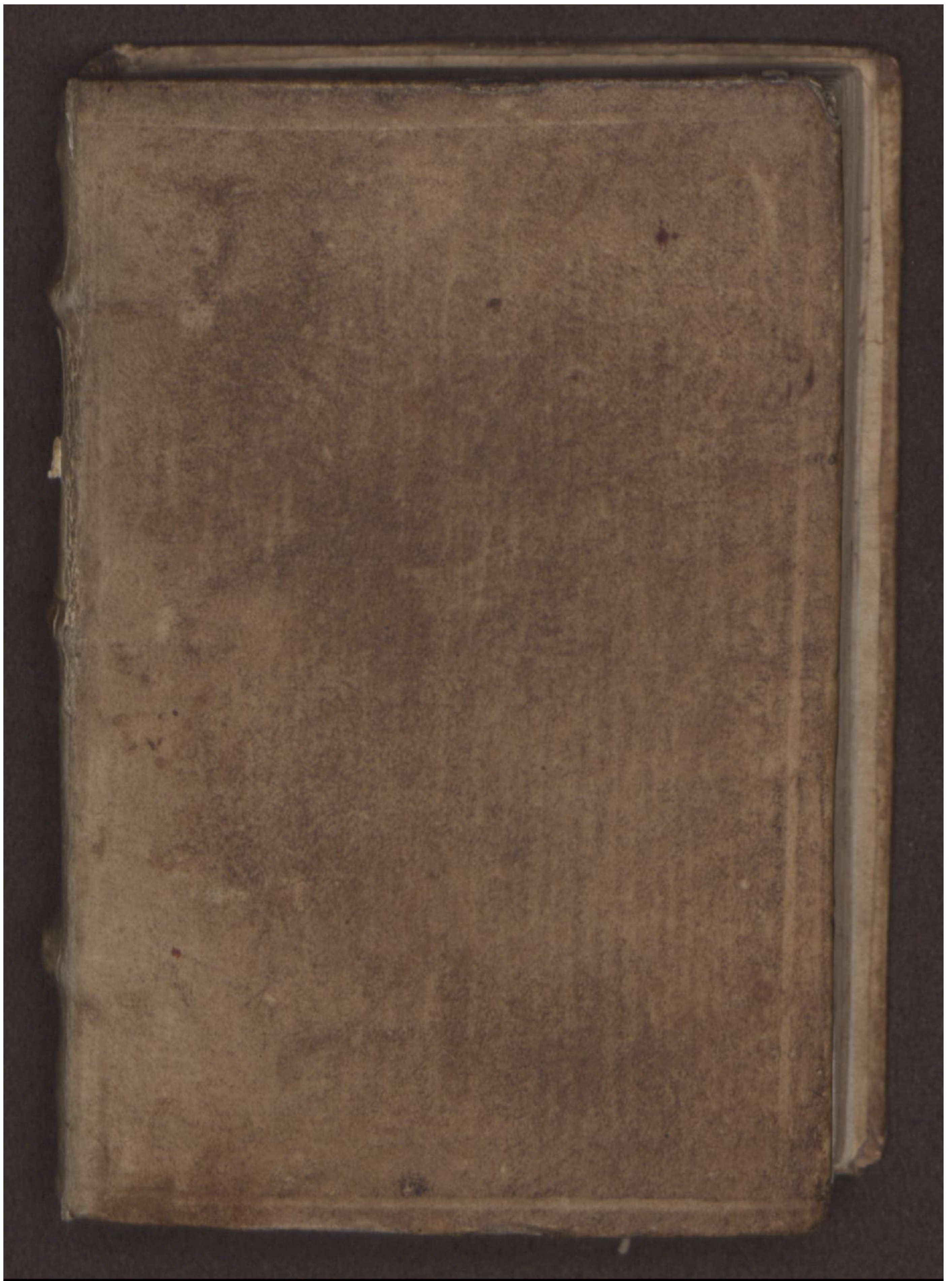
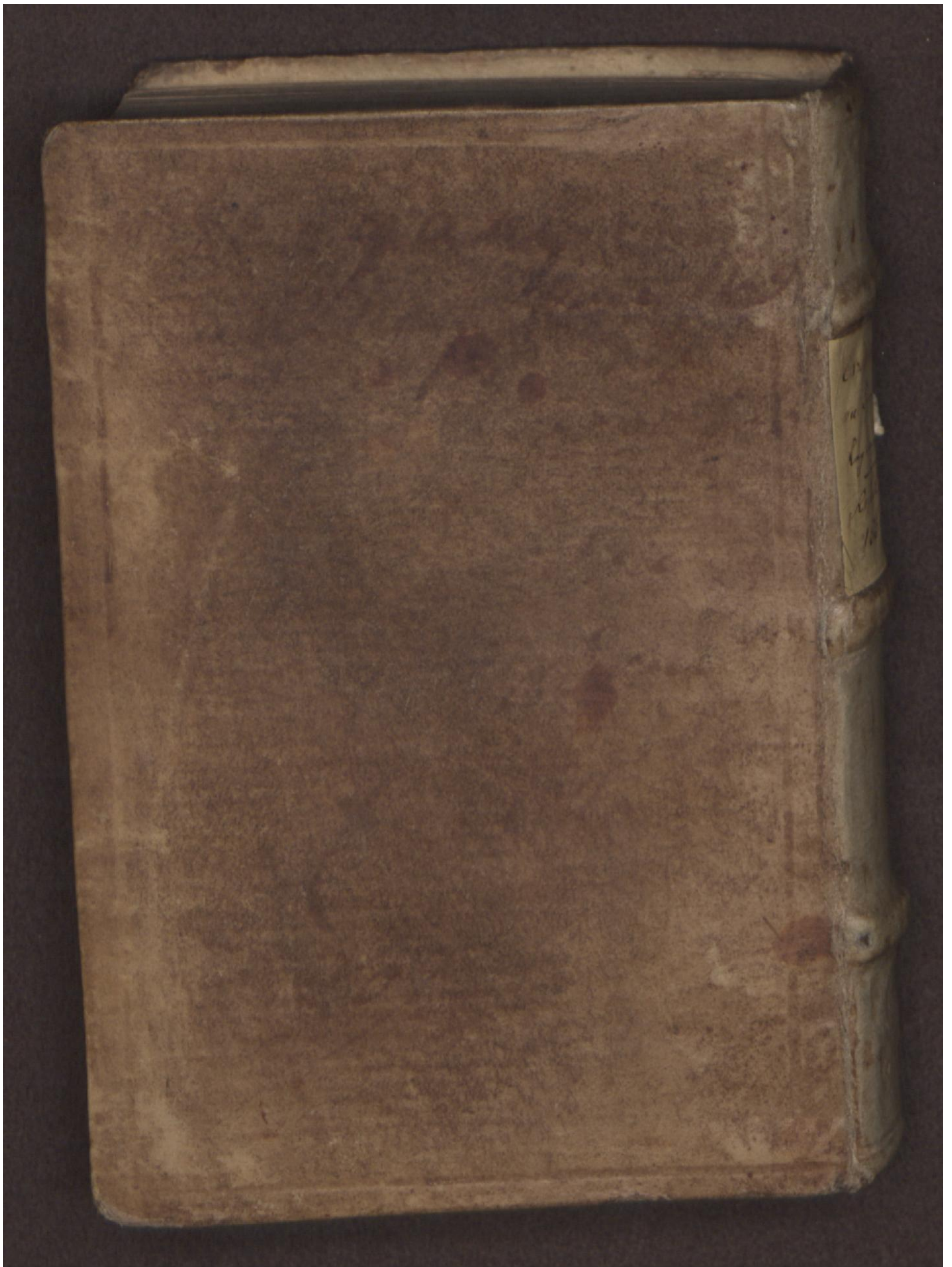

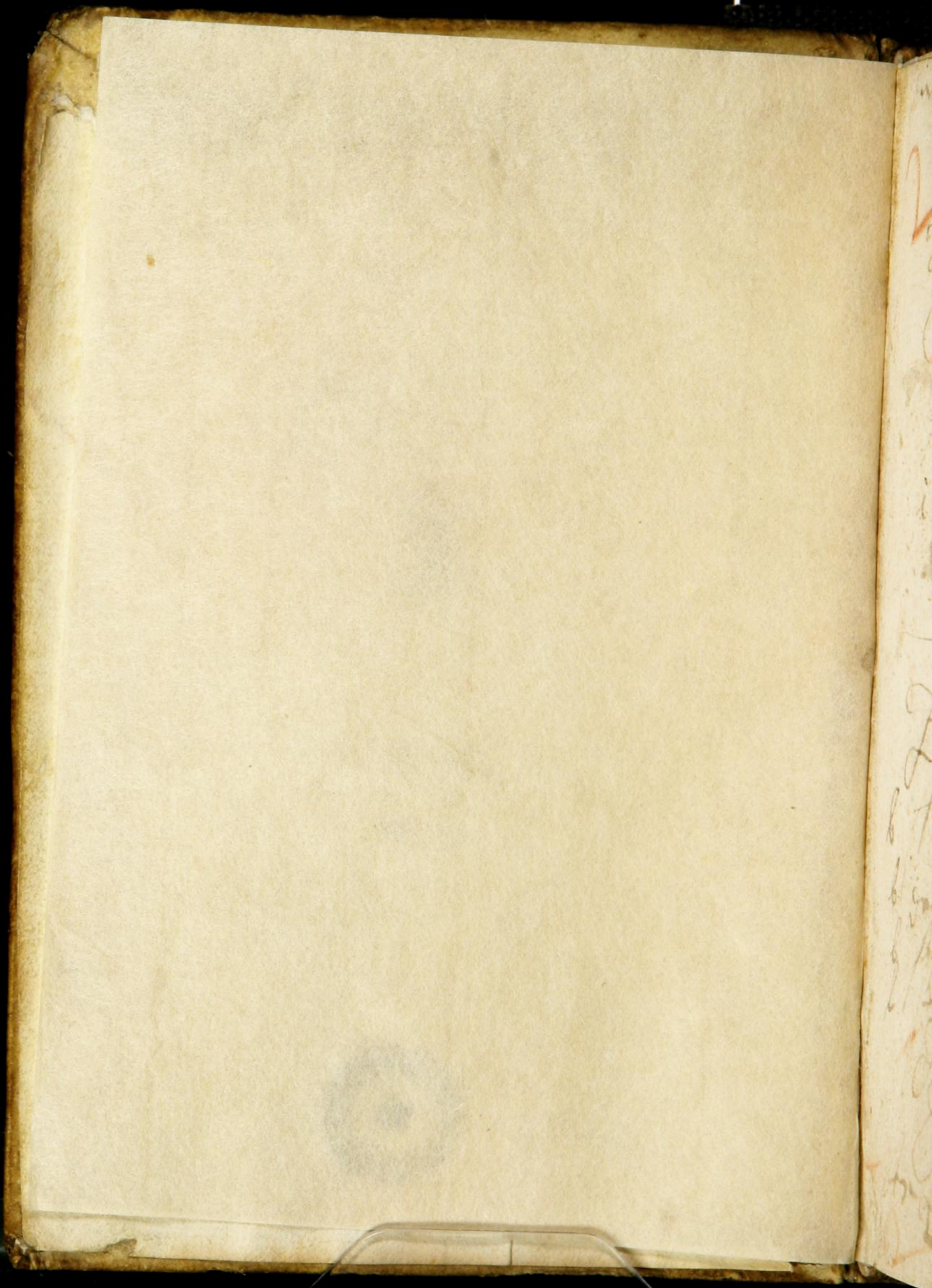

Defekt

Denne Bog hör Meg
Jörgen Madsen til
Med Rett er
i Haarbÿ [illegible]
Anno

[illegible]
b [illegible]
b [illegible]
b [illegible]
l [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

110

mgl. 3-4 bl. i Tabulen. med fol. 37 flyt. urigtig Indbinding.

Een Christe-
lig oc nyttelig bog om

kongers/Fursters/riigis landtz oc stæ-
ders regemente digthet aff then
høglerde Mand Erasmo Ro-
therodamo/ och kaldett een
Christen Furstis wnder-
wiisning oc lære.

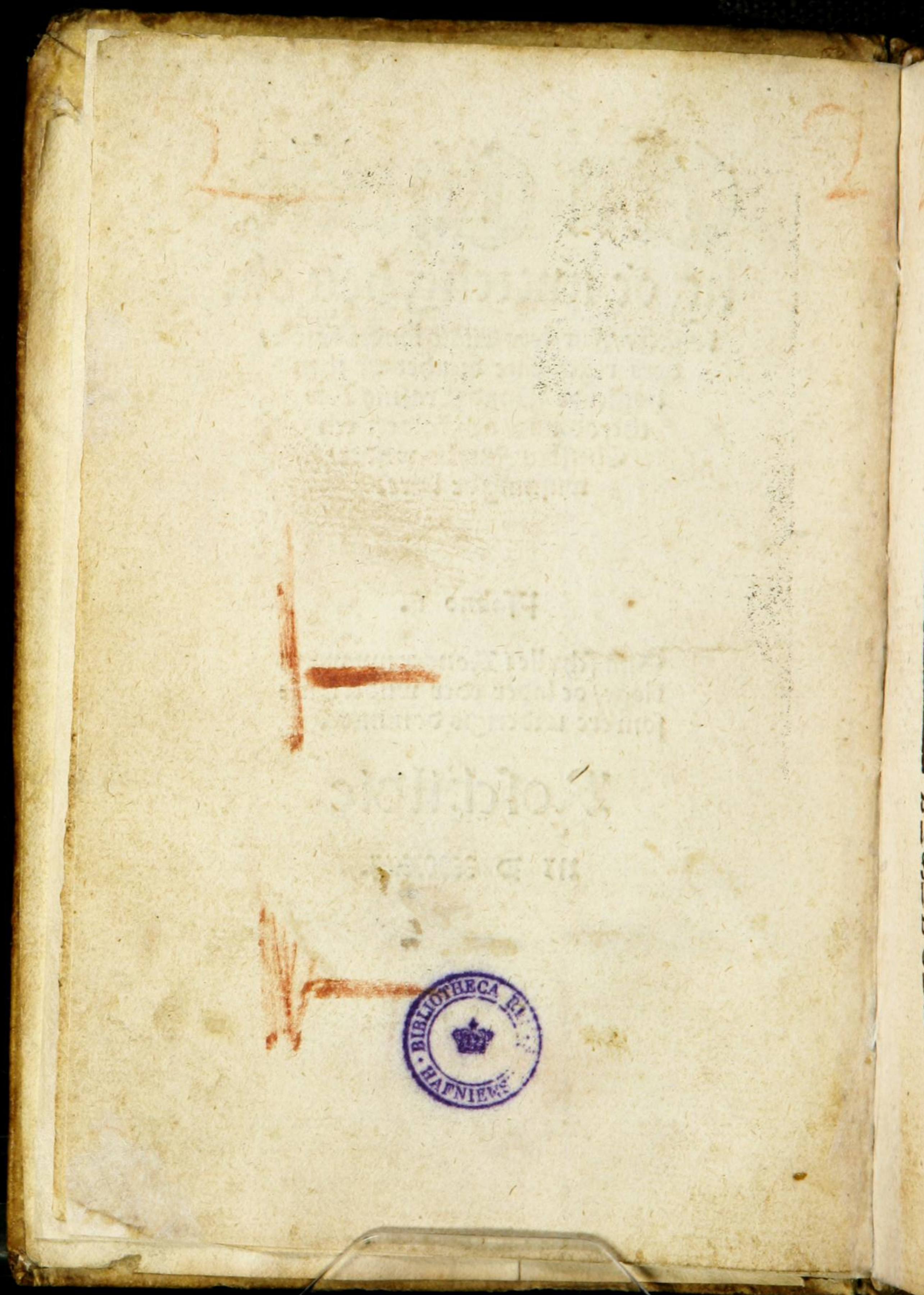
Psalmo ij.

Saa schulle i Konger nw wære
kloge/ oc lader eder wnderwiise
som ere iørderigis dommere.

Roschildie

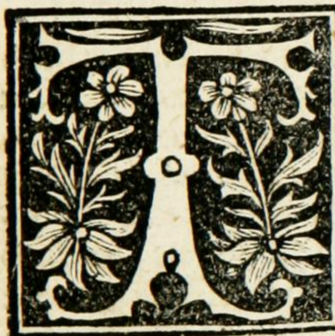
M D XXXiiij.

BIBLIOTHECA R
HAFNIENS

Verdiighe fædre met

gud/ſtrenge Riddere oc ædele gode mend
geeſlige oc werſlige Danmarcks rii-
gis raad/Oc menige Danmarcks
Riigis indbyggere/broder Pau
lus Helie ønſcher Fred och
naade lycke oc ſalighed
aff gud wor fader oc
wor herre Jeſu
Chriſto.

Then høglerde oc wide be
røcktede mand Eraſmus
Rotherodamus haffuer
forſnymen digtet ſcreff-
uet oc ladt wdgange till
høgbaarin oc ſtormeck-
tiigſthe Furſte Keyſer
Karll/een gantſche merc
kelig bog/ther hand kal
der/Een Chriſten Furſtis wnderwiiſning oc
lære/ oc hwn er i ſandhed thett hwn kaldis/
Fordi hwn icke alſomeniſte wnderwiiſer och
lærer een Furſte wdi ſyn eghen perſon men
deſligeſt wdi alle ſyne Furſtelige lemmer ſom
ere hans Raad/hans tucktemeſtere/hans ſtat
holdere / høffuitzmend/ fogeder/ embitzmend
daglige tienere oc wnderſotte/ Hwn wnder-

wiiser icke alsomeniste/huore een Furste scall biwde/men oc saa huore een Christen Furstis retsindige wndersotte schule høre oc lyde/Saa wnderwiiser hwn oc icke alsomeniste huore een Furste scall regere heele land oc riige/men hwn oc saa wnderwiiser huer i sær som magt oc befaling haffuer/liiden eller stor/ huad the nom bør att gøre/ Een lænsmand oc een fogett att regeere syn befaling/een borgemestere att regeere cen stad / oc een borgere att regeere eett hwss/ Oc kortelige atth siige/ som samme bog bescriffuer alle the gode wilkaar een Christen Furste bør att haffue/ oc alle the onde hanwm bør icke att haffue/ saa bescriffuer hwn och saa alle the gode wilkaar hans brugelige embizmend oc statholdere schulle haffue/och alle the onde wilkaar/ the icke schulle haffue/ Oc fordi wnderwiiser samme bog icke alsomeniste/huess wilkaar then scal haffue som kaaris een Furste/men oc saa the wilkaar thenom bør att haffue/som schulle kaaris till een Furstis Raad/Tucktemestere Statholdere Fogeder/och andre befalings mend/ Oc wære seg huad regemente handell thett wære kand/tha haffuer hand i samme bog/ bescriffuilse/ wnderwiisning/exempill/ raad oc daad/ Thenne drabelige och Christne bog haffuer ieg nogre aar siiden aff myn faakwndighed paa wortt Dantsche maal vdset/vdi sliig mening/at som

ønscher ieg alle som magt oc befaling haffue stor eller liiden / at the gierne læse oc høre thenne bog oc haffue henne for een daglig raadgiffuere oc tha schulde ther s regemente først bliffue gud tacknēmeligt / ther nest thenom selffue bestandigt / oc paa thet siiste menighedē gaffnligt oc profiteligt / Oc swmmelige att sige tha lærer boghen oss først at wdkaare een Furste oc een forstandere / oc huad wilkaar wij schule ansee i samme kaaring Ther nest bescriffuer hwn Fursters oc Fur steborns / tucktemestere oc raadgiffuere / oc huoredane the wære schulle oc mett huad wilkaar oc mening the schulle læris oc wnderwiisis / Ther nest gør hwn forschiell paa konger oc tyranner / met beggis theris rette controfeyt bode aff scrifft oc skiell / Fræmdelis bescriffuer hwn om smyger oc thenom ther smygre kwnne / oc bewiiser huar fore smygrere schulle icke wære i konghe raa d och handell / Ther nest om then konst ther fred giør / Om skatt oc exiiss / Om Fursters rwndhed oc welgerninger / Om low att skicke oc forbædre / Om forstandere oc theris befaling / Om contrackt oc forligilse till fred / Om Fursters oc theris børns giffter maall / Om huad een konge giøre scall then stwnd fred er / Om orlog oc feyde att fore / huar mett boghen endis / Att alle thee som samme bog till hende kommer maa faange begæring løst och sind

till att læse henne mett grantsche/ fliitt oc rett besindelse/ oc ther effter rette seg/ saa ther aff maa til megen Christelig handell köme fruct/ gaffn/ salig regemente oc fred/ thet wnde och giffue then hymmelske Første oc Konge Gud fader som mett syn søn/ Jesu Christo wdi then Helligandz enighed leffuer och regnæer een sand gud/ Welsignet æret oc loffuett ewindeligen Amen. Roschildie in profesto beati Laurentij martyris Anno domini M. D. XXXiiij.

Register paa xvii article som swmmelige bescriffuis i thenne bog.

Een Christen Furstis

wnderwuisning oc lære/ Først dictett paa latine aff Doctore Erasmo Roterodamo/ oc siden wdsett paa Dantsche aff broder Paulo Helie som her effterfølger.

Vaar som er wedtagett /att een Furste scall mett røst wdkaaris / ther scall icke saa agtis forfædris høgbarne stæmme/ legoms skønhed eller høghed (huilcket wij læse wære agthet aff mange wlerde oc wforstandige falck) som een teckelig oc sagtmodig natur/ spagt sind oc icke framfwst/ eller saa megett hastigt/ att hand mett lyckins formeering bliffuer een tyran oc will tha icke lyde gode raad/ Icke scall hand heller wære saa blødsindig att hand aff huer mand lader seg locke oc lede.

Huad scall agtis wdi konge kaaring.

Scall oc hans alder agtis/ att hand scall icke wære geckelig/om hand er megett gammild eller dragis aff løse begæring om hand er for megett wng.

Saa giøres oc behoff att then wdkaaris som er karsk oc swnd/att hand lenge kand leffue thi att maange herreskiffte kwnne icke skee woden menighedtz store schade.

Wdi seglatz befalis icke styrett / then som ÿ slegt/riigdom/ eller skønhed offuergaar andre/ men then som ÿ konst att styre andre offuerwinder/ Saa scall land oc riige then offuer alt befalis som i kongelige gaffuer andre offuergaar / som er wiisdom / retwiished / sagtmodighed/ forsyn oc fliitt till menighedtz gaffn.

Huem riige befalis scall.

Deylighed/ skønhed/ guld/ oc ædele steene giøre inthe meer till een stadtz gode regemente/end the ther till giøre/ att een styre mand scall well styre eet skib.

Wdi kaaring scall synderligh fordeell bortkastes.

Thet eniste een furste bør att agte wdi sitt regemente/ thet bør oc falckett att agte som hanwin wdkaare/ som er sandelige menighedtz gaffn oc profiitt / ther langt bortkaster syn eghen besynderlige fordeel oc baade.

Dess wærre/thet kand omwendis som thu wdkaarer/dess grannere scalthu see till huem thu wdkaarer/paa thet att een thymis wrædelighed scall icke wære off een lang pyne.

Men huaar som een furste fødis oc icke wdkaaris/som i fordom tiid Aristoteles siger att mange giørdis oc nw er almyndelige wedtagett/ther paa henger een god furstis haab/att hand well opfødis/att thet kand skarffuis mett tuckt oc god lerdom som menigheden er fratagett/i thet hand scall icke wdkaaris/Oc ther fore scall hans bryst som saa er fød een Furste/oc er tompt oc wforsøgt/opfyldis mett gode meninger strax hand kommer aff woggen/oc wdi then ny barndom scall indplandis høffuiskhed/ther kand mett tiid/mett alder oc brug sagtelige opwore oc moess/oc nar hwn bliffuer een tiid well rodfest/tha wedhenger hwn alle dage.

Huoor mett een Furstis bryst først op fyldis scall.

Ther er aldelis inghen ting saa hartt siider eller saa fast wedhenger/som thet ÿ wngdommen poodis oc indplantis/wdi huilcken alder/stor magt paa ligger huad wij lære oc inddricke/men alsomstørst/huad een prynts oc een Furste tha læer oc tillwænies.

Huaar som icke er friihed till att wdkaare een

Educatio.

+ postea rhytmen

Een tuckthe- mestere scall oc wdkaaris.

Furste/ther scall met liige stor flydt then wd-kaaris/ som een Furste scall tuckte oc oplære Att ther scall fødis een god Furste/ scall aff gud ønschis/ Men nar som hand er fød oc scall aff god lerdom oc tuckt forbædris/ thet staar een stor partt till oss.

I fordwm tiid war sliig seed/att thenom som haffde gott forschyldett aff noghen menig-hed/schulde opsettis till heder belede/stytter/ bwer/oc ther paa hederlige titel/men inghen er sliig heder saa megett wærd som then ther trolige optuckter een Furste/ agtindis meer menighedtz profiitt end syn fordeel.

Land oc riige er een god konge alting plictig oc ther nest then som hanwm giorde god/ mett tuckt oc god lerdom.

Inghen tiid er saa beqwem till att straffe oc lære een konge/ som nar hand er saa wng hand wed seg icke att wære konge/ tha scall hand holdis fra fwle oc wqwemme ting/ oc mett noger strenghed twingis till dygd oc thet som gott er.

Effter thi att the foreldre som icke ere platt wilde eller daarsche/ mett saa stor flytt opfø-de theris børn/ som ere dog icke fødde wden

2

till een agher eller eett hwss/ huore megett større flytt scall ther fordi giøris paa een kon- gis opfødilse/ som fødis icke alsomeniste till eet land eller een stad/men till mange land oc stæder / oc saa gott som till een werden att raade oc regerre/ ænthen een god mand man- ge till lycke oc gaffn/ eller een ond mand man- ge till schade oc forderffue.

Att well bestyre land oc riige/ thet er megett erligt oc Furstelig/men thet er dog icke myn- dre ære att forskicke seg een god efftherkom- mere.

Saa well scalthu regeere ligerwiiss som thyn liige schulde icke komme effter teg/ dog deff emellom scalthu saa opføde thyne børn/ att the regerindis effter teg/ kwnne bliffue bædre end thu æst.

Om een god efftekõmere.

Inghen priiss er een koning meer erlig/ end nar hand skicker seg saadan een efftekom- mere som regnis bædre end hand thi att sliig straff er hanwm een stor ære.

Then priiss er aldsomslemmist/ nar som een ond efftekommere / giør then hellig oc god som tillforn war wtaalig oc wfordraffuelig then stwnd hand leffde oc begæris nw igien.

A iij

Huore konge børn ſchule opfødis.

Een wiiſſ oc god Furſte ſcall ſaa opføde ſyne børn/ att ligerwiiſſ ſom the ere føde till land oc riige/ ſaa ſchule the oc opfødis till landz oc riigis beſte/ oc icke effter theris werdſlige oc løſe begæring/ Menighedtz gaffn ſcall altid offuerwinne forældris kødelige oc werdſlige begæringer.

Huore maange belede een koning opreyſer/ oc huore maange ſlott oc ſtæder hand opbygger tha kand hand icke wdi noger maade ſaa deylige lade effter ſeg ſyn hwgkommilſe ſom wdi een god ſøn/ ther icke wanægter ſeg huilcken ſom mett gode ſeeder betegner een god fader/ Then dør icke ſom lader ſitt leffuendis belede effter ſeg.

Tucktemeſterins willkaar

Wdwellie ſeg fordi till thette embede/ wdaff all ſyn hob/eller oc hente till ſeg (thuar the findis) the mend ſom ere faſte/agte oc wkrencte/ oc wiiſe aff lang tiidtz forſøgilſe/oc icke alſomeniſte aff bøger/ huilcke ſom ere reuerentz werde for theris alder ſkyld/ oc haffue mage aff eet erligt leffnett/ oc ælſchis for theris leffſalige oc qweme omgengilſe/paa thet att wngdōmen forfærett aff meſterins haardhed /begynder icke før att hade dygd end wiide huad dygd er/eller aff formegett ſelſſwold wanarther ſeg ÿ the maade hanwm icke burde.

Wdi all tuckt oc lerdom / oc besynderlige een konings / scall slig maade altiid holdis / att tucktemesterins strenghed/twinger wngdom mens løsagtighed / men samme strenghed scall hand dog wnderstwndwm formilde mett leffsalig omgengilse.

Sliig scall een kongis tucktemestere wære (som Seneca merckelige scriffuer) att hand kand straffe for wden haarhed / oc priise for wden smyger / huilcken som kand rædis for syn strenghed / oc ælschis for sin qwemme oc løstige omgengilse.

Offte see herrer oc Furster nøye till / huem the faa een skøn hest / een hwnd eller een fwgell att giøre tam oc lock / inthet agtindis huem the faa theris søn i hender / men tiitt befale hanwm then læremestere / ther een bonde eller een borgere wille icke betro till syn søn / Men agte huad thet kand gaffne att føde een søn till land oc riige / nar som hand icke læris till att regeere land oc riige.

Icke scall heller then som fødis till land oc rii-ge haffue huer qwīne till fostermoder men the nom som ere gode oc erlige / oc ther till serdelis oplerde / Icke scal hand heller omgaaff mett løsagtige selscaff / men wære ibland bluge oc

Fursters gengilse/scall wære met gode børn.

om gode børn/ the som haffue wærett erlige opgengilse/scall fødde/ Løsagtige børn oc drenge/ dranckere/ oc the som whøffuische ere i snack oc tale/ oc serdelis thet falck som smygre kand/ schule altiid affwiisis langt fra theris øgen oc øren/ thi att the ere icke end nw saa faste y sinde/ att the kwnne ey snarlige forkrenckis.

Slige Furster findis nw mange.

¶ Effter thi att mendischins største qwemhed oc natur er redebon till ontt/ oc inghen er saa wel fød/ att hand kand ey forderffuis aff forgifftig lerdom/ Huad kand ther andet wentis/ aff then Furste end megett ontt (fordi the bewiise icke alle konge sind oc willkaar som ere konge børn) som strax fra syn barndom opfyldis met ond lerdom opfødis bland daarlige qwinner/ ældres bland løsagtige piger/ bland draffuels spelemend/ oc forderffuelige smygrere/ bland gecke oc piibere/ bland dranckere oc daablere/ oc løsagtighedtz mestere/ bland daaer oc schalcke/ bland huilcke hand icke andett høer lærer oc inddricker/ end legoms løst oc løsacktighed/ bram oc hoffmodighed/ wrede gyrighed/ oc wrædelighed/ oc strax tagis fra thenne schole/ oc settis till att regeere land oc riige.

Effter thi att then beste konst bland andre er altiid swaarist/ oc inghen konst er ænthen

ſaa drabelig eller ſaa twng ſom att well regære/
re / hwij begære wij tha inghen lerdom till
then konſt/men meene wære aldelis nock/att
wære ther till fød.

Huad ſcall gammild andett bruge end ſynd
oc wrædelighed/nar ſom barn icke andet leeg
te end ſynd oc wrædelighed.

Att alle ſchulle wære gode thet kand mand
neppelige ønſche/ men thet er tha icke wmwe/
ligt wdaff maange twſinde att wdſøge een
eller een anden/ ſom ÿ fromhed oc wiiſdom er
ypperlig / aff huilcken maange kwnne ſnar/
lige bliffue gode.

Een wng Furſte ſcall lenge haffue till ſyn al/
der miſtancke/boode for wanwittighedtz ſag
oc naturins haſtighed/Oc wogte ſeg well/ att
hand ſeg inghen merckelig ting fore tager
wden kloge mendtz raad/ oc ſerdelis gamble
mendtz/ bland huilcke hand ſcall altid wære/
att wngdommens wanwittighed kand tem/
peteris mett the gamblis reuerentze.

Then ſom haffuer anāmett een Furſte att lære/ Att wndher/
re/ tencke ſeg att hand haffuer icke anammett wiiſe een furſ
een almyndig befaling/ men ligerwiiſſ ſom te er een ſtor
hwn er ſtor/ ſaa er hwn oc farlig/ oc førſt ſcall befaling.

hand ther till haffue thet sind ther sliigt eett embede sømmer/ oc icke agte huore maange læn hand kand faa/ men meer att hand kand antuorde land oc riige een god Furste/ som haffuer betrott hanwm till alt sitt haab.

Tenck thu tucktemestere huor megett thu æst thiit fæderne land plictig/som haffuer teg betrott till all syn salighed/Thet er ÿ thyne hender/ huad eller thu wilt beskicke landett een god frelsermand/eller oc een forgiffrig pestilentze.

Een tucktemestere haffuer meget at besinde.

Then som menigheden haffuer antuordet sitt barn i skiød / scall først agte huortt samme barns natur er wendt/ fordi thet kand aff nogre teghen i then alder wel formerckis om thet er meer beqwemt till wrede oc hastighed end till hoffmod/ meer till stortt welde oc herlighed/eller stortt naffn oc rygte/Meer til wkyskhed oc daabill end till gerighett/ meer till fred end till orlog/ meer till wanmectighed end till wredelighed / Ther nest huaar hand finder hanwm meer redebon til synd/ther scall hand mest beschermø hanwm mett gode bud / oc ther paa arbeyde att hand kand tha drage then wnge natur wdi andre seeder/ oc twertt emod/ huar hand fornømmer hans natur att wære beqwem till dygder/ eller till the synder

som synis att wære dygder/ som er stormo-
dighed oc formeghen trwndhed / ther scall
hand giøre naturins beste meth fliitig wyn-
skiffuelighed.

Dog er thet icke nock att bescriffue een regill
ther thenom kand drage fra ontt oc locke till
gott/ Men scall ther oc settis i theris bryst oc
for theris øghen andre høffuische ting/ wdaff
huilcke theris hw oc hierter kwnne opweckis/
som ere gode fabill/ oc effterlignilse/ exempill
oc wiise mendtz tale/ ord oc gerninger / som
schulle graffuis ÿ ringe oc formalys paa weg
ge/ oc taffler / oc andre ting som then alder
haffuer lyst till att thet kand altid møde the-
nom oc wære for theris øghen/ oc saa nar the
haffue nogett andett att giøre.

ædele oc erlige sind optendis megett aff merc-
kelige mendtz exempill/ Men dog ligger ther
magt oppaa/ huad meninger the fra første
tilwænies/ Hender thet seg saa fordi/ att wij
anamme eett wlærdt barn at wnderwiise tha
schulle wij strax ther till giøre wor flydt att
thett først indricker retsindige meninger / oc
mett nogre lerdomme / ligerwiiss som mett
krafftig lægedom beschermis mod falsche oc
almyndige folckis meninger/ Men hender thet
seg saa/ att wij anamme thet barn som nw er

bedragett wdi falsche meninger/ tha schulle the mett røder oprycktis / oc gode meninger indplantis ÿ theris sted/ fordi som Ariston si-ger wdi Senece bog/ Thet er forgeffuis att lære oc sïge een galynd mand huore hand scal tale/gaa/eller haffue seg obenbare eller hemelige bland folck/ wden mand først fortager ha-nwm galenschaff/ Saa er thett oc forgeffuis att lære noger/ landtz oc riigis regemente/ før end falsche oc almyndige meninger/ som nw ere megett wedtagne/ ere aff hans bryst wd-elte.

Icke scall heller tucktemesterin offuergiffue seg om hand fanger then att lære som er haard att tracktere/effter thi att inghen natur er saa haard/ ther kand ey tæmmis oc forbæ-dris met gode lerdome.

Scall hand oc altid lære samme barn hand anammett haffuer/ dog hand formercker thet att wære qwempt oc tucktigt/fordi dess bædre iorden er dess snaere forderffuis hwn/ oc op-fyldis mett onde yrter oc wnyttig grøde/ om bonden seer icke dess nøyere till/ Saa er thet oc saa mett mennischins gode natur/ ther dess snaere besmittis att hwn er god/ wden hwn mett god lerdom bewaaris oc dyrckis.

6

The flodemaall oc strādbræddepleyer mand altid att best bescherme/ som mest brydis aff flod oc storm. Ther findis wtalige ting/ som konge sind kwnne bedrage fra thet som rett er som er stor lycke/megen rigdom/ offuerflødig hed oc eet kræseligt leffnett/Item stor friihed/ aff huilcken the meene/ alt thett att wære seg sømmeligt som thenom er løsteligt/Ther nest fremfarne kongers onde oc daarlige exempill/ oc offuer alt smyger/ som er een forkled faste⸗ laffns tro/ Oc fordi scall hand emod alle des⸗ se ting beschermis mett gode oc Christne kon⸗ gers bud oc exempill / Ligerwiiss som then mand er icke een pyne wærd/men mange/som then kelde forgiffuer met edyr/ther huer mand scall dricke wdaff/ Desligest er oc then alsom⸗ schadeligst ther forgiffuer eet konge bryst met onde oc wrange meninger/fordi the komme icke een mand/men saa maange wtalige till schade oc forderffue.

wtalige ting kwnne Furster bedrage.

Er thet saa att then pynis till døde/ som kon⸗ gens myntt forfalscher/ megett meer haffuer then pyne forschylt som kongens sind oc na⸗ tur forderffuer.

Thi scall tucktemesterin/ mett stor mandom oc alffuære/ oplære konge børn mett thet før⸗ ste/ then stwnd the ere aff ontt wbesmittede/

En tucktemestere scal wære mandelig oc alffuerlig.

oc beqwemme till att giøre thet thenom sigis
oc peegis fore/ Wiished haffuer oc barndom
och wngdom mett seg/ ligerwiiss som andre
ting/ Oc altid scall hand lære thenom thett
samme/dog mett atskillige fwnd oc wdi at-
skillige tiider/oc thet begynde mett løst oc lem-
pe/som siiden scall mett stortt alffuære trac-
teris oc handlis/ Oc nar hand formercker att
barnett haffuer løst till thet fabill oc æwyn-
tyr/ther Esopus scriffuer om then mwss som
frelste een løwe aff sitt fengsill/ oc nar barnett
giør seg ther aff latter oc gammen/ tha scall
mesterin sige/ att samme æwintyr høer een
herre oc een konge till/ och mercker att hand
scall aldelis inghen forsmaa/ men forschylde
seg mett welgerninger alle folckis yndiste fordi
inghen er saa swaag oc wanmecktig att hand
ey mett tiiden och løckis omløb / kand bode
gaffne oc schade/ther thenom er offte hæentt/
som wore mecktige nock.

Om en mws som frelsthe een løwe.

Oc nar hand formercker att barnett ler oc be-
spotter ørnyn/ som lod seg forderffue i grwnd
aff een taarbiist / tha scall hand giffue ha-
nwm thet for eett exempill/ att i huore wan-
sterck hans fiende er/ tha scall hand huerckin
biwde hanwm till slags/ eller oc forsmaa ha-
nwm/ Thet hender gierne/ att then som icke

Eet fabil om een ørn.

kand mett magt/hand ſchader dog offte mett liiſt oc ſnedige fwnd.

Phaetontis fabill.

Oc nar ſom hand haffuer mett løſt hørtt och lærtt Phaetontis fabill/ſom waar ſolens wo-genſuend/tha ſcal tuckemeſterin lære hanwm at thet fabill er then kongis exempill/ſom wdi wngdō for wden wiiſdom anāmer land oc riige at regeere bode ſeg oc andre till ſtor ſchade.

Vlyſſes. Polyphemus

Oc nar hand ſiger hanwm thet fabil om then eenøgede kempe huorlwnde Wlyſſes wdhw-lede hans øge/ tha ſcall hand ſige barnet/ att then Furſte er ſamme Polyphemo liig ſom haffuer ſtor magt oc inghen wiiſdom.

Om bier oc myer.

Huem er then ſom icke gierne hører oc mercker huorlunde att bier oc myer haffue eet ſynder-lige wiiſt regemēte? Nar tucktemeſterin mercker fordi/ att theris regemente falder barnett well till ſinde/tha ſcall hand ther aff wddrage then lerdom/ ſom een konge well bekommer/ Oc er førſt at wiiſyn (ſom er biernis kōge) flyger inghen tiid langt bortt/oc hans winger ere fordi ſmæerre end kroppin tilſiger/ther til met haffuer hand inghen gad/Saa ſcal oc een konge oc een herre wære mitt wdi ſitt riige/oc icke altid bruge ſyn ſtrenghed /men offte wære mild oc barmheiertig/ oc i ſliig ſamme maade

tha scall oc mesterin giøre mett andre ting.

Thet er icke well mweligt at sette her alle exempil/men alsomeniste at bescriffue her eet fwnd huore thet kand best gaa till att tage orsage til wnderwiisning wdaff andre fabill oc exempill

Huaar och nar een furste scal loffuis oc straffis

Oc er thet saa att hanwm scall nogett haarde lige sigis/ eller thet som skarpt er scall hanwm fore settis/tha scall tucktemesterin aff eett gott forstand søge syn tale ther effter/ Hand scall loffue oc priise hanwm for andre/ men dog i the støcker som ere sande oc høffuische / oc straffe hanwm hemelige/ mett leeffsalig tale oc gode ord/oc besynderlige/ nar som hand er kommen till alder.

Om Christo Jesu oc hans lerdom.

Offuer alt tha scall thet først settis hanwm i bryst oc hierte/ att hand haffuer drabelige oc merckelige meninger om Christo Jesu/Oc Jesu Christi lerdom well tilhobe søget scal hand strax indricke/oc thet aff then hellige euangeliū kelde/huaar wdaff lerdōmen bode reenligere/ oc met større krafft wddragis/oc thet scal hanwm sigis att Jesu Christi lerdom hører inghen meer til end een Christen Herre oc konge

Een stor partt aff folck bland then menige mand er forgiffuett mett falsche meninger/ oc

meer forwndrer the werdsins skugger oc spø-
gilse/end the ting som sandelige ere/ Men een
god furste bør icke att wndre paa the ting/
som menige falck megett affholde/ men holde
seg thet i sandhed for ont som ont er/ oc agte
thet for gott som i sandhed gott er/ Inghen
ting er sandelige ond/wden then som haffuer
fæle ochandel mett slemhed oc wretferdighed
oc inghen ting er sandelige god/ wden then
somhaffuer fæle oc handell mett høffuiskhed
oc retferdighed.

Thi scall tucktemesterin thet fly oc forarbeyde
mett thet føste att hand elscher dygd / som
then alderskøniste ting ther till er/octher nest
att hand hader wdygd ligerwiiss som then
alderslemmiste ting ther till er.

Icke scall heller thet barn som er fød till land
oc riige/ haffue wnder paa riigdom/ liger-
wiiss som paa then ting ther er merckelig oc
fordi scall thet icke heller tilhobesancke rigdom
y huess maade thet kand mett rett eller wrett/
Men thet scall wnderwiisis att thet er icke
sand heder oc ære som nw almyndelige hol-
dis for heder oc ære/Men thet er een sand he-
der/ther aff seg selff efterfølger dyg dige gier
ninger/ oc dess erligere kommer/ att hand lii-
dett begæris.

Thet som almyndelige holdis for løst / staar een Christen Furste saa ylde / att thet neppelige sømmer nogett menische / thi scall hanwm foregiffuis een anden løst som er ewig oc fræmtwrinde / bode i thette timelige / oc saa i thet tilkommende ewige liff.

Om sand oc forfengelig ære.

Hand scal høre / att ædelhed / foreldris belede / wabn oc gaminill tiidtz teghen / oc ald anden forgengelig bram oc hoffmod / ere icke andett end forgengelige naffn / wden nogett aff thenom haffue begyndelse aff ære oc dygd.

Een Furstis werdighed / storhed / herlighed oc Furstelighed scall icke begyndis eller beschyttis mett løckins bulder oc metholđ / som er mett riigdom oc megett falck Men aff wiißdom / wbesinittet leffnett / oc retferdige gerninger.

Mendesklig leffnet dømmesickesaligt aff maange aar / men aff maangedydelige gerninger.

Icke scall heller døden wære hanwm rædelig oc icke heller begrædelig i andre wden hand er sleem oc werlig / Then er icke meer hellig som lenger haffuer leffuitt / men then som dygdelige haffuer leffuett / lang alder scall icke dømmis aff maange aar / men aff retferdige gerninger / Oc fordi ligger ther icke magt oppaa till mennischins salighed huore lenge / men huore well thet leffuer.

Dygd er ſeg ſelff een ſtor løn/ oc fordi er thet
een Furſtis ſtore ære/att hand ramer menig-
hedtz gaffn/oc ſaa mett ſyn eghen død/om lyc
kin kwnne icke anderledis føge ſeg/ dog then
Furſte dør icke ſom ſlas i hiell for menighedtz
beſte/ Ther neſt/ huadſomhelſt menigheden
elſcher oc haffuer kærtt for løſt ſkyld/ eller oc
wndrer paa nogett ſom koſteligt er/ eller oc
efterfølger thet ſom nytteligt er/tha ſcall thet
alſomeniſte dømmis effter dygd oc høffuiſk-
hedtz regill/ Oc twertt emod/ huadſomhelſt
menige falck fly ligerwiſſ ſom thet ther er hart
oc wløſtigt/eller oc forſmaa thet ſom inthet er
agthet/eller oc ſky thet ſom er ſchadeligt/tha
ſchule ſliige ting icke i ſandhed flys/ wden the
haffue fæle oc hadell mett wanheder oc wan-
ære.

Huad then menige mād rynder til ſins de er gerne ondt.

Deſſe ting ſchule indplantis wdi een wng fur-
tis ſiell/oc indſcriffuis i thet kleyne bryſt/ liger
wiiſſ ſom een hellig low/ Aff ſliige titele ſcall
hand høre maange priiſis oc aff theris mod-
ſtandere maange ſtraffuis/ att hand aff the
alderbeſte ting kand faa mod till een ſand ære
oc priiſſ/oc aff the ting ſom ere i ſandhed ſlem
me oc fwle/ bliffue ſtormodig till att hade oc
forſmaa alt thet ſom er werligt oc forſmæde-
legt.
Men maa komme her emod ſcall robe then

konge tienere ther meer kand squaldre end no
ger koone saa sigindis / Thu bescriffuer oss icke
her een konge / men meer een naturlig mestere /
eller een wiisdoms elschere / Wdi sandhed / ieg
bescriffuer een god konge / nar som thu for een
Furste / begær een gæck oc een awe / som kand
wære thyn liige / Wden thu elscher wiisdom
tha kanthu well wære een tyran / men een kon
ge eller een pryntz kanthu icke wære.

Gode konger elscher gerne wiisdom.

Inghen ting er bædre end een god Furste / oc
een tyran er slig een beest / att inthe spøgilse er
wnder solen saa schadeligt / icke heller meer
vanteckeligt oc vbehaweligt aff alle.

Thu scalt icke tro wære wredelige sagt aff
Platone / oc priisett aff merckelige mend tha
menigheden att wære salig oc hellig / nar kon-
ghen elscher wiisdom / eller nar then er rege-
rindis som wiisdom elscher Then kaldis wiis
doms elschere / icke ther kand logicam eller
Phisicã som ere om naturlige ting / Men then
som forsmaar the ting ther synis gode oc icke
ere / Oc aff eett fast oc stadigt hierte / efftersøl-
ger the ting som ere sandelige gode / Att elsche
dygd oc wiisdom / oc att wære een Christen
mand / thet er eett / dog att ord oc naffn ere at-
skillige.

Plato.

10

Huad er meer daarligt end att dømme een konge aff ſlüge konſter / ſom ere / om hand kand well Dantze oc ſpringe/merckelige daable oc megett dricke/ wære hoffmodig oc ſtaalt/ Item om hand kand kongelige beſcatte ſyne wnderſotte/ oc om hand giør megett andett ſom oſſ blugis att ſcriffue end dog ſomme blugis icke att giørett/

ſlige konger findis nw maange.

Saa meget ſom herrer oc Furſter legge wind oppaa att the ſchule wære beſynderlige fra then menige mand/wdi kleder ſeeder oc ſpüſning/ ſaa ſcall oc een Furſte wære langt fra then menige mandtz falſche oc fwle meninger oc holde ſeg wwerdig till att nogett meene effter theris wedtagne waaner/fordi then menige mand teckis aldrig the ting ſom ere rettelige gode.

Tenck huore ſlempt thet er/ att wydt offuer gaa andre folck mett guld/ædele ſteene/ dyrebare kleder/megeet folck/ oc andett werdſins praal oc ſmycke/ ſom ere dog wduortis ting oc icke thitt eget gode/ oc wære dog ÿ dygdelig handell ſielſins rette ſmycke/myndre end then ringeſte ſom i noger menighed kand findis.

Dygd er ſiele ſmycke.

Then Furſte ſom lader ſyne borgere till ſyne ædele ſteene/ guld / purpur kleder oc andett

ſligt werdſligt bram/ther lyckin pleyer att giff=ue/huad giør hand andett i ſandged/ end la=der thenom ſee oc wndre påa the ting/ ſom alt thet onde kommer wdaff / ther mett konge low oc rett pynis oc ſtraffis.

ædrughed oc affhold wdi andre falck tilleggis ænthen fatigdom eller karighed / om noghen will thet ylde dømme/ Men ſamme ting wdi een konge ere ædrughedtz exempill/ nar ſom then bruger ſyn ting ſparlige / ther haffuer ſa megett ſom hanwm løſter.

Thet ſtaar icke well att then opwecker ſynd/ ſom bør att pyne ſynder/ oc fordi er thet ſaare ſlempt / att tillſtæde then gerning wdi ſeg ſelff/ ther hand forbiwder andre.

Wilthu forkynde teg att wære een mecktig herre/tha ſee till att inghen gaar teg offuer wdi ſyn eghen godhed/ſom er ÿ wiiſdom/mande=ligt ſind/ affhold fra legoms løſt/ reentt oc wbeſmittet leffnett oc tycker teg att thu wilt holde feyde mett nogre andre Furſter/ ſcalthu ickt meene att thu æſt tha theris offuermand/ nar ſom thu haffuer wundet thenwm fra/eett ſtøcke land/ eller ſlaget theris falck aff marc=
Fordi thz er ckin/ men om thu æſt myndre beſmittet mett
een ſand ſeyer ſynd end the ere/myndre gerig oc myndre høg

ferdig/ ther neſt myndre wred oc framfwff end thee ære.

Then ſtørſte oc ypperſte ædelhed ſømmer een konge/ oc effter thi ther findis ſcriffuett om trenne ædelhed/ oc then førſte oc ypperſte er aff dygd oc retferdige gierninger/ then anden aff god oc qwem wiiſdom/ then tredie oc mynſte aff ypperlig merckelige oc riig ſlegt/ tha tenck huor thet er een konge wbeqwempt att forheffue ſeg aff then ædelhed ſom mynſt er/ oc ſaa er mynſt att hwn er plat inthet/ wden hwn er kommen aff dygd/ oc forſømme then ypperſte/ ther ſaa er ypperſt/ att hwn kand al ſomeniſte rettelige haffuis.

Wilthu ſynis att wære ypperlig/ tha ſcalthu icke lade till ſyne/ konſtelige wdſkaarne eller formalde belede/ fordi hueſſ i thenom er priiſeligt thet er maleryns ære/ hueſſ konſt the be wiiſe Thii ſcalthu heller dygdſins belede wdtrycke wdi thiit leffnett.

Oc er thet ſaa teg fattis then ſom teg ſcal lære tha lad tyne kongelige ſmycke lære teg/ huad mercker then aalye oc Chriſme thu ſmwrdis mett then tiid thu kryntis till konge/ andett end att een Furſte ſcall haffue alſomſtørſt mildhed oc barmhiertighed/ fordi att wmild-

Konglige teghens bemerckilſe.

hed pleyer altiid att følge stor magt/ Huad mercker guld wden besynderlig wiisdō/ huad mercker ædele steenis klare skyn wden merckelige dygder som ære icke almindelige Huad mercker skynendis purpur klede wden een alsomstørst kierlighed ther thu scalt haffue till thyne wndersotte Huad mercker kongelig spyr andett end fasthed i the ting som ere retferdige/ oc lader seg ther icke fradrage/ Oc er een konge langt fra desse willkaar/ tha ere kongelige smycke hanwm meer till forsmædilse end till ære:

Er thet saa att guldkæde/spyr/purpur klede/ oc maange swene giøre konger/ Hwy haffue wij icke fastelaffns gecke till konger/ som thiitt oc offte komme fræm ÿ leeg wdstafferede mett sliige smycke.

Wilthu wiide huad een konge oc een geck thenom att skill/ sendelige icke andett end konge hw oc sind/ Mett sliig willkaar haffuer falcket soorett teg huldschaff oc mandschaff.

Kongelige krone/spyr/guldekæder/kleder belter oc andett smyckerij ere dygsins mercke oc tegn paa een god konge/ men paa een ond konge tha ere the schalcke noder.

12

Oc effter thi thet ſtaar ylde att een konge er ond/ tha ſcall ther deſſ grannere wogtis / att hand icke er ſom maange wærett haffue ther wij aff læſe/ oc gud giffuett att ther wore icke end nw till aff ſamme ſlag/ aff huilcke om thu borttager kongelige kleder/ oc hueſſ thenom wduortis ſmycker/ oc lader thenom nagne/ tha finder thu icke andett igen/ end een mectig daablere/ een woffuerwindelig drанckere/ een ſkarp blughedtz oc iomfrudoms krenckere/ een ſnedig beſwigere/ een wmettelig beſchattere/ ſom er klæd oc ſkiwld alſomeniſte i meneder/ kircke wold/ oc rooff/ oc ander falſkhed oc wgerning.

Nogre konger (deſ wær) haffue ſlige wærett.

Nar thet kommer teg y ſind oc tancke att thu æſt een konge/ tha tenck att thu æſt bland Chriſtett falck een Chriſten konge/ oc att teg bør ſaa megett att offuergaa hedinſche konger (ſom dog ere loffuede oc priiſte) ſom een Chriſten mand bør att offuergaa een hedning.

Icke ſcalthu heller meene att Chriſtendommen er eett læckertt leffnett/ wden thu meen thet ſacramentt wære lætt/ ſom thu haffuer mett alle Chriſtne menniſcher ſoored gud y titt dob/ oc forſorett alle the ting ſom dieffuelin teckis oc gud myſteckis Alle the ting ſom

ere then hellige læst emod / the mistæckis gud.

Christi sacramente ere teg almyndelige mett andre Christne falck / oc thu wilt dog icke / att lerdommen scall wære teg almyndig / Christi ord haffuer thu loffuett att holde / oc thu gaar dog wdi Alexandri magni oc Julij Keysers fodspor / Thu begæer att een Christen løn scall wære teg mett andre almyndelig / oc thu wilt dog meene att Christi low høer teg inthe till.

Christus er eett exempill till Christelige regemente.

Thu scalt icke heller tro att Christus er wdi sedwaaner / eller oc y eneste gudtz bud ther holdis saa hæn / eller oc y kirckins bud / Een er icke fordi Christen / att hand aldeneste er døpt eller smwrdt / eller ther aldeneste høer messe / Men thend som haffuer Christum kær aff alt sitt hierte / oc beteer thet wduortis mett Christelige oc gode gerninger.

Oc wogte teg well att thu icke noghen tiid saa tencker / Hwy sigis megh desse ting / Jeg er icke prest eller mwnck / men thet scalthu tencke att thu æst bode een Christen mand oc een konge oc thet høer een Christen mand till / att haffue wederstyggilse till ald fwlhed / oc thet høer een konge till att offuergaa andre wdi reenhed oc wiisdom.

Er thet ſaa/thu begær aff thine wnderſotte/ att the ſchule wiide thyn low/ oc henne fuldkomme mett gerning/megett meer ſcalthu thet æſche aff teg ſelff/att thu ſcalt lære Jeſu Chriſti thyn Keyſers low/ oc henne mett gerning fulkomme.

Er thet ſaa/ thu agter thet att wære een ſtor ſynd/ oc icke kwnne nock pynis/ nar ſom noghen falder fra ſyn keyſer oc konge/ther hand haffuer ſooreet oc tillſagt troſchaff oc huldſchaff/Hwy agter thu thet ſaa rynge/ oc holder thet for leeg oc gammen att thu gaar aff Jeſu Chriſti bud/ poo hueſſ ord ther er dog ſoorett/ y thet hellige ſacrament dob/ huilcken thu haffuer giffuet titt naffn wdi ſcrifft/ oc hueſſ ſacrament thu æſt tilbwnden oc tegnett mett.

Er thet ſaa att thette ſkeer alffuerlige/ hwy holde wij tha thet for leeg/ er thet oc leeg oc ſkempt/ Hwy berømme wij oſſ tha aff Jeſu Chriſti naffn oc titel/ Døden ſcall wære alle menneſcher eens bode konger oc wnderſotte/ men effter døden tha hender thenom icke eens dom/fordi tha ſcall ther mett inghen ſaa megett ſtrengis ſom mett thenom ther mectige wærett haffue.

Fordi the mectighe ſchulle haffue mectigh pyne.

Thu ſcalt icke tro att thu haffuer ſtrax for-
ſchyldett teg Jeſu Chriſti wenſchaff/ om thu
ſender een flaade ſkib mod Turckin eller op-
bygger een Capell eller eett cloſter/ Mett in-
gen ting kanthu meer forſchylde teg gudtz
wenſchaff/end nar thu bewiiſer teg mod thi-
ne wnderſotte een god oc ſalig Furſte.

Wogte teg well att theris røſt ſom pleye
atth ſmygre gecke teg icke ſaa ſigindis Deſſe
bud høre icke konger oc herrer till/men kirc-
kins perſoner/ Een konge er icke preſt/ thet
giffuer ieg magt/oc fordi ſiger hand icke meſſe
Hand er icke biſcop/ oc fordi predicker hand
icke/icke wyer hand heller preſter/Hand er icke
ſtadfeſt ÿ ſancti Benedicti orden/oc fordi bær
hand icke mwncke kwll/men hand er thet ſom
er megett meer/hand haffuer icke loffuett/att
holde Franciſci regill/men Jeſu Chriſti/fordi
tog hand eett hwytt klede wdi ſitt dob/ thi
bør hanwm att ſtriide mett andre Chriſtne
menniſcher/ om hand will mett thenom løn
haffue/ænthen ſcalthu ſom æſt een konge ta-
ge thiit korſſ eller oc Chriſtus kender teg icke/
Huilckett er mitt korſſ motthu ſige/ Thette er
thiit korſſ/ nar ſom thu effterfølger thet ſom
rett er/oc giør inghen mand offuerwold/Thu
ſcalt inghen beſchatte/Thu ſcalt inthe embede
oc inghen befaling haffue fall/ Thu ſcalt icke

Een konghe haffuer loff-uett att holde Jeſu Chriſti regill.

See huore-dant ett korſſ konghen haff-uer att bære.

lade teg forkrencke mett gaffuer oc sinwgen-
sæt/ Oc enddog titt fadebwr y saa maade for-
mynschis/ then scade scalthu dog inthet agte/
att thu kantt giøre retferdighed baade oc pro
fiitt/ Ther nest nar som thu wdi alle maade
forarbeyder thyne wndersottis gaffn oc salig-
hed/ oc thu haffuer eett skelligt leffnett/ oc wog
ter teg for offuerflødighed/ oc legoms løsactig
hed / oc twinger teg mett wegt oc wmage/
Wær stwndwm glemmind/ oc deff i mellom
husuale teg aff een god oc retferdig conscientze
fræmdelis nar som thu wilt heller fordrage
thyn wrede/ end thu wilt henne heffne/ thyn
menighed storlige till schade/ Maa komme
att noghen partt aff titt riige gaar teg fra/
bær then sorg mett tolmodighed/ oc holt thet
for stor baade/ att thu giør faa mennischer
schade.

Dygd oc menighedtz beste scall altid offuer-
winne thyn eghen løse begering/ Ther nest
kandthu oc icke beschierme titt riige/ retferdig-
hed wforkrenckett/ mennischins blod wspylt/
eller gudtz loff wfornædrett / tha nederlæg
feyde mett tiiden Men kanthu oc icke beschyt-
te thyne wndersotte mett mynde end thu
setter titt eghen liff till forwæd/ tha scall me-
nighedtz gaffn wære teg kæere/ end titt eghet
liff.

Een Furste bør att døø sin menighed till gode.

Men maa komme att nar som thu thette giør ther till høer een Christen konge/tha scall well nogen daare sige att thu giør eett konge embede icke fyldist/oc scall fordi sige teg att wære icke nock mandelig/Tha scalthu husuale thyn conscientze oc tencke/att thu wilt megett heller wære een retferdig mand/end een wretferdig konge.

Nw seer thu huore een konge haffuer oc sitt korss att bære mett Christo Jesu/ nar som hand altiid holder thet fastelig som er rett oc skell/ aff tillbørlighed / oc icke aff daarlige mennischers tycke.

Mett andre mennischer offuersees i maange maade/bode for wngdoms oc alderdoms sag/ mett wngdom wdi wanwittighed oc mett alderdom wdi ledighed oc aarckeløshed/ Men then som haffuer eett konge embede (thi hanwm bør att forarbeyde huermandtz gaffn) hand maa huerckin wære wng eller gammill fordi hand kand icke wære wanwittig eller aarckeløss wden maanghen mand till schade/ Wiise mend sagde ẏ fordwm tiid/thz at wære een arm fornwmstighed/ther noger mād fanger aff meghen forsøgilse/ Fordi then fanger mand seg till schade/ Thi scall sliig fornwmstighed wære langt fra een konge/fordi liige

Thz er hand maa huerckin wære wanwittig eller ledig.

15

som hwn hender træle/ oc wanwittige falck/ saa kand hwn icke hende een konge/ wden menighedtz store schade.

Er thet saa som Aphricanus rettelige siger/ att thenne røst (ieg haffde icke meentt att saa schulde gangett) staar een mand ylde/ megett meer tha staar hwn een konge ylde/ fordi sliig fornwmstighed/ dog hwn kaaster konghen megett/ hwn kaaster tha menigheden alsom mest Een tiid maa komme er aff een wng oc wforfarind konge aarloff wrædelige begynt/ som tiitt stander paa y xx aar/ Nar ther aff er kommett megett ontt/ paa thet siiste bliffuer hand wiiss oc siger/ Jeg haffde icke trott eller meentt att saa schulde ganget. Aphricanus

Een tiid effter sitt eget sind/ eller for een anden mãdtz bøn skyld/ tha skickede oc tilsette hand forgifftige høffuitzmend som forderffue hanwm syn gantsche menighedtz gode regemente/ oc nar hand thet formercker/ tha siger hand/ Jeg haffde icke meent att saa schulde gangett/ Men thenne fornwmstighed købis hanwm oc riigett alt for dyrtt om alle ting schule købis mett samme fare/ Oc fordi scall een god konge oplæris wdi god oc merckelig lerdom/ att hand kand wære wiiss aff eett rett oc klogt skell/ oc icke aff slomp eller een scha-

delig seedwaane/ Oc hueff andhen forsøgilse som wngdommen negter hanwm then scall gamble mendtz raad oprette.

Een kongis lyst/ er icke al tid sømmelig

Icke scalthu heller tro att ald thet sømmer teg som teg løster/ huilckett daarlige qwinner oc the ther smygre kwnne pleye att raade herrer oc konger/ men saa scalthu selff lære teg/ att thu scall inthe lade teg løste/ wden thet som sømmeligt er/ Icke scalthu heller tro att alt thet sømmer teg som andre er sømmeligt fordi thet som er andre falck een liiden wildfarilse/er teg een stor oc groff synd.

Dess mindre scalthu noger ting tillstæde teg selff/ att maange sige henne wære teg sømmelig/oc fordi scalthu selff were teg dess haardere oc strengere dommere / att andre falck skone teg oc offuersee mett thine gerninger:

Titt leffnett er wdi huermandtz aasyn/ thi kand thet icke dyllies/ oc fordi æsthu ænthen god/ maange till gaffn/eller oc ond maangen mand till schade oc forderffue.

Dess støere heder teg giøres aff huermand dess støere flytt giør ther till/ att thu æst samme heder icke wwerdig/ Fordi ligerwiiss som inghen heder eller ære kand wære een god

16

konge formeghen/saa kand heller inghen py-ne wære een ond konge nock / Oc ligerwiiss som inghen ting er meer salig end een wiiss oc god konge/ saa er heller inghen pestilentze meer forgifftig/ end een daarlig oc ond konge.

Inghen pestilentze findis heller till/ ther saa snartt befenger oc wiidere wdsprees end een ond konge/ twertt emod/ tha er ther inghen geenere wey till att forbædre folckins seeder mett/end een god kongis reene oc erlige leffnet

Menige folck efftersølge snarist kongins ger-ninger/ Vnder een daablere daablis gerne/ oc wnder een stridtz mand stridis gerne/wnder een dranckere drickis gerne/ oc wnder een w-kysk driffuis wkyskhed/ oc wnder een haard oc grwm herre er altid klagemaall oc trette/ Ransage oc besøg gamble Historier oc Crø-nicker/oc tha scaltu finde att sliige seeder haff-de folckett/ som herrenis leffnett war.

Oc fordi bør een konge al-tid att wære god.

Inghen planete oc inthe himmel teghen kand saa forwandle noger forgengelig ting/som een kongis leffnett kand drage till seg syne wnder-sottis sind oc natur.

Dog att bispers oc presters leffnett giøre ther meget till/ tha giør een kongis alsommæst/

Fordi maange ere ringere till att forsmaa klerckeriid om the ere onde/ end att efterfølge thenom om the ere gode.

Ligerwiiß som clostermend drage icke maange til att efterfølge seg endog att the ere gode/ fordi the holde thet som the haffue loffuett/ men ere the onde tha fortørne the huermand/ men ther er inghen som ey røris till att efterfølge een konge.

Thi scall een konge flittelige wogte seg atth hand er icke ond/ thi att hans onde exempill giør saa maange onde mett seg/ oc fordi scall hand giøre sin fliitt att wære god / att saa maange kwnde forbædris aff hans gode exempill.

Plutarchus. Een god oc salig Furste/ er gudtz leffuendis belede (som Plutarchus siger) huilcken gud som er aff godhed oc magt then alsomstørste/ Aff godhed will hand alle gott/ oc aff magtt kand hand thet gode affsted komme / ther hand will noghen wnde/ Twertt emod Een ond oc forgiifftig konge er dieffuelins sande belede/ Huilcken som aff magt oc ondschaff er megett stor.

All then magt hand haffuer / bruger hand

gerne till menniſchins forderffue/ Waar icke
Nero ſlig een ond werdſins gud ? waar icke
oc ſaa Caligula ? Waar icke oc ſaa Helioga- Nero.
balus ? Hueſſ leffnett waar icke alſomeniſte Caligula.
een werdſins peſtilentze/ men theris hukom- Heliogaba-
milſe er end nw huer mand wederſtyggelig. lus.

Thu ſom æſt een Chriſten Furſte/ nar thu hør eller læſſ att thu æſt gudtz belede/ tha ſcalthu icke forheffue teg ther wdaff men wæ- re deſſ meer flittig/ att thu kandt lignis thyn figur/ ſom thu æſt digtett effter/ oc dog thet er ganiſche ſwaartt att kwnne naa/ tha er thet alſomſlemmiſt att kwnne thet icke naa.

Then hellige ſcrifft ſetter trenne gudtz eye- dōme/ ſom ere Aldſomſtørſt magt/ wiiſdom oc godhed/ Deſſe trænne ting bør teg att haff ue/ fordi att haffue magt for wden godhed thet hør een tyran till/ oc magt for wden wiiſ dom/ er icke riige/ men wold oc forderue/ thi
ſcalthu forarbeyde teg ſtor wiiſdom att thu Een mercke-
kant well ſtaa riige oc regemente fore/ ſom lig wnder-
løckin haffuer teg giffuett/ paa thet thu kant wiiſning.
ſelff alſombeſt ſee till/ huad ſom ſcall effter følgis oc flys/ thet er/ huad ſom ſcall giøris oc ladis/ Ther neſt att thu kantt wære maange god oc profitelig fordi thet hør godhed till/ Fræmdelis mett thyn magt/ ſcalthu giøre ſaa

maange gott som teg bør att wnde gott/ oc megett størrre schall thyn willie wære till gott end thyn magt kand tillrecke/ oc deß størrre magt thu haffuer/ deß myndre ont scalthu wele giøre noghen mett samme magt.

Gud hand elschis aff alle thenom som gode ere/ oc hand rædis aff inghen wden aff thenom som onde ere/ serdelis mett then redsle som noghen rædis syn schade/ Saa scall een god Furste inghen wære rædelig/ wden onde mennischer oc schalcke/dog saa att the haffue salighedtz haab/ om the kwnne lægis oc forbedris.

Twertt emod/tha elschis diæuelin aff inghen oc rædis aff alle/oc mæst aff thenom som gode ere/ fordi the onde haffue noghen wenlig handell mett hanwm/ men the gode platt inghen/Saa er desligest een tyran vbehawelig oc hadelig aff the beste/ Oc inghen handler saa megett mett hanwm som the alderwerste.

Dionysius. Sanctus Dionysius bescriffuer oß trenne stick oc orden saa sigindis/ Thet som gud er bland himmerigis herschaff/oc een bisp blād kirckins personer/ thet er een konge wdi sitt riige/ Saa att hueß gode the haffue scal ryn-

de till theris wnderſottis gaffn/ligerwiiſſ ſom aff een ſalig kelde/ Thet er megett wſkickeligt nar menigheden aff then forderffuis/ aff huilckin henne burde att wente ſyn ſalighed.

Menig almwe er wlydig/oc altid rede till bulder oc oprør aff ſyn eghen natur/The ſom regemente oc befaling haffue ſnarlige bedragis aff gerighed oc hoffmod/ thi haffuer mand icke wden ett ſalighedtz ackere till att fly/ ſom er een wkrenckelig konge/Men er thet ſaa/ att hand er forkrenckt mett daarlige oc forgifftige meninger/huad ſalighedtz haab kand tha menigheden haffue?

Gud ſom inghen haffuer behoff for ſyn ſkyld oc aff inghen æſcher gott ſeg till gode/ hand giør dog alle gott/ Saa ſcall oc een god konge giøre (ther betegner gudtz belede) forſchylde gott aff alle/ oc ther fore icke agte ſyn eghen ære/ſeg aldene till gode.

Een god konge betegner gudtz belede.

Som gud haffuer ſkickett ſolen paa himmelin till ſyn efftterlignilſe / ſaa haffuer hand bland menniſchin ſkicket een konge till ſitt leffuendis belede/Men inthe er ſaa almyndeligt ſom ſolen er/ oc hwn giffuer alle ſtierner liwſſ oc ſkyn/ Saa ſcall oc een konge wære

almyndelig wdi menighedtz gaffn/ oc haffue saa wiisdoms liwff hoff seg/ att hende thet seg saa att alle andre bleffue blinde oc forwildte/ tha scall een konge aldrig fare wild.

Gud er aldrig wred/icke haffuer hand heller noger løff begæring/dog regæer hand werden wdi alderbeste maade/ Saa scall oc een konge mett rædeligt wiid oc gott skæll for wden wrede oc løse begæring/ regære land oc riige.

Oc som inthet er yppermere end gud/saa scal oc een konge wære laangt fra menige folckis fwle oc løse begæring.

Som gud regærer alting well/ oc thet seer inghen/dog att huermand fornømmer gudtz welgerning/ saa scall icke heller land oc riige fornømme een herris magt wden nar thet ophøyes oc forbædris aff hans wiisdom oc godhed / Men anderledis giøre tyranner/ nar the fornømmis inghen stæd wden huermand till schade.

Som solen synis sagtist att gaa nar hwn er høgst paa himmelin/ saa scalthu deff meer wære sagtmodig oc mild/att lockin teg megett ophøyer.

19

Thu beteer icke eett Furstelig find nar som thu wilt inghen fortørnilse lide/ eller icke tillstæde att een anden scall haffue størere regemente end thu / men nar som thu forsmaar nogett att giøre ther een konge staar ylde/tha beteer thu eett konge sind.

Dog att all treldom er arm oc slem/ tha er then aldsomarmist oc slemmist / aff huilcken wij tiæne synd oc løse begering. At tiene synd er een arm treldom.

Huad ting kand wære slemmere end att then scall tiæne wkyskhed / hastighed / gerighed/ hoffmodighed / oc andre sliige herrer / som haffuer dog anammett regemente offuer friij mennischer.

Effter thi att Hedinsche herrer oc konger wilde gaa i døden/paa thet the wilde spare theris wndersottis blodstyrting/ oc ther mett meer agtede menighedtz beste/end theris egett liff/Huore wrædeligt mwnde thet tha wære/ att een Christen Furste scall raade mett syn løse oc syndige begæring/wdi sitt regemente/ menigheden till stor schade.

Nar som thu anammer herredømme oc regemente/ tha scalthu icke agte/ huore stor heder oc ære/ men huore stor tynge thu anammer/

oc icke scalthu offuerlegge huore stor skat oc rente thu haffuer ind attkomme/ men huad flijtt/thu scalt styre oc regære mett/ Icke scal thu heller meene/ att thu æst kommen till menighedtz regemente ligerwiiss som til eett rooff men som een god tillsyns mand wdi eett boschaff.

Plato.

Inghen er god till forstandere (som Plato siger) wden then som ther till trengis oc nødis/ Then som begær oc stwnder effter herredømme/ ænthen er hand een geck eller een daare/ thÿ hand icke forstaar huore farligt thet er att haffue herredømme/ eller oc hand er een ond mand oc begær regementett seg selff till gaffn oc icke menigheden till nytte oc forbædring/ eller oc hand er een wanwittig mand/ oc fordi icke offuerweyer huad tynge hand anammer Then som scall wære beqwem till riige oc regemente/hanwm bør baade att wære flittig oc god/ oc ther till oc saa wiiss.

Saare sieldē besinde forstādere thenne leytze.

Nar som thu anammer stor regemente/ tha scalthu icke tencke teg att wære dess meer løcksalig/men agte meer att thu tager teg een stor tynge paa thyn axell/saa att thu scalt nw wære myndre aarckeløss oc leedig/oc meer affholdig fra legoms løst oc løse begæring.

120

Thenom ſømmer rettelige konge naffn/ ſom icke welde ſeg menigheden till/men heller offre ſeg ſelffue till menighedtz beſte / fordi then ſom haffuer regementett ſeg till gode oc ag⸗ ter thet effter ſitt egett gaffn/ i huad naffn el⸗ ler titell hanwm giffuis/tha er hand ſændeli⸗ ge een tyran.

Een rett for⸗ ſtanderis wilkaar.

Som inthe naffn er ſkønere end eett konge naffn /ſaa er inthe meer wederſtyggeligt for huer mand/end eett tyranne naffn.

Een tyran er een weder⸗ ſtyggelig ting.

Thet ſkell er emellom een konge oc een tyran/ ſom er emellom een barmhiertig fader /oc een wmild herre/ Een god fader lader ſitt liff for ſyne ſøner om behoff giøres Men een wbarm hiertig konge begær icke andett end fordeell/ oc meer ramer hand ſitt beſte/end ſine wn⸗ derſottis.

Icke ſcall heller thet wære teg nock at thu kal⸗ dis een Furſte / Maange haffuer hafft then titel ſom wore dog een forgifftig peſtilentze ſom Phalaris oc Dioniſyus/ thi ſcalthu off⸗ uerlegge wdi titt eget hierte oc tencke huad thu æſt/ i ſandhed (ſiger Seneca) gerninger oc icke naffn ſkelne een konge oc een tiran.

Phalaris Dionyſius. Seneca

Oc mett korte exempill Ariſtoteles i ſyn bog Ariſtoteles

(hand ſcriffuer om menighedtz regemente) giør ſligt forſkel emellom een konge oc een tyran. Først agter een tyran ſitt gaffn / men een konge menighedtz beſte Nar een konge ſcal noget anheffue / tha offuerweyer hand om thett kand komme hans wnderſootte till gode eller ey / men een tyran hand offuerweyer ſitt egett gaffn / Een konge forarbeyder hand end ſtwndwm ſit egett gaffn / tha ſkøder hand dog offuer altt menighedtz beſte / Men een tyran / er hand end noger tiid menigheden profitelig / tha gør hand thet meer ſeg till gode / end for menighedtz beſte.

Forſchel emellum een konge oc een tyran.

Then ſom bruger ſine wnderſotte ſeg till gode oc gaffn / hand haffuer thenom / ſom bønder haffue aſen oc heſte / bønder bruge icke thennom wden till ſitt egett gaffn / Men the ſom mett wbarmhiertig beſcatning øde theris folk eller oc grwmmelige ſlaa thenom i hiell / eller aff hoffmod ſette thenom i liffs fare / the bruge frii borgere megett ſlemmere end menige folck bruge theris træle / eller oc kødmangere thett ffæ the ſlagte / Fordi ſcall een kongis tucte meſtere indſkiwde hannwm the tyranne naffn ſom ald werden forhaaner oc fortaler / ſom ere Phalaridis naffn / Mezentij / Dionyſij Siracuſani / Neronis / Caligule / Domitij ſom wilde kaldis een gud / Ther neſt ſcall hand

hanwm foregiffue gode exempill om gode kon ger/ſom haffue wærett langt fra tyranne wil⸗ kaar/oc thenom ſcall meſterin fortellie / mett ſtor ære priſſ oc loff.

Ther neſt ſcal hand lade formale oc controfeye for hans øgen oc tancke/boode een tyrannis oc een konges belede/ att hand ther wdaff kand meer optendis til att behaffue een god Furſte/ oc meer forfæris for een tyran

Een god Furſtis controfeyt

Førſt ſcall hand ſaa beſcriffue een god Furſte/att hand er cett dywr ſom er aff himmelin kommett/lige re gud end menniſkin/oc fuldkom⸗ mett i alle dygder/ ſom er født alle mand till gode/oc er ſandelige giffuett aff gud till att hielpe oc ſtyrcke werdſins forgengelige ting/Thet ſom alting offuerſeer till ſitt gaffn/ oc inghen ting kand wære bædre eller ſødere i noger menighed/ Huilckett ſom haffuer een

Een god furſte er gud lig.

fæderlig hw till alle/ Huilckett huer mandtz liff er meer kærtt end sitt eghet/ Huilckett som icke andett giør end forarbeyder dag oc natt/ att huer mand kand liide well/ Huilckett som aldtiid haffuer rede løn till thenom som ere gode/ oc naade till thenom som ere onde om the kwnne bædris/ Thet som will saa forgeffuis forschylde gott aff syne wndersotte/ att thet mett syn liffs fare forarbeyder theris salighed/ Thet som holder righins gaffn att wære syn fordeell oc baade/ Thet som altid wogher oc fordi maa huer mand rolige soffue/ Huilckett som stæder seg inghen aarkeløshed/ Huar fore landhet maa tryggelige leffue Huilckett som tiltager seg stor wmage/ att the som ere wndersotte maa wære ÿ rolighed/ Paa huess ene dygd/ all menighedtz salighed henger/ Thette att wære een Christen Furstis belede/ scall tucktemesterin giffue hanwm fore som er fød till konge riige.

Een tyrannis controfeyt

Wertt emod scall hand sette for hans øgen eett stortt spøgilse oc soortt/som er tilhobe kommett aff een draghe/ een wlff/een løwe/een ødle/een biørn/oc aff andre maan ge sliige forfærlige beester/ Saa att samme spøgilse haffuer paa alle siider sex hwndrede øgen/oc er fuldt mett tender paa alle siider/oc wdi alle maade forfetligt/ Huilckett som haff⸗ uer krogede kløer/ oc een wmettelig bug/ som altid er fwldt oc druckett aff mande blod/ som er woghet oc henger paa huer mandtz løcke oc liff/ oc will huer mand ont/ oc synderlige thenom som gode ere/ Huilckett som er ald werden een forgifftig ondhed/ Huilckett huer mand (som menigheden well will) weder⸗ stygger oc hader/ Huilckett som icke kand for⸗ dragis for syn storhed/ oc icke heller tagis aff dage wden menighedtz store fare/ fordi een tyran er saa beschermett mett riigdom oc stor magt/Thette er een tyrannis belede/ oc huess i samme maade kand optenckis hadeligt att wære/ Sligt eett spøgilse waar Caligula/ Sligt waar Claudius Sligt waar oc Busy⸗ rides (som poeter the scriffue) Pentheus oc Midas/huess naffn som nw ere all werden till spott oc had.

Caligula Claudius. Busyrides Pentheus Midas.

Forskell emellom konger oc tyranner

EEn tyran altid giør thet hanwm
løster / men een konge gør thet
som er gott/rett oc skæll/ Een ty-
rannis løn er rigdom / men een
kongis er heder oc ære/Een tyran
driffuer sitt regemente/ mett trwzell/ falskhed
oc andre snedige fwnd/ men een konge (som
er wforkrenckt) regerer mett wiisହed oc well-
gerninger Een tyran regæer seg till gode/men
een konge menigheden till gaffn. Een tyran
beschermmer syn welfartt mett wdlendinge
fræmmede røffuere oc schalcke/ men een kon-
ge meen seg att wære tryg nock/ aff then well-
gerning hand giør syne wndersotte/ oc aff the-
ris gode willie/ther hand seg forschyldett haff-
uer/Een tyran haffuer altid had oc mystanc-
ke till thenom som i hans menighed ere dyg-
dige/wiise/kloge oc megtige/ men een konge
elscher thenom som ſyne wenner oc hielpere/
Een tyran haffuer ænthen løst till wwiise
folck/att hand kand trenge oc beswaare the-
nom effter syn løst/ eller oc till schalcke ther
hand kand bruge till syn haardhedtz.bescher-
milse/eller oc till thet folck ther smygre kand/
aff huilcke hand kand høre thet som hand

gerne giør / Twertt emod then som er megett wiiss hand er een konge megett kær / nar hand kand aff hans wiise raad megett hielpis / oc gode mend agter hand mæst / fordi hand maa tryggelige forlade seg till thenom / Oc frē wenner som rwndelige staa paa sandhed thenom elscher hand / fordi hand forbædris aff theris omgengilse.

Boode konger oc tyrāner haffue maange herder oc øgen / men megett attskillige leemmyr Een tyran arbeyder well ther paa / att rigdom scall komme wdi hans land / dog saa hand recker till faa mend oc helst till the onde / att hand kand styrcke syn magt / mett syne gode wndersottis armod / Men een god konge haffuer slig mening Att huess rigdom oc welfart hanss wndersotte haffue er hanwm saa kerdt oc seer oc lier thet soo gerne som thet wore alt sammē i hans eget fadebur Een tyran æscher oc begæer at alle schule wære hanwm wnder giffne / mett dom / trette oc klagemaall / men een konge haffuer løst till syne wndersottis frii-hed Een tyran will rædis / men een konge will elschis / Een tyran haffuer inghen ting meer mystanckt end gode borgeres oc stæders sam-drectighed / oc ther wdaff glædis een konge / Een tyran haffuer løst til atføre wsamdrectig hed ibland syne wndersotte / oc till att styrcke

Kongers oc tyranners at skillige will-kaar.

huess wsamdrectighed som er aff wlycke till-
kommen/oc sliige swnd bruger hand till syn
grwmhedtz beschermilse/Men een kongis iid
er att oppeholde eendrectighed/ Och huor saa
hender att noget vprør aff wløcke begyndes/
tha lader hand thet strax affstylle/fordi hand
wed att sliige ting er een menighedtz pesti-
lentze oc forderffue.

Nar som een tyran formercker att noger me-
nighed forbædris/ tha finder hand strax eett
Slige swnd ere maange
swnd mett orlog oc kriig/ eller andhen tynge/
till att trenge/twinge oc forarme syn almwge/
Men een konge giør oc liider megett ther off-
uer/att hand kand haffue een ewig fred/ wdi
syn menighed/ agtindis att all menighedtz
schade kommer aff wfred/ Een tyran drager
till sitt gaffn/ fordeell oc beschytting/ald low
sætt oc skick/ wilkaar/ bud/ oc dage/ ther till
wiidt oc wwiidt/ men een konge skicker alle
desse ting til menighedtz beste Sliige oc andre
Aristoteles
swnd theris lige høre een tyran till/ som Ari-
stoteles scriffuer i then bog hand scriffuett
haffuer om menighedtz regemente/ dog hand
drager alle desse wilkaar till trenne.

Thet første een tyran legger wind oppaa er/
att hans wndersotte schulle huerckin wele el-
ler taare sette seg op emod hans tyranne størc-

ker oc brug/ oc thet skeer nar hand saa schaf-
fer alting/ att hans wndersootte ere icke man-
delige till sinde / ey heller wise oc kloge/ fordi
hand kand tha haffue thenom ligerwis som
træle till trælæri /oc besynderlige nar som the
haffue qwindske oc bløde sind aff leckerhedt
oc wrent leffnett/ Hand well wed/att ædele oc
mandelige sind kwnne hans tyranne gernin-
ger icke fordrage.

Thet andett een tyran legger wind oppaa/er/
att hans wndersootte skulle icke sette loffue
till huer andre indbyrdis / oc thett skeer nar
hand ypper wsamdrectighedt / had oc aff-
wind bland syne wndersootte / huaar fore the
beklage oc beklaffe huer andre / seg selffuer till
schade oc forderffue / men tyrannen till styrke
oc beschermilse.

Thet tredie legger hand wind oppaa /at the
schulle icke taare anheffue nogett nytt stycke /
oc thet skeer nar som hand i alle maade for-
minsker syne wndersoottis magt oc rigdom/
fordi een tyran well wed att inghen wiissmād
tager seg thett offuer ther hand kand icke frem
bringe.

Een konge scall fordi wære langt fraa desse
wilkaar/oc platt inthet wide aff thennom / oc

ferdelis een Christen konge / thi att haffuer Aristoteles (som dog waar een hedning) wæ-ritt saa god oc saa lærd / oc saa well bewist seg att hand kwnne sligt besinde / megett bædre bør then att bewise seg / som haffuer regemen tett aff Christo Jesu.

Aristoteles.

Konge lignil se findis blāt bier wdi the-ris wiise.

Bland skwmme oc wskellige creatur / haffue wij oc een beschreffuen konge / Then øffuerste som er offuer byer oc kaldes wysin / hand haffuer een stor bolig mitt i haaben ligerwiss som hand schulde wære i thet alder tryggiste stæd / ther till er hand ledig oc gør inthet / dog skicker hand alle gerninger / oc nar som hand er boorte eller tabis tha forwildis een heell by swerm / fremdelis haffuer hand icke thett fan-tzwn the andre byer haffue / men hand er boo-de støre oc skønere / oc (som Seneca siger) wdi een ting andre byer meget wliig / huilke ther ere saa megett wrede / att nar the nogett stynge / tha møste the theris gadt wdi thett saar the wredelige stinge / men naturen gaff wisin inghen gadt / paa thett att hans wrede schulde wære wbewæbnett / oc fordi schall thette naturlig exempill / wære store herrer merckeligtt.

Seneca

Wilt thu wide een tyrānis belede bland wskel lige creatur / tha offuertenck the dyur som leff-

ne wdaff roff / som ere løffuer / biørne / wlff-
ue oc ørne / ther skiule seg langt fra andre Løwer
diwr / ligerwiiss som the wiste att the waare Biørne
ÿ huer mandtz had / men dog offuergaar een Wlffue
tyran thenom i grwmhed / fordi the spare the- ørne.
ris egett køn oc feyde paa andre / Men een ty-
ran hand feyder mest paa sitt eget køn / thi att
hand forderffuer andre mennischer / dog att
hand er selff eett mennische.

Gud hand bescreff i then hellige scrifft / een ty- j Regū viij.
rannis belede saa sigendis / Thette scall wæ-
re eder kongis rett / som scall regnere offuer
eder / Edre sønner scall hand tage oc sette i syne
wogne / oc hand scall gøre thenom till syne rey-
sener / oc lackeyr hooss syne wogne / oc aff then-
nom scall hand skicke seg fogeder oc embetz-
mend / oc the schulle pløye hans agre / oc høste
hans korn y hwss / oc the schulle wære smeder
till hans waabn oc wogne / Aff edre døtter
scall hand tage oc gøre seg twettirscher / bagir-
scher oc stwekoner / edre agre wyngaarde oc
oliuegaarde scall hand tage fra eder oc giffue
syne tienere / scall hand oc saa tage tiende par-
then aff edertt korn oc wÿn / oc giffue syne
swene / Edre drenge oc piger / oc the aller-
beste / oc eder assn scall hand tage och sette
ÿ syn gerning / Aff edertt qweg oc fææ scall
hand oc tage tiende / oc ÿ schulle alle bliffue

hans træle/oc paa then dag schulle y robe fra samme kongis ansigt/ som y haffue eder wdkaarett/ oc herren scall dog icke høre eders røst.

Oc enddog hand kalder hanwm her een konge oc icke tyran/ tha scall thet icke wære noger mand wnderligt/ thi att y fordwm tiid tha waar konge naffn saa hadeligt som nw er tyranne naffn.

Men effter thi inthet er bædre end een god konge/ hwij wilde wor herre giffue sitt folck sligt eett belede fore? Thet giorde hand fordi att the schulde icke wærett konge begærindis forfærede aff desse forscreffne ting/ ther hand kallede een konge rett/ then tiid hand bescreff thenom tyranne seeder oc wilkaar/ Thi att Samuel prest oc prophett haffde dog wærett thenom konge god nock/ oc well regerett folckett y maange aar/ Men the kwnne theris salighed oc welfartt icke forstaa/ oc fordi begærede the konger mett andre hedninge/ som thenom schulde mett hoffmod magt oc wold regære/ Oc y huore megett ontt her er i thette tyranne belede/ dog see wij end nw i wor tiid att Christne konger gaa nogett nær then samme wey/ all werden till stor oc forderffuelig schade.

Merck nw een god kongis belede/ som wor herre oc scriffuer wdi thet gammill testament saa sigindis/ Nar ther bliffuer een konge skic- kett bland eder/ tha scall hand icke skicke seg eett stortt tall heste/ hand scall icke leede folc- kett igen till Egypti land mett maange reyse- nær/ hand scall icke haffue maange hwstruer/ paa thet the schulle icke wende hans sind oc hw Icke scal hand heller haffue maange pund guld eller sølff/ Oc nar som hand siider paa siit kongelige lofft oc sæde/ tha scall hand lade bescriffue seg myn lowbog/ tagindis bog att scriffue effter/ hoss presterne som ere aff Leui slegt/ oc samme bog scall hand haffue hooss seg alle syne dage/ paa thet hand kand lære att rædis syn herre oc syn gud/ oc att holde hans ord oc ceremonier/ som ere bwdne oc be- falede y loghen/ Icke scall heller hans hierte forheffue seg wdi høgferdighed / offuer syne brødre/ oc huerckin scall hand gaa till then hø- gre eller til then wenstre siide/ men rett fræm/ att hand maa lang tiid regnære oc hans børn effter hanwm offuer Israel.

xxvij Deuterono- mij xvij.

Biwdis thet een Hebraisk konge at lære guds low/ som icke waar andett end een figur oc skugge till then sande Jesu Christi low/ huore megett meer tha bør een konge som Christen

er/ att wiide then hellige læst oc henne mett gerning fuldkomme.

Will icke gud att een Jøde konge scall hoff-mode seg offuer sitt folck/ men kalder thenom hans brøder icke træle huore megett myndre bør een Christen konge thet att gøre offuer syne Christne wndersootte/ther Christus kal-der syne brødre/ dog hand er een konge offuer alle konger Hør nw huore Ezechiel propheta han bescreff een tyran saa sigindis/konger oc herrer mitt ibland theris folck/ligerwiiff som wlffue ther tage roff oc wdstyrte blod.

Ezechielis xxij

Plato

Plato kalder konger oc Furster menighedtz gæmmere/saa att the schule thet gøre syn me-nighed / ther hwnde gøre som wogte fææ/ men skeer thet saa att hwnde bliffue till wlff-ue/ huad hoob oc trøst kand tha then arme hioord haffue.

Ezechielis xix.

Samme Ezechiel prophett paa eett andett sted kalder een grwm oc gyrig konge/ een lø-we/oc straffer hand oc alle hyrder/ som føde seg selffue oc glemme hiorden/meenendis ther mett alle the konger oc forstandere/som regee-re seg selffue till gaffn. Oc sanctus Paulus si-ger saa om Nerone Keysere/ Jeg er frelst aff løwens mwnd.

Desligest giorde then wiise konge Salomon/
then tiid hand bescreff een tyran saa sigindis/ Prouer.
Een wbarmhiertig konge offuer fattige folck/ xxviij.
er som een løwe ther rober/ oc strax haffuer
hwnger paa thet ny/ oc eett andett sted siger
hand saa/ huaar som wmilde mend anamme
regementett/tha græder folckett som thet wo-
re kommett wnder treldom/ Oc atter eett an-
dett sted siger hand saa/ Nar grwmme mend
ophøyes tha scall folckett skiwlis Som Esai- Esaie iij.
as scriffuer/ nar wor herre waar wred paa
sitt folck for theris synder skyld/ tha høtte
hand thenom saa sigindis/ Jeg scall giffue
thenom børn till konger/ oc qwindsche mend
schule regære offuer thenom/ Huad er thet
andett end hand giffuer till kende/ att inghen
støere modgang oc pyne kand hende eett riige
end een daarlig oc wmild konge.

Men huad giøres desse steder behoff til bewiis-
ning/ effter thi att Christus (som er een konge Marci x.
offuer alle) saa klarlige skelner oss een Chris- Luce xxij.
ten herre fra een hedning/ y then hellige læst
saa sigindis/ Hedinsche herschaff regære off-
uer theris folck met wold oc magt/men ibland
eder scall thet saa icke wære:

Findis ther fordi herredømme ibland hed-
ninge/ tha bør thet icke saa att findis bland

Christett folck/ Thij er regemente bland Christett folck icke herredømme/ men een Christelig tilsyn/ konge riige er icke wold oc magt/ men een welgerning.

Icke scall heller een konge smygre for seg selff saa sigindes/ Desse wilkaar høre bisper oc prelater till oc icke meg/ fordi the høre teg till/ om saa er thu æst een Christen mand/men æsthu icke Christen tha haffuer thu inthe mett thenom att schaffe/ Icke scall heller thet røre teg/ att maange bisper ere langt fra thette belede/ huad the gøre thet maa the see seg om/ men tenck thu huad teg bør att gøre/ oc huad teg well staar.

Thenne leyre schulde aldrig glẽmis.

Thu scalt icke ther fore agte teg att wære god att andre ere wærre end thu/ icke scalthu heller tro att alt thet sømmer teg som andre konger gøre/ rett oc høffuiskhed schulle wære thyne gerningers regill/ oc icke fræmmede oc onde exempill.

Oc er ther inghen thu kand offuerwinne/ tha gør thyn flyd ther till att thu kand teg selff offuerwinne/ fordi thet er een dygdelig kriig oc staar een konge saare well/ wdi huilcken hand bliffuer daglige bædre.

Er thet saa att tyranne naffn oc gerning ere slemme ting/icke bliffue the ther aff dess bædre/at maange haffue deell i samme naffn/fordi dygd oc ære agtis icke aff eett stort tall/men aff høffuiskhed oc godhed.

Scriffuer oss merckelige Seneca/att paa then sted wij sette siøtiwffue oc schalcke/schulde oc settis konger som haffue tiwffue sind oc hierte fordi sind oc hierte skelne een konge oc een tyran oc icke naffn.

Seneca

Naffn for wden gaffn er een falsk titel

Scriffuer oss Aristoteles aff nogre stæder ther wore saa slemme/at nar som noger schulde settis i raad oc anamme befaling/tha motte hand swerie att hand schulde hade menigheden/oc gøre all syn flijd ther till/att henne kwnde lijde ylde/Men een konge pleyer anderledis att swerie/ Dog see wij mange saa regere menigheden som the wore hennes besorne fiender.

Aristoteles.

Ther er altid tyranne regemente huar kongen lider well oc folcket ylde/oc nar som een mandtz løcke worer aff een anden mandtz wlycke/fordi thet er ligerwijss som een herre icke andet giorde/end wilde bliffue rijg oc mecktig aff syne wndersootis schade oc forderffue.

Huo thenne leytze wille met exempill forklare/hād schulde mange fortørne.

Then som will haffue oc beholde eett konge naffn thet scall hand icke gøre mett rædsle oc trwtzel eller hødtzell / men aff welgerninger seg thet forskylde / Er hand i sandhed een tyrann tha gaffner thz føge att hand aff thenom / (ther smygre kwnde) kaldis een konge / eller landsens fader / eller beschermere / fordi saa wele end the smygre som leffue wdi een tyrannis tiid / wore effter kommere wele dog icke smygre / Thu seer nw att i fordwm tiid / wore maange forfærlige konger / ther inghen torde knyste emod then stund the leffde / men theris ondschaff begaas nw mett stort had / oc mett saa stor friihed talis ther nw om thennom / att theris naffn aff huermand spottis

wh maa wel nw tale om kong waldemar hand gior ossinthz

Een god Furste scall icke mett ander mening oc agt regeere sitt riige end een god bomand regeer sitt hwss huad er eett riige andett end eet stort hwss? Huad eer een konge andett end maangen mantz fader? Hand er yppere end folckett / dog er hand eett menniske aff samme slegt / eet mennische regerer andre mennischer oc then som er frij / hand regeerer oc andre frij folck / oc icke wskellige creatur som Aristoteles merckelige oc rettelige siger.

Gud wnde alle forstandere / thette at rettelige befinde.

Huad naffn kand wære slemmere / eller meer bespotteligt / end som Homerus scriffuer att

Achilles kallede then konge / ſom ſeg till gode
regerede land oc riige / kallede hand hannwm
een røffuere ſom ſlwger ſiit eghett folck Huad
kwnde hand kalde then meer forſmædelige
ſom hand regnede wwerdig till riige oc re-
gemente? Men (ſom then ſamme Homerus
ſcriffuer) nar hand wilde kalde een konge
wed ſitt eget naffn / tha kallede hand hannwm
folckens hiwrde / Een hiwrde / oc een røffuere /
ere meget atſkilde Mett huad driſtighed well-
de oc tiltage ſeg ſomme fordi konge naffn / ther
wdkaare faa menniſcher / oc helſt the werſte /
huilke the bruge mett ny fwnd / oc paalegge
till att ſluge menige mandtz guld oc penninge
oc wende thenom altſammen till ſitt fadebur /
Oc hues the haffue ſaa wbarmhiertige trengt
fattige folck wdaff / enthen thære wbequem-
melige wdi legoms løſt / eller oc grwmmelige
wdi kriig oc orlog / oc then ſom wdi sliig rege-
mente kandmæſt ſwig oc ſchalckhed / hanwm
holde the mæſt wdaff / ligerwiiſſ ſom een Fur-
ſte wore ſyne wnderſottis fiende oc icke fader /
Oc then ſynis mæſt at wære kongen tro / ther
mæſt ſchade tencker folckett till.

Her war een hedning wii-ſere / end man-ge Chriſtne nw ere.

Thette ſcrifft læſe wij wdi daglig han-dell.

Ligerwiſſ ſom een god boomand / meen att
thet er hans gaffn / nar thennom falder lycke
till ſom hannom ere anrørendis Saa er thett
een god konge ſaa kertt aldt thet gode hans

wndersootte eye oc haffue / ligerwiss som thet wore i hans egett fadebur huilcke ther ere ha-nom saa tilbwndne / att the ere rede att wo-we liff oc helbreyde for hanwm end sie godz oc penninge.

Saa bescriffuer Julius Pollux een god oc retsindig konge.

FOrdi er thet icke wnyttigt att høre mett huad titell Julius Pollux skelnede een nyttig konge fra een tyran / Strax effter gud tha sette hand een konge / fordi hanwm bør att wære gud alsomligest / oc dog att wor dantsche will neppelige følge latinen aff gretsche wdsett / saa proppert som wedburde / Jeg will tha ganget thet neste ieg kand / att thett kand forstaas huore hand paa gretsche kallede / oc bescreff een god konge.

Mett desse efterscreffne naffn ærede hand een god konge saa kallendis hanwm / Fader mild / teckelig / mischundelig / forsynlig / rett-

wiiſſ/mandelig from i ſynd /frū/oc then ſom penninge forſmaar/ icke ſin løſe begering wndergiffuen /ſom er herre offuer ſeg ſelff oc offuer legoms lyſt/ Then ſom haffuer eett gott ſkell oc er ſkarp oc rædelig i dom /ſom er attwocktig oc well forfarind /klog i raad oc rettferdig /ædrug /oc megett agtendis gudtz loff oc tieniſte/oc menniſchins gaffn /ſom er aſtadig for wden falſk oc ſwig /oc altid tenckindis thz ſom merckeligt er/ſom er altid agthz i ſyne gerniger/ oc er fornumſtig oc klog i megē handel/oc windſkiffuelig wdi ſitt embetz regementе/een god beſchermere/ redebon till welgerning oc ſeen till heffn/wiiſſ/ſtadig oc wkrenckelig/y ſyne gerninger/ megett beqwem till retferdighed/ altid agtindis thet ſom ſigis om konger/ att the ſchule altid wære ſom een weyſkaal/ Som er god oc ſnar att kommei tall mett/ oc lyſtig till omgengilſe/ thenom gaffnlig ſom wele tale mett hanwm barmhiertig oc redebon till att rame theris beſte ſom hanwm ere lydige Then ſom haffuer ſyne ſwene kæer/oc ſtrider mandelige nar thet bør ſeg/ oc er dog icke orlog begærindis/ Then ſom elſcher fred /oc lader forlige till fred / oc holder fred oc ther till gør ſyn flyd/ att hand forbædre kand ſyne wnderſaatis wilkaar/ Then ſom rettelige kand bewiiſe ſeg een konge oc een leedſagere/Then ſom kand ſette een god oc ſa-

lig low/ Then som er fød till att forschylde gott aff huer mand/ i thet hand er gudtz belede/ Maange andre hederlige ting bekomme een konge/ ther kwnne wdleggis mett een heell tale/ dog att the kwnne icke fortellies mett besynderlige ord:

Effter thi att een hedinsk mestere/ bescreff een hedning slugt eett konge belede/ huoredantt kandthu tencke een Christen mestere/ bør att bescriffue een Christen konge?

Saa bescriffues een tyrannes belastinger oc vdygder

DEn nw wele wij see huad farffue hand malede een tyran mett saa sigindis/ Een ond Furste scall mand saa straffe/ hand er een tyran/ grwm/ gr[illegible]selig/ een afftrengere/ oc een woldsmand/ som altid er penninge begærindis/ glubindis o[illegible] then som sitt eghet folck sluger/ hoffmodi[illegible] oc høgferdig/ ond att gaa till/ wgaffnlig att handle mett/ haard till om

gengilſe/ wløſtig wdi ſnack oc tale/ meget oc ylde wred/ſnar til att ærre/ forferlig oc ſtwm Then ſom efftertølger legoms løſt/wden affhold oc maade/wforſynlig/wmaadelig/oc wretferdig/ wraadig/ ſchalckactig oc wbarmhiertig/ Then ſom fattis ſind oc ſkiell/oc er løſſ oc wſtadig/ oc then ſom ſnarlige beſwygis/oc er ſnar oc redebon till ont/wmild/oc efftertølger ſyn løſe begæring/ ſom icke kand ſtraffis/ oc er een forhaanere/ Then ſom er ophoff till kriig oc orlog/ ſom er ſwaar oc twng att fordrage/oc hanwm kand inghen ting formeenis

Effter thi att gud er langt fra tyranne natur tha er y ſandhed inghen ting mere hadelig for gud/ end een forgifftig konge/ oc effter thi att inghen beeſt er meer ſchadelig end een tyran/ tha følger thet oc gott ſkell/ att inghen ting er huer mand ſaa hadelig ſom een ond konge/ Huem wille begære att leffue nar hand bode wore hadelig for gud/ oc forſmaad aff alle mand/ Fordi then tiid een Keyſere ſom hed Octauius Auguſtus fornam att ther giordis maange forbaand paa hans halſſ/oc nar eett forgick tha kom ſtrax eett andett i ſtæden/ tha ſagde hand att thet waar icke gott att leffue/nar een waare hadelig for huer mand/ oc ſchulde beſcherme ſyn ſalighed / mett huer mandz blod oc fare.

Octauius Auguſtus.

Oc fordi er thet riige meer warafftigt/ meer
fræmtwrinde oc regeeris mett større løſt oc
rolighed/ ſom regeris mett dygd oc kierlighed
huilckett wij finde oc formercke aff gamble
Crønicker Inthe wold oc magt war nogen tid
ſaa beſchermet/att thet kwnne lenge wære be
ſtandigt/Men ſaa tiit oc offte ſom tyranne
regemente begyntis i nogre land oc riige tha
forginge the ſnarlige.

wdi alle ſcref
ne Crønicker
findisher om
[redacted] exempill.

Then ſom mange rædis/hand ſcall oc wden
twill wære ræd for maange/ oc then kand al
drig wære tryg ſom huer mand ønſcher aff
dage.

I fordom tiid/ haffde noghen well regeerett
tha ſkickedis hanwm ſtor heder oc ære effter
ſyn død/Men om tyranner waar then ſeed/
ſom nw er om wlffue oc biørne/att then ſchul
de haffue løn aff menige mand/ ſom menige
mandtz fiende tog aff dage.

Thet førſte konger bleffue till/tha tilſettis the
aff menige folckis ſamtycke for theris ſtore
dygd ſkyld/ ſom wytt offuergick menige folc
kis dygder/ oc ſkickede ſeg meget effter gudtz
godhed/Thet ſchulde fordi konger offuertenc
ke ſom førſt giorde konger/oc tencke ſeg at kon
ge naffn er thenō platt wwerdigt nar thenom

fattis the wilkaar/ ther først haffue konger giort.

Som alle naturlige mestere samtycke/tha findis attskillige fwnd till att regeere nogre menigheder effter/ Men dog er thet fwnd bæst huar som een er regerindis effter gudtz exempill/som er allene i sitt regemente/paa thet att alting kand wære hoss een mand/ men dog saa om hand effter gudtz exempill offuergaar alle andre i godhed oc wiisdō/oc inthet andett giør end arbeyder menighedtz gaffn/oc findis thet icke saa/ tha haffuer slig menighed een schadelig oc forderffuelig regemente/effter thi konghen er then modstandig som er then allerbeste/ ther sandelige er gud.

Met wilkaar maa regemētet wære hos een mand:

Then menighed regeeris allerbest/ som haffuer een fuldkommelig konge y alle dygder..

Men nar thet kand neppelige skee/att sliig een konge kand findis/oc daglige begæris at then motte end faa regeementett/ som wore maadelige god/ effter then beleylighed seg nw begiffuer Tha er thet konge rige best som er met thet regemente forblendet wdi huilket ænthen faa oc merckelige mend ere regeerindis mett konghen/ eller oc mange aff all menigheden ther til wduolde/paa thet att konghen scal icke

Wdi nogre land findis end nw sliigt regemente.

falde wdi trengsil wold oc magt/men liigesom elementhen temperere huer andre/saa scall oc menigheden regeris/ Oc skeer thet saa att konghen will menigheden gott/ scall thet saa beschedis att andre reghere mett hanwm icke till straff eller twang Men till hielp oc trøst/ Men er hand icke god tha giørs oc behoff att thet er till/ ther een mandtz trengsill wold oc offuerfald kand twinge oc tæmme

Kongelig regemente/offuergaar alle.

Endog att herredømme oc offuermagt findis till wdi atskillige slag/ først som mennischen er offuer wskellige creatur/ herschaff offuer theris swene/forældre offuer theris børn/mend offuer theris hwstruer/ Tha siger Aristoteles att kongelige herredømme oc offuermagtære ypperst ibland alle the andre oc thennom kalder hand mest guddommelige/ fordi the synis att offuergaa thet som mennischeligt er/ Er thett fordi guddommeligt att wære een konge/ tha att wære een tyran er thet y sandhed att staa y hans sted/ som er altid emod gud/ oc hannwm meget wliig.

Ligerwiiss som wij see att een swend er bædre end een anden/ oc een herre er yppere end een anden oc een konst offuergaar een anden/ saa bør een konge i then alderstørste konst att offuer

gaa andre/ oc then konſt er icke andett/ end met wiiſſdom oc gott ſkeell att regeere land oc riige.

Then ſom er herre hand ſcall biwde/oc ſwenden ſcall lyde/ men een tiran biwder thet hanwm løſter/ oc een konge thet ſom menigheden er profiteligt oc gaffnligt.

Hworelunde ſcal then rettelige biwde/ther icke wed huad ſom er beſt men regner ont att wære gott/ forblindett enthen aff wanwittigheed eller oc aff løſe begering. Aff wiiſdom oc klogt ſkiell lære wij att biwde.

Som øgett bør att ſee/ ørett att høre oc næſyn att luckte/ſaa bør een konge att forarbeyde ſyne wnderſootti s profiitt oc gaffn/ Men hand kand dog thet icke gøre wden ſtor wiſdom/ Haffuer hand fordi icke wiſdom tha kand hand icke meer regeere/end eet blint øge kand ſee/ Som Zenophon ſcriffuer wdi ſyn regementis bog/ huore thet ſticker oc føger ſeg meer effter gudtz end effter menniſchens regemente att regere offuer thenom ſom ere frii oc welwillige til att lyde oc huore thet er een arm ting/ att biwde offuer dwmme creatur ſom dog trengis oc nødis till treldō/ Men effter thi att menniſchin er eet guddommeligt dywr oc i twenne maade frij/ førſt aff naturen oc ſaa Zenophon

aff logen/tha er thet een stor dygd aff kongen/ attfolcket befinder welgerning oc icke treldom wdi hansregemente.

Vogte teg att thu icke tencker thenom alsome niste att høre teg till/ eller att wære thine som tiene teg y stegærs/ keldere/ iagt/eller daglige staa oc gaa met teg nar thet offte skeer att in gen høer teg myndre till end sligt folck/ Men alle thine borgere oc wndersotte schal thu hol de for thyne egne/ oc findis nogre blant ald thin hob som merckelig er/oc wduald hanwm scall thu altid haffue hoss teg huilcken som er god oc haffuer sitt fæderne land kertt.

Thenne ley re schulde scriffuis i al le konge hws mett forgylte bogstaffue.

Oc nar thu offuerseer thine steder oc land/tha scall thu icke saa tencke Jeg er een herre offuer alle disse ting thet er y myn magt att gøre aff thenom huad meg løster Men will thu tencke th; som een god herre welstor tha scal thu saa tencke Desse ting ere meg antwordede till tror hand/ thij bør meg att woge ther offuer/ att the wnder myn befaling kwnne forbædris oc icke forargis.

Oc nar thu seer thet wtalige folck som thu haffuer wnder teg/tha scalthu icke saa tencke/ saa mange haffuer ieg swene oc tienere/ men tenck saa alle desses regemente henger meg ald

ene paa/meg haffue the betroet att beschermе thenom/ oc thet som thenom er anrørindis / Alle see till meg som børn see till theris fader Saa mange twsinde kand ieg giøre gaffn/ om ieg bewiiss meg een god konge / oc stor schade om ieg bewiiss meg een ond konge/thi bør meg saa att skicke myn ting/att ieg er icke ond/ paa thet ieg scall icke schade saa mange Christne mennischer oc dødelige.

Thu scalt altid tencke att Herredøme/ Key-seredømme/riige/ Furstedømme oc magt/ere hedinsche naffn oc icke Christne/ Christen-doms riige er icke andett end till syn/ welgier-ning oc gæmme/ eller oc een kierlig befaling.

Huoredantt thet er wed gud/men saa dant burdett att wære

Men er thet saa att thu haffuer løst till herre-døms naffn/ tha scalthu agte thet som hedin-sche mestere scriffue/ att sligt scall een kongis herredømme wære /offuer sitt folck/ som sie-lin haffuer offuer menniscнins krop/ Sielin regerer kroppen fordi hwn er wiiss/oc fordi re-gherer hwn meer kroppen till gaffn end seg selff oc sielin att regneere wdi kroppin/ thet er kroppins salighed.

Thet som hiertett er wdi een leffuendis krop/ thet er een god furste wdi syn menighed/ Er thet saa att hiertett er reentt oc wforkrenckt/

Een saare merckelig lig nilse.

tha giffuer thet all kroppin liff/ thi att hierthꝫ
er blodzins oc aandens kelde Men er hiertett
forkrenckt tha forderffuer thet alle leem̃yr Oc
hierthet er thet som først leffuer i mennischin
oc siist døør/ Saa bør oc een konge att wære
att hende thetseg saa/att alt folcket bleffue for
blindett forkrenckt oc forargett/burde hanwm
end tha aldene att wære wforkrenckt oc wbe-
smittettaff alt daarschaff oc geckery.

Som wij see att regementett wdi mennischin
staar till then yppersle som er sielin/oc wdi sie
lin er regementett hoss wnderstandilse oc skell
som ther er yppersl/Ther nesl/thet som regæ
rer all werden/ er oc bæsl oc yppersl/som er
gud/ saa scall oc then ther haffuer tagett een
menighed (ligerwijss som een stor krop att re-
geere) alle andre offuergaa wdi godhed wis-
dom/ oc atwogt/ Oc saa megett som raad-
mend oc høffuitzmend oc andre forstandere
offuergaa menige folck/ saa megett bør een
konge thenom att offuergaa.

Thette er ret telige oc wis-lige sagt

Findis ther nogett ont ÿ sielin/ tha kommer
thet aff kroppins fæle oc smitte/ som altid er
løse begæring wndergiffuen / oc huess gode
kroppin haffuer/ thet flyder aff sielin liger-
wijss som aff een salig kelde/ Oc fordi liger-
wijss som thet er emod all naturlig skick/ nar

ont kommer aff sielin oc ÿ kroppin/ oc kroppins godhed forderffuis aff sielins smitte/ Saa er thett oc emod all skick nar orlog/ optør/ onde seeder/ forgiifftig low oc forkrenckte høffuitzmend oc anden sliig landtz oc riigis pestilentze / haffue begyndilse aff konger oc Furster/ effter thi att theris wiisdom/ burde slige ting att affstyre om the end wore begynte aff daarlige wndersotte/ Men dog see wii offte (deß wær) huore mange stæder forderffuis aff daarlige kongher som menige folck haffde kommett ÿ gode pynte oc skicke.

Thet er wchristeligt att forheffue seg aff herredøms titell ther mange hedninge haffue dog forsmaad/ saa att thet som the aff hoffmod begærede/ wille the dog icke kaldis for affwindtz sag/ men een Christen herre scall thet holde for syn børlige rett/ att hand kaldis then som giør store oc gode gerninger.

Octauianus Augustus.

Octauianus Augustus som mett wold oc magtt haffde seg tiltagett herredømme/ lod seg dog at wære forsmædeligt/ att hand schulde kaldis herre/ oc ther hand war een tiid saa kaldett aff een piibere bland alt folckett/ tha foragtede hand then ære bode mett ord oc ansigt/ ligerwiiß som wold oc trengsill haffde wærett hanwm kast for næsin mett sliig titel/

Mange gøre icke andett end optencke ny fantzwn paa naffn oc herre titell

Oc schulde icke een Christen konge effterfølge een hedning wdi sliig sagtmodighed?

Esthu alle thyne wndersottis herre/ tha schulle the wære thyne tienere oc træle/oc fordi tha scall mand see till/om eett gammilt ord bliffuer icke santt thet saa lyder/ Saa mange thu haffuer tienere/ saa mange haffuer thu fiender/ Effter thi att natwrin lader alle mennischir fødis frij / oc treldom er opkommen emod natwrin/ther hedninge oc saa bekiende/ tenck huad thet er wbeqwempt/att een Christen mand scall bruge wold oc magt mod een anden/ther loghen haffuer først/ oc ther nest Jesu Christi død oc pyne frelst oc forløst fra treldom/ Sanctus Paulus kallede Onesimū Philemonis broder fordi hand war døpt/dog att hand war hans fødde træll.

Huad thet er wredeligt att haffue thenom for træle/som wor herre haffuer mett sitt egēt blod giffuett een almyndig frihed/ Huilcke hand aandelige føder mett samme sacrament hand teg føder/ dog thu æst een konge /och haffuer oc kaldett oss alle till eett wdødeligt arff / oc end wilthu komme thenom wnder thyn treldom/ som haffue mett teg een almyndig herre/oc een konge som er Jesus Christus.

att then haffuer faa ſwene/ ſom icke haffuer acht oc yndiſt hoſſ ſitt folck.

Twertt emod forſchylder mand alle mandz yndiſt willie oc kerlighed/ mett the ſeeder ſom ere langt fra tyranne wilkaar/ ſom ere barmhiertighed/ leeffſalig tale oc retferdighed/ beqwem omgengilſe oc god willie.

God willie drager folckett till tieniſte oc høffwiſche gerninger/ oc beſynderlige nar folckett formercker/ att the faa god løn ſom forſchylde gott aff menigheden/ Barmhiertighed drager thenom till gott ſom haffue wærett onde/ nar ſom hand beteer thenom haab till naade/ ther wele gamble ſynder afflegge mett ny gode gerninger/ Beqwem omgengilſe føder ænthen kierlighed / eller formyndſcher had/ oc then dygd wdi een ſtor herre er menigheden megett tacknemmelig.

Foragt oc forhaanhed fødis aff legoms løſt/ ſom er wkyſkhed offuerflødig mad oc drick/ aff daabell/ oc nar een konge holder megett aff daarer oc gecke/ oc er ſelff geckelig oc forſømmelig/ Men will hand wære agthet aff ſitt ſolck/ tha ſcall hand thet forhuerffue/ mett klogſchaff / wkrenckt leffnett / ædrwghed oc

wægt/Udi sliige ting scall een konge bewiise seg om hand will agtis aff sitt folck.

Men mange meene dog daarlige/at the schulle tha mest agtis/ nar the mett mange swenis bulder oc praall/ mett smyckerij oc offuerflødighed i alting/betee seg for syne wndersotte/ Huem holder een konge att wære god aff smyckery oc ædele steene/nar huermand wed/ att hand haffuer ther saa megett aff som hanwm løster.

Oc yder mere huad lader hand andet tilsyne/ end syne wndersottis forderffue/ som schulle seg till stor schade opholde sligt praall oc hoffmod/Ther nest lære the aff saadan forfengelighed thet som er begyndilse till alt ontt.

Saa scall een konge smyckis oc leffue/at ædele oc wædele riige oc fattige/kwnne tage exempill till sparsomhed oc ædrughed / aff hans gerning oc gantsche leffnett.

Oc fordi bør thenom altid att tale wiislige.

Een kongis sind oc hierte bekendis meer aff hans tale/ end aff hans smyckery/ Huad som helst konger tale/ thet føris strax iblant then menige almwge.

Oc fordi scall een konge mett stor flytt tale the

ord som ere høffuische oc dygdelige/oc bewiy se kongelige eett konge sind.

Icke scall heller Aristotelis raad forsømmis/ som er/ at will een konge wndgaa syne wnder sottis had/oc bliffue i theris hyldist/tha schal hand om nogett er hadeligt mod almwgen thet befale andre/oc thet icke selff handle/men thet som er behaffueligt scall hand altid selff gøre/fordi/at i saa maade falder een stor partt aff had oc aff wind paa hans embitzmend/oc synderlige nar the ere for almwgen icke nock behaffuelige/oc ther nest for welgerning kom mer tackin till konghen aldene. Aristoteles

Fræmdelis fanger hand oc daabill tack om hand giffuer syne wndersotte noget/snarlige/ mett løst/selff beden/ oc mett gode ord/ Scall thenom oc nogett negtis / tha scall thet skee lempelige oc mett leffsalige ord/ Scall oc noget pynis/tha scall then pyne (som i loghen be scriffuis) formildis oc formynschis/oc saa scal een konge synis att pyne nogett ont/ligerwiiss som hand wore ther till nødder oc trengder.

Icke scall thet heller wære nock att een konge er selff menigheden god/ men hand scall oc ther till gøre syn flytt/at alt hans folck er gott/ oc seg ligt/som ere hoffsinder/ wenner tienere

oc tucktemestere/ fordi the ere kongens leem-
mer/oc huess had som kommer aff theris ond
schaff/falder tiit oc offte paa konghen.

Men motte noger sige/ Thette er swaartt oc
kand neppelige skee/ Oc fordi er thet best att
hand tager inghen i tieniste / wden thenom
som gode ere/ oc thenom scall hand giffue till
kende/ att alt thet er hanwm tacknemmeligt/
som hans wndersotte er profiteligt/ Oc huess
thet icke skeer/ tha hender thet seg offte/ nar
een konge er forsømmelig oc seer igenom fin-
gre/at onde mend bruge store tyranne støcker/
mod konghens folck/ ligerwiiss som thet wore
aff konghens befaling/ oc ther som the synis
att gøre konghens gaffn/ skaffe the hanwm
meer eet hartt rygte oc eett ont naffn/Oc huess
thet schulde fordi saa gaa till/tha staar then
menighed bæder wdi huilcken konghen er
ond/end nar hans wenner ere onde/ Een ty-
ran kand end nogett fordragis / fordi een
mandtz gyrighed kand end folckett mette/ een
mandtz wkyskhed kand end styllis/een mandz
grwmhed kand mand end sagte/men att fylde
saa mange tyranner/thet er gantsche swaartt

End er thet bædre huar konghen er ont/end huar hans embtz-mend ere onde.

Een Furste scall seg forware for alle ny fwnd/
att hand inghe optager/ endog att een ting
kand aff thenom offte forbædris/ thet kand

Alle ny fund ere farlige

tha icke fordragis fordi att thet er nytt/ Icke er heller noger menighedtz regemente omkring wend/eller seeder afflagde/ eller ny low wedtaghen wden bulder oc oprør/ Findis fordi nogett som nogerlwnde kand fordragis/ tha scall ther paa inthet fornyes/men æntthen fordrage thet/eller oc anderledis oc bæder bruge thet/ end thet tilforn brugett war/ yderme findis oc nogett som icke bør att fordragis/ thet scall hand forbædre/ icke mett een hast/ men wijslige oc mett tiden.

Ligger ther oc stor magt oppaa/huad menig een Furste regherer mett/ Fattis hanwm then rette mening tha far hand megett wild/ Hans agt oc mening bør fordi att wære sliig/ att hand scall icke aldene bescherme then menighed/hand haffuer regementett offuer/ men oc saa lade henne bædre effter seg/end hwn war ther hand henne anammede. Gåtsche paa besinde thenne leytze.

Effter thi att trenne gode ting findis som Aristoteles siger/ som tilhøre sielin/ kroppin/ oc thet som mett løckin kommer wduortis til/ Sielsins godhed er dygd/Kroppins/ deylighed oc swndhed/ Wduortis/ ther mett løckin kommer rigdom/ tha scall her nøye wogtis/ att wij wende icke bag fræm paa desse ting/ saa att wij agte een stadtz salighed oc welfard Aristoteles

aff rigdom/ oc andre wduortis gaffuer/ nar desse ting schulle icke agtis wden i sliig maade att the kwnde tiene till sielsins oc kroppins godhed/ Oc fordi scall hand agte syn menighed oc syne wndersotte salige att wære/ icke om hand haffuer thenem megett riige eller karske/ men om hand haffuer thenom gode i retferdighed/ oc sparsomhed/ inthet gyrige/ inthet wrede/ icke redebon till oprør/ men megett samdrectige.

Mange fare wild her e/ mod

Aff falsche oc wrange naffn bedragis mange.

Scall oc wogtis/ att een konge icke beswygis aff kaastelige tingis falsche naffn/ fordi aff then kelde wdrinder alt thet onde som findis i land oc riige/ Att leffue i rolighed oc aarckeløshed / offuerflødige kleder / oc rigdom/ er icke sand salighed/ icke er thet heller rett friihed/ nar folck maa gøre hueff thenom løster/ icke er thett heller treldom att leffue wnder god oc skellig low/ icke er heller then menighed fredsommelig wdi huilcken folckett lyder konghen i alting/ men nar som the lyde god low/ oc konghen icke andett æscher oc begær/ end thett som god low indeholder / Icke gaar thet heller well till/ nar alle ansees mett liige løn/ liige heder/ eller liige ære/ fordi thet er stor wretferdighed.

Fordi scal een konge wnderwiisis/ huore børn

schulle rettelige opfødis/ att ther paa henger menighedtz salighed/som Zenophon siger vdi Cyri kongis opfødilse/ then wlerde barndom er beqwem til allehaande konst/ Oc fordi scall een konge betencke menighedtz gaffn / mett scholer store oc smaa/ desligest mett iomfruers opfødilse/att the kwnne strax wnder gode oc wkrenckte mestere indricke Christum och then lerdom som kand wære menigheden profitelig/Wdi saa maade kand thet skee/at ther bliffuer huerckin megett att pyne/oc icke gøris heller meghen low behoff/ nar folckett aff syn frij willie well optuckthet tha effterfølger thet som er høffuist oc gott.

Saa stor magt haffuer opfødilse/ som Plato siger/att er hwn god/ tha gør hwn menischin eett guddommeligt dywr/ men er hwn ond/ tha wanarther hwn menischin till een rett beestlig natur/ Jnghen ting ligger een konge saa stor magt oppaa/ som att saa schaffe syn regemente/att hans borgere kwnne wære gode. Plato

Thi scall ther paa wind leggis/ att the strax wænies till thet beste/ Wij see att sang er thenom sød/ som ere ther tilwaande/ oc inghen ting er saa twng som att wænie noghen fra thet / hand haffuer lenge øffwed seg wdi/ oc

deſſe ting kwnde gantſche well ſkee/i alle maa-
de/om een konge will the allerbeſte ting effter
følge.

Thet er tyranne ſtøcke oc wredeligt/ att ſaa tracktere ſitt folck/ ſom kødmangere tracktere øren oc kør/ther icke andet gøre end førſt ranſage/i hueſſ maade the kwnne lockis oc ærris/ oc ſiden effther theris løſt tha ænthen locke the eller ærre thenom/ ſom merckelige er ſagt aff Platone/ fordi thette er att bruge folckins løſe begæring wredelige oc icke att rame theris beſte.

Men er thet ſaa att folckett er haartt oc grofft oc er ſitt eghet gaffn modſtandigt/ tha ſcalthu føge teg/oc mett tiiden locke thenom effter thyn willie/ænthen mett konſt/ eller eett wiiſt oc Chriſteligt fwnd oc omſlag/ ligerwiiſſ ſom nar win drickis/ tha føger thet ſeg effter een mandtz willie/ men nar thet er druckett/ oc for wandlett i aaer oc leemmer/ tha will thet raade oc leeder fordi mandhen huortt thet will.

Oc endog att then menige mandtz haarde ſind oc wforſtandige willie/ deſligeſt landtz oc riigis ſtore oc merckelige ærinde behindre offte een konge fra merckelig oc god agt/ oc nøde

Hueff ther tagis fraa myne wndersotte hører
meg till / oc same wndersotte hører oc meg till
ther berøffuis oc fratagis / hueff ieg synder
mod thenom / synder ieg oc saa emod meg selff

Saa schalthu regeere att thu æst altid rede till regenschaff / oc endog att inghen æscher regenschaff aff teg / tha schalthu deff strengere aff teg selff æsche regenschaff / fordi then tiid schall komme oc mett thet snariste / att then scall æsche regenschaff aff teg for huilcken thet scall teg inthet gaffne / att thu haffuer wærett konge / wden att deff større magt thu hafft haffuer / deff strengere dommere finder thu fore teg / Wore thu end all werdsins herre tha kandthu thenne rettere oc dommere icke swyge / icke fly fra hanwm / icke ræde hanwm / icke heller krencke hanwm mett smwgensætt.

Thenne leytze burde att wære furster huerdags leytze.

Nar thu haffuer een tiid antnordett teg noger menighed / tha æsthu icke lenger thyn egen oc fordi motthu nw icke lenger leffue effter thyne egne seeder / Then mand thu giffuer teg wdfore / bør teg aldelis att giøre fyldist fore.

Inghen mand giffuer seg wdi then striid som mand kalder Olimpiacum certamen / wden hand offuerweyer merckelige hueff wilkaar samme striid haffuer mett seg / Icke klager

hand heller solin att wære forhed/ swed eller
støff att wære hauwm twnge/ fordi att sliig
sligt haffuer altid desse wilkaar mett seg Saa
scall oc then som regemente anammer off-
uer land oc riige / offuerweye the wilkaar
hans embede tilhøre/ som ere/ att hand scall
offte ramme andre folckis beste/ oc forsømme
sitt egett/waage att andre kwnne soffue dess
tryggere/Arbeyde paa thet att andre kwnne
haffue roo oc hwyle/oc wdi thitt leffnet schal
thu bewiise stor wskyldighed/ nar thet er an-
dre nock att the haffue maadelig wskyldighed
Thiit egett besynderlige gaffn scalthu altid
offuergiffue/ oc tencke paa menighedtz beste/
Thu scalt alle mand giøre gott/ oc saa thenom
som ere wtacknemmelige oc wforstandige for-
di the wiide icke bæder/oc somme scalthu nø-
de till att haffue gott/Nar desse ting teckis teg
icke/hwij wilthu tha haffue konge embede?
eller hwij lader thu icke righet op for een an-
den ? Oc huar thet huerckin kand eller maa
skee/ tha giff then mand thyn befaling/ som
the ting bewiise kand/ ther teg burde att be-
wiise.

Een drabe-lig kōgis dra-belige wil-kaar.

Een wiiss mand iblant the Grecker/ sagde/
att merckelige oc erlige ting/ ere altid swaare
oc twnge/ Saa er kongedømme oc een erlig
ting/men megett swaar/thi bør teg att offuer-

Kongedøme er een merc-kelig ting/mē dog swaar.

tencke i huess maade / thu scalt teg bewisse een god konge / Icke scalthu heller lade teg leede aff andre konger / som agte regementett saa rynge / att een borgere haffuer større vmage mett sitt hwss att regeere / end the mett land oc riige Oc fordi er thet icke wredelige sagt i gam mill tale / att then som fødis till land oc riige / hanwm bør ænthen att fødis een konge eller een daare.

Effter thi thet høer till mennischelige wilkaar att mand scall altid lære then konst / hand agter att giffue seg wdfore / oc fordi bør een konge megett meer att lære landtz oc riigis regemente / før end hand giffuer seg ther wdfore / Andre konster læris y firchande maade / som er aff natwrin / aff wnderwiisning / aff effter syn oc aff waane.

Plato ønscher wdi een Furste then natur som er bløđ oc spagferdig / oc siger saa / endog att een skarp oc framswss natwr tien oc er begwem till alle konster / dog er hwn wnyttig till landtz oc riigis bestand. Plato.

Natwrin haffuer offte then brøst / ther mand kand forbædre mett lerdom / Men tha findis noger natur saa haard / ther kand icke forbædris aff noger god lerdom / Neronis natur Nero

wor alt slemmere end hwn kwnne forbædris

Seneca. aff syn hellige tucktemestere Seneca/anderle dis end hand schulde iw dog bliffue een forgiifftig konge.

Gode bud fordi (som sagt er) schule strax læris aff een god konge oc herre/ oc for then sag

Plato. wille Plato att tucktemesterin schulle seentt lære een konge Logicam som er then konst ther disputerer om twenne modstandige meninger oc haffuer inghen alffuarlig fasthed om dygd eller wdygd.

Exempill att regeere effter/scall altid tagis aff gud/ oc Jesu Christo som war gud oc mand/ hness regill oc lerdom ther bescriffuis i then hellige lest/oc nar thet er icke trygd att een konge scal wdi syne fiiste dage bruge seg først wdi landtz oc riigis regemente/thi bør hanwm altid att øffue seg.

Ther ligger føge magt oppaa/ att then som scall worde een god harpere/ opsliider een harpe eller too/ Men nar som een konge haffuer anammett regementett/ oc will tha først lære seg till att regeere/ thet kand icke skee wden menighedtz store schade/ Oc fordi scall hand tilwænies aff barndom (att hand kand dess bæder aff god lerdom regeere oc dømme) att

ſide hoſſ thenō ther raade oc dømme i nogre ſager/oc nar høffuitzmend oc forſtandere til⸗ ſettis/oc ſcall hand oc ſaa høre andre kongers oc Furſters ſendebud/oc theris bøn oc begæ⸗ ring/ Men tha ſcall hand inthet ſticke eller be ſlutte wden thet ſtadfeſtis aff wiiſe mendtz ſamtycke/før end hand kommer till then alder hanwm giffuer større wiiſdom oc meer for⸗ faring paa alting.

Er thet ſaa ſom Homerus ſiger/ att een kon⸗ ge (ther mange twſinde folck/oc ſaa ſtor een tynge er befalett) bør icke at ſoffue then gand ſche natt / Huoredan Vergilius ſiger / hans Eneas war/ huore meget myndre haffuer een konge ledighed till att korte ſyn tiid / eller oc ſpylde ſyn gantſche alder / mett wartaffell/ daabill/dantz/ iagt/geckerij oc daareſpill/ el⸗ ler andett huaſerij oc ſqualder.

Homerus

Vergilius Eneas

Huad dwger then Furſte/ ther ſaa er leedig oc aarkeløſſ/ att mæden hand leeger oc daa⸗ bler/tha forderffuis menigheden mett ſplid⸗ actighed/paa alle ſteder findis roff oc tiwff⸗ uerij/fattig almwge trengis till armod oc reeb aff ſtor beſchatning/the arme offuerfaldis aff wmilt herſchaff/oc gyrige høffuitzmend giøre hueſſ thenom løſter oc icke thet ſom rett er.

Thet er ſaa ylde leegt for menigheden.

Hanwm bør icke att soffue som siider till styrett/ megett myndre een konge/ som altid er wdi fare/ Inthe haff eller inghen strand kand noghen tiid liide saa stor storm som konge riige daglige liide / fordi scall een konge altid waage/ paa thet hand scall icke fare wild/ thi hand thet icke giøre kand wden manghen mand till schade.

Eett stortt skib/ dyre waare/ oc megett gotz giøre een god skipper icke høgferdig/men heller flittig oc waaghen till theris waretecht/ Saa scall oc een god konge wære deß meer waaghen att hand haffuer mange att styre oc regeere/oc ther wdaff icke wære høgferdig.

Wilthu tencke huore stor befaling thu haffuer teg offuertagett/ tha fattis teg aldrig gerning oc wilthu teg tilwænie att forløste teg wdi menighedtz gaffn / tha fattis teg aldrig løst oc glede/oc nar een god konge thette giør tha giøres hanwm icke behoff till tidkortt att øffue seg wdi løse oc wsemmelige gerninger.

Rettelige er thette sagt.

Thet er sagt aff wiise mend/ att mand scall altid wdkaare thet leffnett som er best/ oc icke megett løstigt/fordi thet som er gott fran thet første/bliffuer well løstigt mett tiiden/ Saa scall oc een god koning giøre.

Er thet saa att een maleere haffuer løst aff een well formalett taffle/ een bonde desligest/ een wrthegaarsmand oc andre embitzmend haffue oc løst till theris handewerck / Huad scall tha een konge wære meer løstigt/ end att beskwe oc betencke syn menighed/som er bleffuen god oc drabelig aff hans forsyn.

Dog thet er wmagsompt oc twngt att wære een god konge/ tha er thet meer wmagsompt att wære een ond konge Thet som scal gøris effter høffuiskhedtz reegill oc natwrins eenfoldidhed haffuer altid myndre wmage / end thet som scall giøris mett konstelige fwnd oc snedige omslag.

Nar thu fordi saa tencker/ Thet orlog lagde ieg need klogelige/then splidagtighed styllede ieg well wden blodstyrting/Ther ieg giorde then herre till høffuitzmand tha ramede ieg menighedtz beste/oc giorde mitt naffn fyldist/ Om thu æst een god konge/ tha fornømmer thu aff saadane tancker stor løst oc glede/wdi thitt hierte/ oc sliig løst er een Christen herre werd/ oc till samme løst schalthu mett gode gerninger giffue teg daglig orsage/ oc anden glede oc løst schalthu lade fattig almwge beholde/ther thenom well bekommer.

Thi er thet saa wmageligt at wære ond som god

Salomon. Salomon priisis aff huermand / fordi ther hand haffde eett friitt kaar/ att ynske huad hand wille/ oc ther till schulde faa hueff hand ynste/ tha ynste hand icke rigdom/ icke ald werdsins regemente/ icke syne fienders fornædring/ icke stortt naffn eller meghen ære/ icke heller werdsins løst / men wiisdom / effter huilcken hand kwnne erlige regeere land oc riige/som hanwm war befalett.

Midas. Tweett emod tha spottis Midas aff huermand/fordi hand wiiste inthet bædre att ynsche end guld Oc fordi bør ther att wære een dom wdi bøger oc wdi leffnett/ Wij ynsche wor konge oc herre karskhed seyer/ loff priiss lang alder/ oc ther till oc saa riigdom/ Men huar wij rettelige ælste wor konge/ tha schulde wij alsomeniste ynsche hanwm thet som Salomon ynste seg/oc till eett teghen at hand haffde icke daarlige ynskett tha war hand loffuet aff gud/ Hwij dømme wij nw thet att gioris mynst behoff till menighedtz regemente/ther alsomeniste er nytteligst/ oc høer ther synderlige till.

Somme meene wære schadeligt till menighedtz regemente / att een konge er wiiss saa sigindis/Wiisdom giør hanwm ræd till hierte oc mod oc wmandelig till sinde/ Men the

schulle wiide/att thet er icke driistighed/ mod/ eller mandelighed/ nar hand aff wanwittighed inthet rædis/ men thet er een wredelig dierffhed/ eett forswffett oc forbiistrett hierte/ thi scall mand wdi andre kelder søge effter konge styrcke/ fordi att ÿ sliige maade tha ere wnge oc wforsøgte folck modige oc stercke/ oc galne folck megett sterckere/ Thet er een salig redsle/ aff huilcken mand fornømmer tilkommendis fare/ oc kand hende fordi fly/ Huilcken redsle oc saa fortager een mand the ting som bode ere slemme oc schadelige.

Een mercke lig vnderwis ning.

Then scall wære megett forsynlig som scall ene forsee alle mand/ oc megett wiiss som scall rame huermandtz beste/ Thet som gud er offuer himmell oc iord/ Solen i thenne synlige werden/ oc eett øge wdi een leffuende krop/ thet bør een konge att wære wdi syn menighed.

J fordwm tiid nar wiise mend wille bescriffue oc betegne nogett skelligt fwnd att leffue effter/ tha giorde the thet mett konstelige omslag/ oc lode wdgraffue paa hellige stæder oc belede/ fwgle/ dyr/ oc andre teghen/ huar mett the hemelige wnderwiiste/ huorlwnde huer y syn statt schulde seg bewiise/ Oc saa betegnede the konge belede/ The lode formale eett

øge / oc ther hoss een kongelig spyr / att the twenne ting schulde wære liffsins regill / merc kindis ther mett / att een konge schulde haffue saa fast eett sind / att hand schulde aldrig træ/de fra rett oc skell. Oc ther till mett schulde hand haffue stor fornwmstighed oc tilsyn / Thet første mercker spyrin / thet andett / øgett.

Somme malede een konge spyr meet sligtt fantzwn / offuen paa spyrin malede the een storck / ther schulde wære mildhedtz teghen / oc wnder spyrin eett grwmpt dyr / merckendis ther mett / att nar onde oc grwmme begæring begynte att regneere wdi kongins sind / som ere wrede / heffn trengsill / wold / oc offuerfald / tha schulde mildhed oc mischund offuer sitt fæderne land / twinge oc tæmme desse dyr.

Plutarchus Thebani

Som Plutarchus scriffuer / The folck som kal ledis Thebani haffde blant theris hellige be/lede nogre som wore sidindis / oc hendeløse / oc thet ypperste blant thenom war oc saa øgenløst / Att the wore sidindis / thet mercker att the som regeere andre / schulle haffue the/ris løse begæring saa wnderdanige oc stillede att the schulle inthet bulder gøre / men wære stylle som the waare siidendis / Att the waare hendeløse / thet mercker att the schulie icke tage smwgensætt for lande rett / att konghen som

ypperst war / war bode hendeløff oc blind / thet mercker / att een konge scall icke alsomenist te træde fra thet som rett er for gwnst oc gaffue skyld / men icke heller dømme efter noger mandtz ansigt / fordi hanwm bør att anamme alle sager mett øern / oc icke mett øghen eller hender.

Scall oc een konge lære wiisdom aff syne kongelige teghen oc smycke / Huad betegner konge smørilse / andet end stor mischundhed ? Huad mercker kongelig krone andett end een fuldkommelig wiisdom ? Huad mercker halssbaand oc guldkæde andett end alle dygders samfwnd ? Huad ædele steenis atskillige klarhed / andett / end att alle dygder som ypperlige ere thenom bør een konge att haffue ? Huad mercker brendindis purpur klede andett end een brendindis oc inderlig kerlighed / som hanwm bør att haffue til syne wndersotte / Huad mercke hans Waben andett / end att hand œnthen scall lignys syne forfædre / om the haffue wærett gode / eller oc offuergaa thenom wdi dygd oc godhed / Huad mercker thet swerd som bæris for hanwm / andett end hans menighed scal wære tryg vdaff swerdtz beschermilse / induortis fra forgifftige schalcke oc wduortis fra riigens fiender.

Kongelige tegens bemerkilse

Een god kongis embede er førſt att hand ſcal wele alt thet ſom gott er/ ther neſt ſcall hand offuerſee i hueſſ maade ontt kand formeenis oc fordriffwis/ oc gott kand optagis øgis oc ſtadfeſtis/ Maa komme thet er een anden mand nock att hand haffuer eett gott hierte/ thi att laaghen paamynder hanwm/ oc forſtandere beſcriffue hanwm huad hand giøre ſcall/ men wdi een konge er thet icke nock/ att hand er god wden hand er oc ſaa wiiſſ/ om hand ſcall wele the ting ther ere alſombeſt/ thi att wiiſdom ſcall leedſage hanwm till the ting ſom ſchulle ønſchis oc begæris.

Fødtzill och ſtæmme for wden wiiſdō ere icke nock til regemente

Een konge ſom inghen wiiſdom haffuer/ oc thet belede ſom Croeſi eller Cyri titell ſtaar paa thenom ſkill inthet at/ wden thet/ att ſamme belede fornømmer inghen mandz ſchade/ men een ond konge aber ſeg menigheden till ſtor forderffue.

Thu ſcall icke agte teg aff rigdom/ legoms ſtyrcke eller deylighed/ men aff ſind oc hierte/ Icke ſcalthu heller holde teg for thet/ ſom menniſchin giffuer teg mett loff oc priiſſ/ men døm teg altid ſelff aff thyne egne gierninger.

Then ſtwnd thu æſt een konge tha tilleg teg inghen priiſſ eller ære/ wden then ſom een

Konge er werd oc sømmelig / Priser noger mand thyn deylighed / tenck att i saa maade priisis qwinner / forwndrer noghen at thu æst well talinde / tenck att then ære høer sophister til oc thenom ther wij kalde oratores / Priser noger mand thyn styrcke / tha tenck att then ære høer kemper till oc icke konger / Om noger priser thyn høghed scalthu saa tencke / Thenne priser meg rett om aff høghed kand dragis nogett gott / Noghen priser thyn rigdom / tenck att slig ære høer købmend till / Oc fordi nar thu haffuer sliig priiss hørt / tha schalthu wiide oc tencke / att thu haffuer end tha inthet hørt / huar wdaff een konge bør att prisis. Jhuess maade konger rettelige priisis.

Huad priiss bør tha een konge att haffue? Sandelige om hand haffuer øghen bode fore oc bag / oc som Homerus siger om hand er megett wiiss / oc kand agte thet som fræmfarett er / oc well offuersee thet som komme schall / Ther nest om hand haffuer wiisdom till menighedtz gaffn / oc icke till sitt / dog hand er seg selff wiiss nock / nar hand ramer menighedtz beste. Homerus

Om noger mand wille saa prise een læge / hand er deylig / stærck / feed / riig / hand er een mectig daablere / springere oc sangere / oc kand well leege kasebwld / tencker thu icke strax

huad hører thet een lægetill? Saa schalthu oc tencke nar gecke oc the ther smygre kwnne priise teg i sliige maade/ Huad kommer thet een konge wed?

Saa høre wij konger wnderstwndwm priisis.

Een læge bør att kwnne trenne ting/ Først scall hand kwnne lægedoms konst/ oc wiide siwgens oc kroppins styrcke som siwghen er wdi/ oc huad lægedom hand haffue scall till huer siwge besynderlige/ Ther neST bør hanwm att wære een tro mand/ oc icke andett agte end then siwgis karskhed/ thij att hoffmod oc gyrighed haffue bedragett manghen mand till att giffue eedyr for salig lægedom/ Fremdelis scall hand ther till gøre all syn flytt att then siwge kand worde karsk oc swnd/ Desse samme ting bør een konge megett meer att bewiise mod syn menighed.

Aristoteles
Nereus
Milo
Maximinus
Tantalus

Aristoteles wdi syne regemente bøger/wil icke att een konge scall haffue Nereri deylighed/ icke Milonis styrcke/ icke Maximini høghed/ icke Tantali rigdom/inthet aff desse ting ynste hand een konge/ Men huad tha? Sandelige een fuldkommelig dygd/ Wdi andre ting war hand till fredtz mett maadelighed/ men dygd wille hand att een konge schulde haffue fuldkommelige.

Kanthu bode wære een god konge oc een god
mand/tha haffuer thu eett merckeligt embede/
men kandthu icke wære bode/tha er thet bæ-
dre att thu offuergiffuer kongedømmett end
thu ſcalt wære een ond mand/ Offte findis
een god mand/ſom wore tha icke een god kon-
ge/ men inghen kand wære een god konge/
mett mynde end hand er iw oc ſaa een god
mand/ Dog (deſſ wær) att konge wilkaar
ere nw ther till komne/ att deſſe twenne ting
kwnne icke ſaffnis / ſaa att thet holdis for
geckerij/om then ſom beſcriffuer een konge ſi-
ger/hanwm bør att wære een god mand.

Kongers dag lige betenckilſe.

Thu kantt icke wære een konge woden thu re-
gheris aff gott ſkell/ thet er woden thu effter-
følger raad oc rett/ emod thyne ſindtz løſe be-
gæring/ oc icke kandthu heller biwde offuer
andre/ woden thu wilt ſelff lyde dygd oc høff-
wiſkhed

Thenne tyranne røſt (Saa will ieg/ oc ſaa
biwder ieg/myn willie er ſkell oc ſag nock) ſcal
wære langt fra een konge/oc megett meer then
ne røſt/ſom huermand nw ſiger till ſpott oc
ſpee / Folck hade then the rædis/ Att effter-
følge ſyn løſe begæring / høer tyranner oc
qwinner till/ oc rædſle er een ond gæmmere/
till thet ſom ſcall wære langwarigt.

Sandelige er thet een tyrãne røſt oc mening.

Thet scall wære een kongis ewige agt / att hand scall inghen wele ont/ men alle gott/ oc serdelis syne wndersotte/ Thet som ont er/ scall hand ænthen fordrage eller læge/ effter som hand tencke kand att menigheden behoff giøres/ Then konge som icke haffuer thette sind offuer syn menighed/hand er een tyran.

Om noger mand kalder teg een røffuere oc een tyran/ ther som hand schulde kalde teg een konge/ mwnne thu icke thet tage till mystycke/ oc pyne hanwm ther fore som forschyldett wore/fordi thet wore een stor forhaanilse/ oc then ther icke burde att fordragis/ Men nw schalthu saa tencke att then megett meer forhaaner seg selff som will thet wære/een anden kalder hanwm/Thet er meer at wære een tyff end att kaldis een tyff/ oc thet er større synd att skende een iomfrw/ end att breyde then/thet giortt haffuer/

Wilthu høre gott om teg/tha scall thet hende teg/om thu giør thyn flytt att wære thet thu wilt kaldis / thet loff eller priiss er icke santt som sigis aff redsle/eller oc giffuis aff thenom som smygre kwnde/

Oc tha gaar thet ylde till / nar folckett taar icke tale om een kongis leffnett/ oc gerninger/

kwskede aff trwsell oc redsle/ fordi saa megett som nw tiess/ tha schulle wore efterkommere tale/dog ther fantz aldrig noger tyran saa forfærlig/att hand alle twnger kwnde stylle.

Ther talis oc meget vnder roosen

Thet scall een Christen heerre agte oc wogte som Seneca merckelige siger/ att iblant thenom som haffue konge naffn/ findis nogre aff saa onde wilkaar/att ther som thu lygner thenom mett Phalaride/ Dionysio/ oc Polycrate/Huess naffn all werden bespotter/tha schulde desse icke synis tyranner mod thenom/Icke ligger ther heller magt oppaa huad wey thu gaar / men hwartt thu haffuer agthet teg/ Then som seer till menighedtz gaffn / hand er een konge/ men then som seer till sitt eghet gaffn/ hand er een tyran/ Huad naffn schule wij fordi giffue thenom/ som oppeholde theris salighed mett menighedtz schade oc forderffue/oc ere tyranner i handell oc gierning/ dog att the ere falschelige konger till naffn?

Seneca.

Phalaris
Dionysius.
Polycrates

Plato forbød wdi syn low/att noghen schulde sige gud wære sag till thet som ontt er/ fordi gud er naturlige god. Men een konge er gudtz belede/om hand er ellers een rett konge/oc fordi ere the konger langt fra thette belede/ som ere begyndilse oc ophoff till huess onde/ som findis wdi mange land oc riige.

Plato.

Icke scall heller then høris ther saa wille sige/ thette er att sette een konge till rette/ Fordi att then setter hanwm meer till rette/ ther lader hanwm sømme the ting som ere emod dygd oc høffuiskhed/ Huad er att sette een konge till rette/andett/end giøre hanwm sliig som menige folck pleye att wære/som er att tiene wrede/ wkyskhed /høgferdighed/gyrighed eller oc att leffue wdi geckerij oc daarschaff / Thet motte iw wære een arm ting/ att thet schulde icke maa sømme een konge/ som dog sømmer gud.

huad er att sette een konge till rette

Gud lader seg icke andet sømme end thet som dygdeligt er/ oc gott skell giffuer seg/ oc huess hand andett giorde/ tha wore hand icke gud/ Huilcken som will fordi att thet scall wære een konge sømmeligt som er emod naturligt oc gott skell/ huad giør hand andett end frataer hanwm kongelig ære/ oc gør hanwm een aff the slemmiste som findis wdi noger menighed/

Een konge scall icke blugis att wære høffuiskhed wndergiffuen/ effter thi att gud saa er/ icke scall hand heller meene seg att wære dess ryngere konge/nar hand aff syn yderste magt efftærfølger then himmilsche konge.

Thenne oc anden sliig god sæd scall strax plantis wdi thet wnge bryst/aff foreldre/ aff fostermoder/oc aff tucktemestere/Thette scall hand lære aff willighed/ wnød oc wtrengd/ fordi thet er beqwempt att een herre scall saa læris som mett tiiden scall regeere offuer willige oc frij folck/Hand scall lære att elske dygd oc att haffue wederstyggilse till all fwlhed/ oc fra thet som ont er scall hand holdis mett blugsill oc icke mett redsle/ Oc endog att een god Furstis haab er ther wdi att hans seeder ere forbædrede/ oc hans løse begæringer ere stillede/ tha er thet største oc beste haab wdi gode oc retsindige meninger/ fordi att blugsill forbædrer offte onde seeder/løse begæring fortagis oc saa mett alderin oc retsindig lerdom/ men huar wdygd er lerd oc indrwckin/ oc meenis at wære dygd/oc thet holdis for een konge som er wærre end een tyran/ thet er/ nar som the kelder ere forgiffne/aff huilcke liffacktighed schulde komme/tha er thet ont att læge nogen kranckhed/ Oc fordi scall læremesterin mett thet alderførste som sagt er/ wdælte onde oc wrange meninger aff een kongis bryst/oc plante saa gode oc retsindige meninger i samme sted

Plato.

At een konge schall seg wogte for thet folck ther smygre kand

Fordi smy-
ger er een far
lig gest

Thet regemente som nw bescreffuet er/kand icke holdis/wden the som smygre kwnne/trengis langt fra een herre oc een konge Stormecktige herrers salighed er altid bespænt mett slig pestilentze/ oc helst fordi att wij aff natwrins skrøbelighed / høre heller smyger oc thet oss behaffueligt er end thet som santt er/Oc fordi att stormecktige herrer wente seg icke falskhed/ tha kwnde the for henne icke wogte seg/oc helst fordi the wdi alting ere icke nock forfarne.

Fordi er smy
ger een farlig
oc een forfer-
lig ting.

Oc att inghen scall thette forglemme/eller meene att ther kommer føye schade aff smyger/ tha scall een konge wiide oc legge paa sinde att heele keyseredømme oc riige ere aff smyger grwndelige forderffuede / Oc altid nar wij læse noger menighed wære forderffuett/ tha finde wij att the som smygre kwnne/ haffue regeerett spyllett.

Thet wiſte oc well Diogenes/ then tiid hand atſpordis / huilckett dyr ſkadeligſt war / oc ſwarede ſaa/ blant wilde dyr een tyran/ men blant ſpage dyr then ſom ſmygre kand.

Diogenes

Thenne farlige peſtilentze ſom er ſmyger/haffuer mett ſeg eett ſøtt edyr/men dog ſaa forgifftigt/ att mange konger haffue ladtt ſeg gecke oc daare aff thenom ther ſmygre kwnne.

Thi ſcall then foſtermoder førſt wdkaaris/ ſom er langt fra thēne ondſchaff/eller oc gantſche lidet aff hanwm beſmittet Fordi at qwinne kiøn pleyer altid att ſmygre/oc ther till met gaa the oc alle gerne i theris moders ſeeder oc fodſpor/ Oc nar ſlig ſød ſnack oc blød opfødilſe pleyer gerne att forderffue børns gode natur/ tha ſchule qwindfolck trengis langt fra een konge/ fordi the ere beſpente mett twenne wting/ſom er geckerij oc ſmyger.

Qwinner ſchulle icke wære i konge raad

Ther neſt ſcall hanwm ſkickis till ſelſchaff the ſtaalbrødre/ ſom ere tucktige oc erlige i ſeeder/ eller om the ere icke/ tha ſchulle the ther till læris aff hans tucktemeſtere/ ſaa att the ere løſtige i theris ſnack oc tale/ men dog forwden ſmyger/oc ther kwnne ſaa qwemmelige tale/ at the paa wild platt inthet æn then digre

eller liwge Men om tucktemesterin oc huoredan hand scall wære/er tilforn nock omtalett.

Ligger ther oc stor magt oppaa/ huad daglige tienere hand haffuer / fordi ther findis mange/som snarlige lyde børns løse oc wforstandige begæring/ænthen aff daarschaff eller oc fordi the wente thenom ther fore gwnst oc gaffue/ Fordi scall mand wdsøge the tienere/som ere hiertige oc heele oc retsindige/ oc thenom scall mand forfære fra smyger/ mett wnderwiisning oc trusill/ oc stwndwm beskencke thenom ther till att the som tilbørligt er/ well staa theris befaling fore/ Oc her till kwnne thet megett hielpe/ nar then obenbare pyntis/ ther paafwndis att haffue mett tale eller tieniste kommett een konge i then handell som hanwm icke well stode/ Oc att samme tienere oc saa pyntis till døde/om brøden fwndis merckelig oc stor.

Huordane kongers dag lige tienere schule wære

Icke scall thet heller synis att wære grwmpt oc wmilt/ att liffuett tagis aff then/ som besmitter oc forkrëcker thet alderbeste /ther land oc riige besiider/effter thi wiï offte tage liffuett aff then som haffuer staalett faa penninge/ oc thet gøre wiï for wden all gammill oc merckelig low/Men kwnne thet icke wedtagis fordi thet synis eett nytt fwnd (dog att Alexan

der Keysere i Rom lod binde Thurinum till een pæll att røge hanwm till døde fordi hand saalde røg) tha kand ther dog tiltenckis eett konsteligt omslag / om hand wore fwnden i noghen anden halsløss gerning / Men dog schulde hans pyne saa forkyndis / hanwm fordi wære pyntt / att hand een tilkommendis kongis sind oc natur haffde forderffuett mett eett forgifftigt smyger / Straffis oc pynis then som icke kommer till rett regenschaff mett indtægt oc wdgifft megett meer synder een forgifftig smygrere mod menigheden / som forgiffuer een kongis wngdom / mett tyranne stycker oc meninger / end then som stiell een føge ting aff hans fadebwr.

Alexander Thurinus

Then som forsalscher kongens myntt / hand straffis mett atskillige pyner / Oc the som forfalsche kongens sind oc natur schule haffue løn oc læn / Oc thet giffue gud att Carneadis ord wore icke saa sande som the ere / oc synderlige blant Christett folck / ther sagde Att inthe læris saa rettelige aff konge børn som att riide / fordi att wdi alle ting tha skonis oc smygris for thenõ / men een hest som icke forstaar / huad heller een ædill mand eller wædill / riig eller fattig / konge eller fattig swend siider paa hanwm / oc fordi kaster hand aff om hand icke rettelige siidis.

Carneades

Att riide læris rettelige aff konge børn

Deſſ wær/ Wij ſee thet offte ſkee/ att icke alſomeniſte foſterqwinner/ daglige ſtaalbrødre oc tienere ſmygre for konge børn/ men oc ſaa theris tucktemeſterc/ſom agte theris eghen fordell/ icke ther till ſeendis huore god the lade konghen/ men huore riige the kwnne fare aff tieniſten/ Paa wild oc wenſchaff tale oc ſaa the ſom ere predickefædre oc lære gudtz ord/ att the kwnne oc forhuerffue kongers oc theris tieneris hyldiſt oc gwnſt/eller ſynis the nogett att ſtraffe tha ſmygre the aldermeſt/

alle folck ſmygre gerne for konger.

Dog giffuer ieg thet icke magt att ſomme met ſtort rob oc bulder i theris predickin forhaane oc tale forſmædelige om konge leffnett/ eller ſeeder/men thet æſcher ieg aff thenom/att the kwnde fræmſette een god Furſtis belede/ wden forſmædilſe / oc icke priiſe thet wdi een Chriſten konge/ ther hedninge haffue ſtraffett wdi hedinſche konger/ Oc icke paa myndis kongen heller aff ſyne høffuitzmend/hans raadgiffuere raade hanwm icke heller wenlige/ydermere konghens friibaarne mend/fordi the haffue atſkillige wilkaar oc ſeeder/ arbeyde alle paa konghens hyldiſt / ænthen ther mett att twinge theris wwenner/ eller oc att formeene theris eghen ſchade/Preſter ſmygre oc ſaa/ oc læger giøre oc ſaa/ Oratores oc ſendebud the ophøge konger oc Furſter met ſtort

loff oc priiss/ oc att høre thenom holdis nw for stor høgtiid/ Ett salighedtz ackere war ther till/som dog offte swyger oc feyll/ oc thet ere the sandelige som kaldis kongers scriffte-fædre/fordi ther som the wore retsindige/ tha motte the kerlige oc rwndelige wnderwiise konger i thet hellige sacrament scrifftemaall/ men thet hender seg offte/att nar som huer agter sitt eghet gaffn oc profiitt/ tha glemmer hand menighedtz beste/ Men myndre schade gøre Poeter oc rethores/fordi huer mand wed att the meer priise konger aff theris konst/ end aff kongers forschylding/Megett meer forgiiff-tige ere spaamend / som loffue konger langt liiff/seyer/oc offuerhand/land/riige oc andhen sliig werdslig begæring.

liiij

Oc fordi ett ett sacramenteligt scrifftemaall saare nytteligt och børligt

Om spaamend oc stiernekickere.

Somme løffue the bradød/ schade oc modgang / oc ther till bruge the twenne natwrlins fiender/som ere haab oc redsle/ iblãt spaamẽd rægnis oc thet folck/som mand kalder stiernekickere/ ther pleye att sige oc tale om tilkõmende ting/effter himmilsche teghens wnderwiisning/ Men om sliig handell oc spaadom/ er wiisdom konst eller ey/ bør icke att bewiisis paa thette sted / dog att samme konst som hwn nw brugis er een farlig oc forgiifftig pestilentze blant werdslige ting.

O

Men the ere tha megett meer forgilfftige/ som
kwnne smygre aff konst mett stor friihed/ saa
att nar the synis i noger ting att wære mod⸗
standige/tha tilskynde the alsommæst/oc nar
the straffe tha priise the mæst/ Sligt folck be⸗
Plutarchus — screff Plutarchus merckelige i then bog hand
kalder/ skylsmysse emellom een sand wæn oc
then ther smygre kand.

Twenne tiider taghe snarlige wed smyger/
barndom aff wanwittighed/oc alderdom aff
skrøbelighed/men wdi mennischins gantsche
alder tha findis daarschaff/ som altid haff⸗
uer mett seg syn eghen kerlighed/ oc sitt eghet
Plato — behaff/oc fordi rettelige paa mynte oss Plato/
thet smyger wære farligt/ wdi huilcket noger
mand smygrer oc offuerdrager mett seg selff/
fordi mand steder snarlige andre att gøre seg
thet/som hand gerne gør seg selff.

Findis oc eett tigindis smyger/som er wdi for
Appelles Alexander — malning/belede oc titell/ Saa smygrede Ap⸗
pelles for alexandro magno then tiid hand for⸗
malede hans belede/oc liwnyld wdi beledhens
hand / ligerwiiss som hand haffde wærett
myndig oc mecktig offuer yld oc elementer/Oc
Octauius Keysere haffde ther aff glede oc
Octauius Apollo — frygd att hand maledis effter Apollinis bele⸗
de/som war een affgud/ Store belede som off

pergaa menniſchelig høghed/ høre oc ſaa till thette tigindis ſmyger/oc dog att ſlüge ting ere rynge/oc ſynis at haffue føge paa ſeg/the haffue dog megett hiem att bære/oc fordi bør the/nom att controfeye oc wdſtaffere een konge/ i thet ſkick/fantzwn oc kledebon/ ſom hanwm ſømmer oc beqwem er/ ſom kand betegne oc bewiiſe een wüſſ oc god konge.

Alexander

Oc wore thet gott att theris belede maledis mett noghen gerning/ oc icke aarckeløſe/Alexander war malett ſüdendis ligerwüſſ ſom hand haffde hørtt ſager oc thet eene øre war tilluckt/att thet ſchulde bliffue wkrenckt till att høre ſaghens wederpartt/ſaa ſcall oc een kongis belede controfeyes/Eller oc ſaa/ſom Darij kongis belede war formalett/ mett eett æble wdi ſyn hand/eller oc Scipionis belede/ ther gaff een fanghen iomfrw ſyn feſtemand wkrenckt igen/oc ther till mett thet guld ſom hennis foreldre betalede hennis fengſill mett/ Mett ſlüg formalning ſchulle konge hwſſ prydis oc ſmyckis/ oc icke mett the ting/ ſom lære løſacktighed/høgferdighed eller wmildhed.

Darius

ſcipio

Dog will ieg icke att heder/ære/oc titele ſchule nægtis eller ſønyes konger/ men ieg will att the ſchule haffue ſlüge titele ſom thenom paa mynder/hueſſ theris embede tilhør/ thet er/

ieg wille heller att the schulde saa kaldis / gode / wkrenckelige / mylde / oc barmhiertighe / wiise / welgernings mend / hiertige / waagne / sagtmodige oc then som forarbeyder menigheds beste / Slige titele oc bynaffn schulde hanwm heller giffuis / end hand schulde kaldis æreful woffuerwindelig / stormecktig / seyerfuld oc andre deß liigis smygrindis bynaffn som ere høgbyrdig Furstelig oc naadelig / oc andre guddoms naffn / ther ieg will nw icke fortællie / dog giffuer ieg thet magt att wij aff een gammill och almyndig seed kalde Paffuen i Rom alderhelligste fader / fordi hand aff sliig titell paa myndis huoredan hanwm bør att wære / meer end hand kalledis alsomrigist eller alsommegtist.

Sliige bynaffn schulde Furster haffue

Kand thet icke anderleedis skee / end konger schule iw høre sliige bynaffn / tha schule the dog andre ting icke forlade / wdi huilcke thenom bør meer att forlyste seg / Alexander then strenge forfwlde alle thenom mett pyne oc had som smygre kwnne / oc war noghen befwnden / ther føyde syn tale effter smyger / eller wdi syne lader oc facter gaff smyger till kende / tha lod hand strax mett haanhed forwiise hanwm fra seg / Men war hand then mand / som ey war beqwempt att hand schulde for-

Alexander Seuerus

haanis/tha straffede hand hanwm mett eett skarpt oc wret ansigt.

Thi scall eett konge barn paamyndis/ att nar thet scall end høre slige bynaffn/tha scall thet wende seg thenom till gode oc gaffn/ Maa well skee/thet kaldis sitt fæderne landtz fader/ tha scall ther saa tenckis/ att ther gaffs aldrig konger bynaffn/ ther thenom saa well stod/ som thet/oc serdelis gode konger/oc fordi scall hand ther till gøre syn flytt/ att hand er werdiig thet bynaffn/oc tencker hand thet/ tha er samme titell hanwm een paamyndilse/ men tencker hand andett/tha er hand hanwm eett smyger.

Hand kaldis stormecktig oc woffuerwindelig/ tencke seg huore thet er wbeqwempt att then kaldis woffuerwindelig/ som lader syn eghen wrede offuerwinde seg selff eller som daglige offuerwindis aff wkyskhed/ eller nar hoffmod bedrager noger mand huortt thet will/ Then er alsomeniste woffuerwindelig/ ther will inghen løff begering fyre/ oc lader seg aff inghen ting bedrage fra thet som rett oc dygdeligt er.

Nar hand kaldis alsomyppersst/tha scal hand tencke/ huore een konge bør ther fore att kom

me alting wdi fred/ rolighed oc gode pynte/ Men nar hand aff hoffmod oc wrede/ fører bulder oc trette/ figt oc orlog blant alle ting/ tha pryder samme titell hanwm inthet/ men breyder hanwm syn skam oc last.

Thȳ som her offuerwindis maa icke kaldis w offuerwindelig.

Nar hand kaldis hederlig oc erlig/ tha tencke seg att ther er inghen sand heder oc ære till/ wden then som kommer aff dygd oc dygdelige gerninger/ Findis fordi noger konge som wkyskhed giør fwl oc slem/ gyrighed bekrencker/ oc hoffmod besmitter/ huad er tha erlighedtz titell/ wden een paamyndilse om hand far wild aff wanwittighed/ eller oc een spottelig snybbe/ om hand witterlige synder.

Een mercke lig tancke

Nar som hand hører syne land oc riige beneffnis/ tha scall hand icke forheffue seg/ som hand wore ther offuer een myndig herre/ men saa scall hand tencke/ huore manghen mand ieg er plictig att bewiise meg een god konge.

Er thet saa att noger mand bær hanwm fore høgbaarinhedtz/ Furstelighedtz oc naadelighedtz bynaffn/ kōme seg i hug att sliige naffn sømme inghen/ wden then som regeerer land oc riige effter gudtz exempill.

Oc nar ſom hand høer merckelig digt ſeg till
loff oc ære/ tha ſcall hand icke ſtrax giffue thet
magt/ men er hand icke ſliig ſom hand ſigis
ther wdi/ tha tencke ſeg/ att hand paamyndis/
oc gere ſyn flytt ther till/ att hand kand wære
ſamme priiſſ werd/ men er hand nw ſliig ſom
hand ſigis att wære i ſamme digt/ tha legge
ſeg ther paa wynd/ att hand kand forbædris/

Scall hand oc ſaa haffue myſtancke till ſcreff
uen low/ fordi hwn ſmygrer oc tiit oc offte for
een konge thi hwn er till hobe ſætt oc digthet
aff thenom/ ſom wore keyſere oc konger be-
ſorne.

Een konge ſcall haffue myſtancke til ſcreffuē low.

Nar ſom loghen ſiger att een konge er icke
pligtig att lyde loghen/ effter thi hwn er ha-
nwm wndergiffuen/ tha wogte ſeg hand icke
ſtrax tencker alt thet wære ſeg ſømmeligt ha-
nwm løſter/ Wdi een god Furſtis hender
maa mand alting ſette/ wdi een naadelig
Furſtis icke alting/ men wdi een ond Furſtis
hender inghen ting.

Huad ther maa ſettis wdi een furſtis hender

Gantſche klogelige/ raader Demetrius Pha-
lereus konger oc herrer/ till att læſe i bøger
Fordi the finde thet offte ſcreffuet i bøger/ ſom
theris wenner icke taare thenom tilſige/ men

Demetrius Phalereus

før end hand thet gør/ scall hand berede seg mett wiise tancker i saa maade.

Naa komme att then bog thu læss er digthet aff een hedning/oc thu æst een Christen mand som læss i samme bog ther endog hand scriff uer megett gott/tha bescriffuer hand icke ret= telige een god kongis belede/ oc fordi wogte teg/ att thu thet icke altid gør/thu ther screff= uett finder / men alting schalthu lygnæ oc maade effter gudtz low oc regill.

Oc fordi scall thet synderlige agtis/ huad bø= ger een konge scall læse wdi/ nar ther paa er stortt forskell/ huad børn tilwænies att læse mett thet første/oc serdelis konge børn/Wreen oc whøffuisk snack besmitter offte een god na tur / men een ond leytze megett meer / The dwmme bogstaffue omwendis till mennisch= ins seeder oc natur/ ther dog er bøielig till ondschaff oc skrøbelighed.

Achilles / Alexander / Xerses / Julius Cesar

Ligerwiiss som eett barn ther aff natwrin er hastigt/ flux / glubinde oc framfwst snarlige bedragis till grwmhed oc tyranne stycker/om thet læss wbered Achillem/ Alexandrum thet store Xersem eller oc Julium Cesarem.

lvij

Salomon

Oc wille noghen lyde mitt raad/ tha schulde eett konge barn strax thet kwnne tale latine/ læris wdi Salomonis bøger/ in prouerbiis eius/ in Ecclesiastico oc libro sapientie / dog icke saa / att noghen schulde giffue hanwm thet dybelige fore/ effter then hellige scrifftis fire wdtydninger/ men wnderwiise hanwm beqwemmelige mett faa ord aff samme bøger/ wdi the stycker som een god konge welstaa/ Oc først scall hand lockis till att ælsche bode læremesterin som bøgerne screffuet haffuer/ oc lerdommen desligest/ Thu æst skickett till att reghere land oc riige/ Oc Salomon lærer then konst som ther hører till/ Thu æst nw een konge søn oc i fræmtiiden een konge/ Hør fordi then alderwiisiste konge/ som lærer oc bereder syn søn till att reghere land oc riige

Om then hellige lest.

Ther nest scall eett konge barn lære then hellige læst/ men her ligger stor magt oppaa huore barnett kand tildragis att ælsche Jesum Christum / som haffuer oss først lærtt then hellige læst/ Thette staar megett i hans fornwfft som barnett lære scall/ om hand thet giør kortelige/ klarlige/ lystelige oc krafftelige/ Dog scall hand icke lære hanwm alt thet som læsthen indeholder/ men thet som er een konge anrørindis/ oc the ting som kwnne fordriff

ne aff konge bryst/ forgifftige oc onde menin-
ger/som nw ere aldmyndelige wedtagne.

Plutarchus. Ther nest Plutarchi wiise tale/ seeder oc leff/ net Inghen ting findis ther till saa merckelig som samme Plutarchi wiise tale oc snack Oc fordi wille ieg att the schulde hanwm foregiffnis /synderlige for noger anden lerdom/ Nest Plutarchum setter ieg Senecam ther met syn

Seneca. scrifft oc lerdom wnderlige tilskynder oc optender till høffuiskhed / oc drager then ther hanwm læss fra wbeqwemme ting/ oc altid borttager tyranne regemente.

Aristoteles Scall oc megett wddragis aff Aristotelis bøger/ som ere om stæders regemente oc kaldis

Cicero Politica/ oc aff Ciceronis høffwische gierningers bøger/ som kaldis Officia Ciceronis / Men om desse ting haffuer Plato screffuet allerbest/ oc Cicero effter hanwm wdi syne low bøger/The bøger hand screff om menighedtz regemente ere forgangne.

Oc endog mand henter aff historier stor fornwmstighed/ tha henter mand oc saa aff thenom stor forgifftighed/wden the læsis mett stor grantsche/ See till fordi att store herre naffn/ oc ler de mendtz ord oc rygte/ som aff gammill tiid haffue wærett i agt oc amyndil-

se/ bedrage teg icke/ Herodotus oc Xenophon woore boode hednige/ oc mæst haffue the fram sett een ond kongis belede/ Dog att the haffue alsomeniste screffuett historier/ fordi the æn- then wille wellyste folck eller oc bescriffue een god kongis belede/ Salustius oc Liuius dog att the scriffue megett merckelige oc altsam- men aff dyb konst oc forstand/ the giffue tha alt thet icke magt/ som the fortellie oc scriffue/ men tha priise oc loffue the sompt/ som een Christen konge icke sømmer eller welstaar/ Nar thu hører Achillem/ Xersem/ Cyrum/ Darium oc Julium Cesarem/ tha scalthu icke lade store oc forgengelige naffn røre eller be- drage teg/ fordi thu hører icke andett end grwmme oc wbarmhiertige røffuere/ Saa kalder Seneca thenom wnderstwndwm.

lviij

Herodotus
Xenophon.
Salustius
Liuius
Achilles
Xerses
Cyrus
Darius
Julius cesar
Seneca

Men findis noget iblant theris scrifft som een god konge welstaar/ thet scalthu tilhobe sanc- ke/ som thu læsde ædele steene aff dreck oc skarn/ Aldrig war noger tyran saa sleem/ ther ey nogett saa blænnede i syne gerninger/ att war thet icke end kommett aff dygd thet kwn- ne tha føgis effter dygds exempill.

Phalaris

Megett er wdi Phalaridis breff som well be- kommer een hellig konge/ oc kongelige nock wende hand till Perillũ thet grwmme fwnd/ Perillus

som hand paafand till att pyne mett then tiid hand lod hanwm selff først forsøge samme pyne.

Alexander Darius

Megett giorde Alexander aff geckerij oc daarschaff/ men rettelige war hand Darij kongis qwinner wbewaarett/then tiid the fordis hanwm grebne wdi hender/oc rettelige lod hand følge fra seg eett qwindfolck/ ther hand fornam att hwn war een mandtz ægte hwstrw/ Slige exempill aff mange schulle woddragis/ Fordi att hedinsche exempill som gode ere/op tende meer till dygd/nar wij saa tencke/Effter thi att een hedning oc een tyran war saa dygdelig emod syne fiender/ oc barmhiertig offuer thenom/ megett meer bør meg een Christen konge thet att bewiise/Effter thi att qwinner saa giorde / megett meer sømmer mend thet som erligt er/ Jtem er thet saa att nogett staar een hedning ylde/ meget wær staar thet samme een Christen konge oc herre.

Aff ont kand mand gott woddrage

Onde exempill kwnne oc saa brugis till gode/ Som nar thu læss att Julius Keysere hand brugede syn fornwmstighed/oc store forstand till høgferdighed oc hoffmod/ saa bruge thu sam̃e ting til landz oc riigis beste/ Oc nar thu agter hans leeffsalighed mett huilcken hand

betæckte sitt weldige tyranny/ tha bruge thu samme leeffsalighed emod thyne wndersotte/ att the ther fore kwnne elsche teg.

The wærste kongers exempill/meer optendne stwmdwm till dygd/end the bæstis/Huem er then som icke hader gyrighed/ nar hand læss att Titus Vespasianus lagde exiiss oc skatt paa all twætt/ bode reen oc wreen/ oc sagde thet war een god luckt som baade falder aff/ Oc then forbannede røst som Nero bød syne høffuitzmend/ saa sigindis/ Thu weest huess leg haffuer behoff/see till att inghen beholder nogett igen/ Huilcken som will læse wdi historier huad som forekommer/ tha kand hand i sliige maade/ thetbruge seg till gaffn / oc wende till eett gott regemente.

Jblant saa mange konger oc herrer/ schalthu wdkaare the alderbeste/som Aristidem/Epaminondam/ Octauium/ Traianum/ Anthonium pium/ Alexandrum/ Mammeam/ dog scalthu icke effterfølge thenom wdi alle ting/ men thet beste schalthu wdlæse aff the alderbeste/effter thi thu finder oc thet i Dauid oc Salomone teg bør att sky oc fly/ dog the wore priisede oc loffuede gode konger aff gud.

Titus vespasianus
Nero
Aristides
Epaminondas
Octauius
Traianus
Anthonius pius
Alexander
Mammea
Dauid
Salomon.

Fordi hueff thet icke burde saa att wære/ tha kwnne inthe wildere creatur optenckis/ end then Christen mand/ som sette seg till exempill/ Alexandrum/ Julium/ oc Xersem/ Hueff leffnett oc regemente hedinsche scriffuere oc saa straffe oc foragte/ Oc som thet er een arm ting att offuerwindis aff thenom/ om the haffue giortt nogett gott/ saa er thet oc een Christen mand stor daarschaff/ att effterfølge thenom i alle theris gerninger.

Scall oc een konge wnderwiisis/ att then hellige scrifftis exempill/ schule icke heller alle efftersølgis/ hand scall lære oc wiide/ att the striider/ mandrab oc stor haardhed/ som thet hebraische folck brugede emod theris fiender/ schule dragis till aandelig wnderstandilse/ Fordi hueff thet icke skeer/ tha er thet forgiifftigt oc forderffueligt/ att læse thet gamble testamentis bøger/ Megett war thet folck tilstæd/ effther then tiidtz leylighed/ som icke sømmer Christett folck ther aff himmelin kaldis.

Megett war Jøder sømmeligt/ som icke sømmer christet folck.

Saa tiit som een konge tager bog i hand/ tha scall hand sette seg i sind/ att hand will icke læse aldene for løst skyld/ men fordi hand will seg aff læsning forbædre/ Then som haffuer

320

merckelige i ſind / att hand will forbædris/ hand finder well ſnarlige thet hand kand wdaff forbædris.

Then haffuer een ſtor partt aff godhed / ſom will bliffue god / Ligerwiiſſ ſom then ther kender ſyn høgferdighed/wrede oc wkyſkhed oc hader thenom/ oc i ſliig tancke tager bog i hand/hand finder ſnarlige thet hans ſiwge læge kand/oc thet ſom kand ænthen fordriffue hans freſtilſe/eller oc henne formyndſche.

Aff inghen høer mand ſandhed ſaa klarlige/ ſaa nyttelige/eller mett myndre blygſill/ ſom aff bøger/ men tha ſcall een konge ſaa haffue ſeg mett ſyne wenner/ att the ſom rwndelige lære oc paamynde hanwm/ kwnne tiene ſeg ther fore tack/ The ſom daglige omgaa mett konger oc herrer/ kwnne thenom beſt lære oc paamynde/bode i timelig tiid/oc ther till mett nyttelige oc wenlige/ Oc fordi bør een konge att fordrage oc mett thenom haffue metlidilſe ſom thet icke rettelige gøre/ att the ſom thet rettelige kwnne/ſchule (forfærede aff een andhens wgwnſt) thet lade att gøre/ ſom the bode well gøre kwnde/ oc thenom burde att gøre.

Wdi stor storm lade skibmend seg sige aff huermand / i huore kloge the ere / men eett rii-ge haffuer altid storm / Huem kand nock priise Philippi kongis i Macedonia fornwmstige rwndhed / ther hand gaff een suend friihed / aff huilcken hand war hemelige paamyntt / huore hand een tiid (ther hans kleder wore dragne offuer hans knæ) sad icke saa høff-wischelige / som wedburde.

Philippus Alexandri fa-der.

Thet som hand giorde wdi een ringe ting / bør een konge megett meer att gøre / mod the-nom / som hanwm wnderwiise wdi the ting eett heelt riige kwnne komme i last oc schade / som er om reyse i fremmede land / om ny low att skicke / dage oc fred att gøre eller om orlog att føre.

Om then konst ther fred giør.

ndog att alle scriffuere oc lære mestere ÿ gamell tiid / skiffte alle konster (ther land oc riige reghe ris wnder) i twenne / som kalle dis konst till fred oc till orlog / Een konge schall dog saa wislige reghere / att hand haffuendis fred / trengis aldrig till att føre orlog.

Oc fordi scall een konge først lære / att ken de syne land oc riige / oc thet kand skee i trenne maade / aff landtz beskriffuilse / aff historier / oc aff forsegilse mett wandring oc reyser wdi syne egne land oc stæder.

Thi scall hand først wiide syne landtz oc steders beleylighed / begyndelse / yd / øffuelse oc lerdom / seeder / low oc priuilegie / Inghen kand læge nogett legomme wden hand kender thet Inghen kand dyrcke then agher / hand er icke bewant mett / Oc endog att een tyran pleier thet samme att gøre mett stor flytt / hand er tha icke fordi een god konge / fordi retsindig menig / oc icke gerning / gør oss retsindige oc go de konger / Een god læge randsager legommens natur / att hand kand dess bæder læge oc raade bod / men then som will dræbe eller forgiffue hand ransager oc legommens complex / att hand kand dess wissere sla i hiell.

Rēger oc tyranner gøre well stwmdwm ect / mē haffue dog icke eens mening.

Ther nest/att hand kand elske thet land hand
er regerindis offuer/tha scall hand sliig willie
oc begæring haffue ther till/som een god bon-
de haffuer till syne foreldris iord oc grwnd/
eller oc een god mand till syn slegt/oc thet scall
hand først agte/att hand kand gøre then me-
nighed bædre/som hand haffuer anammett
att reghere/i huem hand scall tha lade henne
effter seg.

Er thet saa att hans wndersotte ere frÿ/ tha
scall mildhed giffue hanwm eett fæderligt
sind offuer syne sønner/ Men ere the icke frÿ/
tha scall myldhed raade hanwm till/att wæ-
re fæderlig offuer sitt fæderne land/ oc thet
scall hand lade seg opwecke oc optendne till
kerlighed mod syne wndersotte/ligerwiiss som
eett brendinde blwss/Hand scall tencke att eett
riige er icke andett end eett stortt legomme/
wdi huilckett konghen er een merckelig leem.

Ther nest scall hand tencke huad gwnst oc
yndist the ere werde/som haffue befalett all
theris løcke oc salighed/wdi een mandtz tro/
Tiitt scall een konge/sette theris exempill for
syne øghen/som meer ælste theris wndersot-
tis gaffn/end theris eghet liff/oc paa thet siis-

te ſcall hand tencke/att hand kand ingelwnde gøre ſyne wnderſotte ſchade/ wden hand gør ſeg oc ſelff ſchade.

Ther neſt ſcall hand ther till gøre all ſyn flytt att hand kand elſchis aff ſyne wnderſotte/ dog ſaa hand bliffuer wed then agt/ſom konge ſtatt till høer blant ſyne wnderſotte/ Oc mange ſeg till ſkaffe yndiſt oc welwillighed/ daarlige oc wredelige/ mett troldom oc troldoms ringe/dog att inghen troldom haffuer ther till ſaa ſtor magt ſom dygd/ effter thi att inthet er meer elſcheligt / oc ligerwiiſſ ſom dygd er ſandelige god oc wdødelig ſaa forſchylder hwn oc menniſchin eett ewigt yndiſt oc wenſchaff/ Ther neſt ſcall hand elſche om hand will elſchis/ att hand kand wdi ſliige maade drage ſyne wnderſotte til ſeg/ſom gud drager all werden till ſeg/ Huilckett hand gør mett god oc ſtor forſchylding.

The beſwigis oc bedragis/ſom mett geſtebud ſkenck oc ſelſſwold/drage ſeg almwen till/nar the affſliig gwnſt/ meer forhuerffue folckins priiſſ oc loff end welwillighed / dog att ſliig priiſſ er huerckin ſand eller warafftig / fordi deſſ emellom forøgis folckins gyrighed / oc nar hwn er øgt for wden ende/tha tycker folc-

kett att thenom er inghen ting nock/oc tha twi-
more the strar oc gøre oprør/wden theris wil
lie gøris i alle maade.

Thi er thet meer att forderffue sitt folck/ end
att drage thenom till seg/Oc aff sliige wilkaar
pleyer thet att hende een konge mett sitt folck/
ther hender daarlige nygifftemend ther mett
smiger/skenck oc skonsill/ drage theris qwin-
ners kerlighed till seg/ thet the schulde haffue
giortt mett dygd oc fromme gerninger/ oc for-
di skeer thet saa/ att the huerckin elschis eller
agtis Oc for gode oc seedefulde qwinner/haff
ue the thenom haarde oc onde/ oc for lydige
hwstruer/ gienstridige oc fulde mett wæder-
knwr/Eller oc thet hender thenom/ther qwin
ner pleyer att hende/som mett troldom tildra-
de seg theris mendtz willie oc kerlighed/oc saa
haffue the for wiise mend aber oc gecke

Huore Hwstrw oc bond schule seg emod huer anden bewiise.

Een Hustrw scall først lære wdi huess maa-
de henne bør att elsche syn husbonde/ Ther
nest scall bonden saa bewiise seg i alle maade/
att hand er wærd att elschis/ Saa scall oc
folck wdi eett riige wænies till thet allerbeste/
oc saa scall een konge bewiise seg i alle maade
for folckett/ The elsche lenge/ som aff beraad
mod oc betenckt hierte begynde att elsche/ For-

di som sagt er/ then som will elschis aff syne/ hand scall i alle maade saa bewiise seg/ att hand kand elschis.

Ther nest kand thet oc icke schade/ att hand tiltencker i huess maade hand kand wiislige føge seg effter huermandtz willie/ Men ther scall hand først arbeyde oppaa/ att the som gode ere/ haffue gode meninger om hanwm/ oc att hand kand prisis oc loffuis aff thenom som huermand priiser oc loffuer/ Oc thenom scall hand tage y sitt raad/ oc haffue omgengilse mett/ thenom scall hand gøre heder oc ære/ oc holde hoss seg i stor agt/ Oc wdē saa maade kand thet snarlige skee att huermand fanger god mening om konghen. Huilcken gode mening ther er een kelde till all welwillighed.

Fordi thet er meget got at teckis the gode

Jeg kender the Furster/som aff syn eghen natur wore fromme nock /oc the komme dog i huermandtz skreff oc had/ Fordi menige folck dømme gerne herrer oc Furster/ effter thett folckis seder oc wilkaar/som the helst handle oc omgaas mett.

Oc i sandhed tha wore thet ønscheligt oc begæreligt att een konge wore oplerd iblant thet folck som hand schulde worde regerindis off

ner/fordi thet wenschaff haffuer stor fræmgang oc waraafftighed/ som haffuer syn begyndilse aff naturlig omgengilse.

Menige folck hade tiitt oc offte thet som gott er nar thet er wbekentt / oc wnderstwndwm ælsche the thet som bekentt er/dog thet er ont/ Att thet kwnne skee/ wore thett i twenne mode profiteligt / først wore konghen folket meer till willie / oc agtede thenom meer for sitt eget folck.

Saa schulde oc folckett aff hiertett dess bæder vnde hanwm/oc agte hanwm meer for theris eghen herre / oc for then sag giffuer ieg thet icke saare magt/ther konger oc Furster haffue nw almindelige wedtagett/att the schulle haffue theris gifftermaall wden landz/ Fæderne land haffuer stor krafft till att giøre eett ewigt oc stadigt wēschaff fordi indfødilse er saa got som een natur oc een complex paa bode siider.

Oc fordi nar echteschaff blendis saa wiide / tha spildis ther een stor part aff then indfødde natur oc begering/thi er thet gott att naturin ther forøgis oc stadfestis som hwn haffuer syn begyndelse/ Men huar icke kand saa skee/ scallther giøris stor flid / att the kwnde forschylde seg willie oc wenschaff med dygd

høffuiſkhed leeffſalighed tuckt oc gode ſeeder ſom ere werde yndeſt oc willighed.

Men thet ſom wij ſee ther ſkeer wdi giffter-maal at huſtrwen mett thet førſte er manden tiēnſtactig/oc hand ſtæder hēne icke formeget ſyn eghen willie/ før end the well kende huer andre/ oc ſaa mett tiiden fødis ther aff eet faſt wenſchaff Saa giøres thet oc behoff att haff ue ſeg mett then Furſte/ ſom tagis aff fremme de land till herre.

Mythridates kwnne alle the landtz twnge-maall ſom hand war offuer regherindis/ſom ſigis att haffne wærett xxij landſchaff/ Alex-ander then ſtore/ i huore groff folck hand off-uerwantt / tha føgede hand ſeg ſtrax effter theris ſeeder oc manering / oc mett ſlige wil-kaar/ kom hand i theris hyldiſt oc agt / thett ſamme er oc priſett wdi Alcibiade. Mythridates Alexander Alcibiades.

Inghen ting drager folckett meer fra een kon-ghe/end nar hand ſeg forlyſter wdi nogre wd lendiſche ting / oc ther mett forſømmer the ting hueſſ forbedring the gledis wdaff/oc ther fore mene the then ſkatt wære tapt oc ſpildt / ther een konge fortærer i fremmede land oc ærinde / oc fordi agte the thet icke att wære ſkatt ſom the giffue theris konger / men tenke

meer att fremmede land røffue thenom thet wdaff/ydermere/inthe er land oc riighe saa schadeligt eller een konge saa farligt som lang wandring oc daglige reyser for then sag som mange meene war Philippus taghen off aff dage/ oc giorde hans land icke mindre schade/ end thet orlog som haffuer wærit i mange aar mett thegeldirsche.

Philippus Caroli keyders fader

Ligerwiiff som een wiise er altid mitt ibland syne byer oc inghen tiid fluger langt/ saa er oc eett hierte mitt wdi een krop/Desligest bør oc een konge att wære bland sitt folck oc wnder sotte.

Aristoteles

Twenne ting (som Aristoteles siger forderff-ue kongedøme/som ere had oc foragtilse/mod had er welwillighed/ oc mod foragt er acht oc myndighed / Thi høer thet een Furste till / att agte grandgiffuelige huorc hand kand thet ene faa oc thett andett fly / had forschyldet mand met haardhed/wold/forhaanilse/stwm hed / roff oc trengsiill / oc had kand megett snarere begyndis end styllis nar thet er be-gyntt.

Thi scall een Furste i alle maade ther till gøre syn flytt/ att hand icke falder aff syne wnder-sottis acht oc kerlighed / Oc tro meg i sandhed

Effter thi at alle Christne folck haffue een herre/hwy wele tha the som her paa hans wegne regeere/ tage efftersyn aff huermand/ wden aff hanwm ther oss burde alsomeniste att efterfølge/ Aff andre maa wy well tage exempill/nar theris handell haffuer fæle mett dygd oc ære Men Jesus Christus er eet wist exempill till all dygd oc wiisdom/ dog att samme wiisdom synis wantro mennischir att wære geckerij/hand agtis tha hoss Christne mennischir att wære gudtz krafft oc wiisdom.

Exempill oc efftersyn scal tagis aff christo Jesu.

Nw will ieg icke heller att thu scalt saa tencke Thette er meer at træle end regnere/fordi thet er ÿ sandhed alsomskøniste regemente/ wden thu wilt tro oc meene/att gud er een træll som regeerer thenne gantsche werden forgeffuis hueß welgerning alle creatur fornømme/wdē alt wederlag/Eller wden thu wilt tro oc tencke att sielen(som altid forarbeyder kroppins salighed er oc een trell att hwn haffuer kroppin aldelis inthet behoff/ Eller wden thu wilt meene att øghen oc andre merckelige leemmyre oc saa træle/ effther thi att the i saa mange maade gøre kroppins gaffn.

Thett er oc sømmeligt att thu saa tencker/ om thyne wndersotte forwendis alle mett Circes troldom till asen oc swyn/tror thu icke at thitt

riige wore forarget Men dog haffue wij større rett mett wskelige creatur end met mennischin fordi wij maa iage thenom sælie oc slaa i hiell/ som oss løster/oc thet maa wij icke giøre men≠nischin Thi forarger then sitt riige som aff frij mennischir gør træle/ dess yppere the ere thu haffuer regemente offuer/dess meer mandelige oc erlige schalthu regnere/ oc fordi ramer then thyn maiestatz oc Furstelighedtz beste/som be schermer thyne borgeres friihed oc werdighed

Somme forstãdere kwnne icke liide wiise wndersotte.

Paa thett gud schulde icke regeere noger wwillig tha gaff hand bode mennischin oc syne engle frij wilkaar / att hans riige kwnne wære dess meer merckeligt Dog findis mange som meene seg tha att wære megtige/ nar the saa holde theris borgere wnder twang oc redsle att the kwnde biwde offuer thenom/som offner wmellinde creatur.

Sliige pleye bonde kon≠ger at wære

Om skat at giffue Keyserin.

Schalthu oc wiide att huess som staar wdi lesten eller apostole bøger/att wndersotte schule fordrage theris herschaff/ lyde theris fogeder/hedre theris konger oc giffue thenom skatt/ thet er sagt om hedninge/ fordi att then tiid wore inghe Furster Christne

Thi bød hand att wij schulde fordrage wmilt herschaff paa thett att stæders fred oc landeskick oc wedertegt schulde icke offuertrædis oc brydis/ nar som the rettelige brugede theris embede/ oc icke befalede att gøre synd.

Een hedinsk konge æscher heder oc ære/ sanctus Paulus biwder att wij schulle oc gøre hanwm heder oc ære / æscher hand skatt / tha schulle wij oc giffue hanwm skatt/ Een Christen mand er inthe dess wærre/att hand gør een hedning heder eller een tyran ære/ effter thi the haffue dog theris rett/ oc mand scall thenom icke opwecke till ont mett noghen orsage. Roma xiij

Men huad siger sanctus Paulus om Christett folck/ i sandhed saa/J schulle icke wære huer andre nogett plictige wden kierlighed oc wenschaff Icke waar fordi Christus plictig att Ibidem.

giffue Keyserin skatt/ dog hand lod giffue hanwm een told penning.

Matth/ xxij. Christus wdi lesten (then tiid the aff skalckhed attspurde hanwm om thenom burde att giffue Keyserin skatt) bad lade seg see then penning som skatthen betaledis mett Ther hand fick samme penning att see ligerwiiss som hand haffde icke wist huess belede ther stod paa/ spurde hand huess scrifft oc belede thet war/ The swarede oc sagde/ Keyserins Ther hand fornam huore hand atspordis aff schalckhed/ tha swarede hand thenom twylactige saa sigindis/ Tha maa y giffue Keyserin thet Keyserins er/ oc gud thet hanwm hør till/ Bode suarede hand till theris schalcke mening/ oc ther till mett gaff hand thenom att kende huess the wore gud plictige Som hand wille saa sige Huess y ere Keyserin plictige ther ieg icke kender/ maa y forsørge/ men meer schulle y agte huess y ere gud pligtige/ Huess befaling ieg haffuer oc icke Keyserins.

Inghen scall heller her emod tencke saa sigindis wilthu oc tage fra Christne konger theris rett/ Giffuer thu een hedning større rett end een Christen herre? Thij att ieg siger huad een Christen herris rett er/ Een hedning haffuer slig rett mett syne wndersotte/ att hand

twinger thenom mett redſle / nøder thenom till treldom / fordriffuer oc foriager thenom aff theris rette eiedom / oc tager theris gotz fra thenom / oc fræmdelis att gøre thenom martyres paa thet ſiiſte thet er hedninge rett Wilthu oc att thenne rett ſcall tilhøre een Chriſten konge? eller tror thu att hans rett er formynſchett fordi hand icke deſſe ting maa giøre ſom ere ſynd?

Een Chriſtelig wnderwiiſning.

Then herre taber icke ſyn rett ſom Chriſtelige regeerer land oc riige / men hand anderleedis beſiider land oc riige / end hedninge / oc megett erligere oc tryggere / oc thet ſchalthu ſaa mercke / Førſt / The ſom thu twinger mett wold oc treldom / høre teg icke till / fordi ſamtycke giør teg till konge / Men the ere ſandelige thyne / ſom lyde teg mett frij oc god willie / Ther neſt nar thu haffuer thenom wnder ſtor redſle / tha haffuer thu thenom icke halffdelin / fordi att thu haffuer kroppin aldeene / Theris ſind hierte oc gode willie ere megett langt fra teg / Men nar ſom een Chriſten kierlighett binder folcket oc kongen tilſammen / tha bewilger folcket kongen gerne nar ſom behoff giøres.

Att haffue krop for wdk ſiell oc hierte thz er at haffue een fiende

Een god Furſte æſcher inthet aff ſyne wnderſotte wden nar land oc riigis gaffn oc nytte trenger hanwm ther till / Twertt emod huar

som wold oc magt brugis/ oc icke welwillig-
hed y huore megett hand tager aff thenom/
tha haffuer hand altid myndre end inthet/ In
ghen faar meer end then som inthet biwder oc
gott forskylder.

Wegen han-
dell haffuer
wrãge naffn

Ther nest/ then heder som giøres een tyran/ er
icke sand heder / men smyger / treldom / een
skrømptelig tuckt oc tieniste/ Icke er thet heller
rett kongelig ære som hand beteer for sitt folck
men hoffmod oc bram/ icke heller konge magt/
men wold oc trengsill.

Men een Christen konge haffuer dog alle des-
se ting/ wed theris rette naffn/ Inghen faar
større heder end then som inghen heder er be-
gærnidis/ Inghen tiener mennischin heller/
end then som inghen tieniste kreffuer/ Paa
inghen kaaste the heller theris rigdom/ end
paa then the wiide att samme bekaastning
scall komme menigheden igen till gaffn / oc
fordeell.

Een furste oc
hans wnder
sotte ere huer
andre forplic
tige met eens
wilkaar.

Emellom een konge oc hans folck er altid eett
forbaand oc een sooren handeell/ Folckett ere
teg plictige skatt/ tieniste/ heder oc ære/ thet
giffuer ieg well magt/ Men thu æst oc plictig
att wære folckett een salig oc god herre/ Nar

som thu æscher skatt aff thenom/ ransage teg selff/ om thu mett titt embede haffuer giort fyldist for samme skatt.

Aristoteles negter herredømme att wære wdi eyedom eller magt offuer syne wndersotte/ oc tillstaar att herredømme er meer ther wdi att hand nytter oc bruger thenom y dygd oc dygdig handel/ oc fordi findis kongelig ære meget myndre y stor titell / slegt eller beschatning end wdi dybe oc drabelige raad eller merckelig tilsyn.

Effter thi een menighed er een krop som er tilhobe kommen aff mange leemmyr/blant huilcke konghen er oc een leem/ dog hand er yppere end the andre leemmyr/ thi bør hanwm saa att regeere/ att alle leemmyr kwnne liide well/ oc icke saa att somme twingis oc wdsweltis/oc andre tryffuis oc feedis /oc er thet saa att een konge tryffuis oc liider well/ menigheden till schade oc trengsill/ tha er hand huercken leem eller konge y samme menighed / men een røffuere. Een saare Christelig lignilse

Siger Aristoteles att een træll eller een leyedreng er syn herris leffuendis leem/ om hand er hans rette herre / oc emellom een leem oc then som leemmyn tilhører/ er altid naturligt Aristoteles

wenschaff / fordi the haffue aff hüer andre hielp oc trøst / Men er thette santt emellom een herre oc een træll som er køpt aff een steen paa torget / meget meer tha bør thet at findis emellom Christett folck oc een Christen herre.

Een konge som inthet andett gør oc icke andet tencker / end huorlwnde hand kand twinge mange penninge aff syne wndersotte / eller mett ny skick oc snedige fwnd tilhobe sancker meghen rigdom / oc selger embede oc meghen befaling / huad heller scall hand kaldis een købmand / eller een konge / eller oc thet som sandist er een røffuere?

Then tid Cresus war offuerwunden aff Cyro konge / tha saa hand att Cyri swene løbe fra hwss oc till hwss mett stortt bulder / hand sporde huad the giorde / hanwm war swaret / att the løbe omkring oc toge borgernis gotz till bytte / som the pleye att giøre ther seyer haffue wundett Tha sagde hand till Cyrum / Huad høer ieg nw? Jeg meente desse ting hørde teg till som meg haffuer offuerwundett / oc er thet saa som thet y sandhed er / hwij lader thu tha berøffue titt eghet folck? Ther Cyrus hørde thenne røst / tha formeente hand thenom att røffue lenger / Samme røst scall een konge altid komme i hug saa sigindis /

hanwm till att fyre tiiden/hand scall tha altid staa i mod/oc betencke bædre fwnd/mett huilcke hand bedriffue kand merckelige ting/ som icke kwnde wdi andre maade schaffis oc fræmmis.

Om skat oc exiiss

Hvilcken som randsager oc offuerseer fremfarin tiidtz bøger oc Cronicker/ tha scall hand finde megen twedrackt oc splidactighed wære oprørd aff meghen skatt oc tynge/ Oc fordi scall een god Furste ther till gøre syn flytt/att hand icke opwecker sitt folck mett slige ting/ kand hand forgeffuis reghere/ tha gøre seg thet/Een kongis embede er megett yppere/end att hand scall wære een plaggere/ Oc een god konge haffuer dog om hanwm trenger hueff hans wndersotte eye som hanwm elsche.

Mange hedninge haffue saa reghe rett/att the førde icke andett aff menigheden i theris hwff

Rex non plagas alias n...

Fabius maximus Anthonius pius

end heder oc ære/ dog att Fabius maximus oc Anthonius pius oc saa forsmaade heder oc ære/ huore megett meer/ bør een Christen konge att lade seg nøye mett een rett oc god conscienze/ effter thi hand tiener then herre/ ther mett allerstørste løn betaler oc wederlegger alt thet som rettelige giøres.

Somme giøre icke andett hoff konger oc Furster/ end paafinde oc betencke ny fwnd/ till att beschatte folck/ mett ny orsager oc synderlige naffn/ oc theris mening er/ att the ther mett bewiise een konge stor tieniste oc troschaff/ oc ere dog theris mettborgeris obenbare fiender/ Men then konge som sliigt folck gerne will høre/ scall wiide seg att wære langt fra eett konge naffn.

Ther paa scall heller arbeydis oc tiltenckis fwnd/ att gantsche liidett begæris oc tagis aff folcket/ oc tha øgis hans skatt profitelige/ om konghen afflegger wnyttig och offuerflødig tæring/ oc afflegger mange aarckeløse embede/ som nw findis paa kongeslott oc gaarde/ oc fræmdelis om hand icke optager orlog oc lange reyser/ Om hand sagter syne hoffuitzmendz gyrighed/ Oc om hand meer arbeyder att well styre thet land hand haffuer/ end hand thet mett andre land forøge will.

Fordi ſcall ſkatt agtis aff wor gyrighed/ oc hoffmodige begæring tha bliffuer aldrig ende paa beſkatning/ gyrighed er i ſandhed wendelig/ oc altid øgis till att forfølge ond begyndilſe/ Oc ſom ſigis i gammill tale/ nar ſtrenghen reckis formegett tha brøſter hand ſnarlige/ ſaa ſkeer oc gerne nar folckens tolmodighed brugis oc øffwis for ſaare/ tha wendis hwn om kring till bulder oc oprør/ Huilckett i fordwm tiid haffuer forderffuett oc till inthet giortt/ merckelige konge riige.

Er thet ſaa att nød trenger hanwm till att nogett æſche oc tage aff ſitt folck/ tha ſcall hand thet wdi ſaa maade gøre/ att till the fattige kommer gantſche liiden tynge/ Maa komme/ thet er end nytteligt/ att komme the riige till noghen ſparſomhed/men att then fattige trengis till hwnger oc reeb/er bode wchriſteligt oc wtryghed.

Thet ſcall oc een barmhiertig konge tencke/ nar hand will forøge ſyn magt/ mett megett folck/eller will wdgiffue ſyn ſyſter eller fencke/ wdi eet ſtormegtigt gifftermaall/oc nar hand will gøre alle ſyne børn liige mectige mett ſeg/ eller oc gøre ſyne gode mend riige/eller oc mett lange reyſer/ betee fremmede landſchaff ſyn rigdom/tha ſcall hand tencke ſom ſagt er/huo

Aff beſchatning kõmer meget ont.

ke thet er wbarmhiertigt oc wchristeligt/ att for desse eller andre sliige sager/ schulle saa mange twsinde mend mett hustruer oc børn liide hwnger/oc tørst/ oc komme i stor gæld/ oc siden trengis till all wgerning aff mys-haab.

Jeg agter icke sliige Furster blant mennischir end sige blant konger/ som thet afftrenge fat-tige folck/ther the spilde i wkyskhed oc daabill Endog (dess wær) ieg haffuer hørtt/ huore somme konger meene thet wære syn rett/ oc sige att høre seg till huess theris wndersotte eye oc besiider.

Thett giøre dog inghe w den tyranner

Thi scall hand meer offuertencke/att thet som een tiid aff noghen løss orsage er optagett (æn then konger eller ridderschaff till fordeell oc gaffn) kand aldrig igen affleggis/ dog att een konge icke burde alsomeniste at igenkalde no-ghen paalagd tynge/ nar then nød wore for-ganghen ther konger trengde/ men oc saa att oprette thenom huess schade/the haffuehafft/ aff samme tynge/ thet yderste hanwm mwie-ligt wore.

Oc fordi scall een konge wogte seg for eett for-giifftigt exempill/om hand will sitt folck well/ Oc er thet saa att hand glædis aff syne wn-

dersottis forderffue/eller oc forsømmer theris gaffn/i huad naffn hand kaldis/een konge er hand dog icke.

Om rigdom oc fattigdom

Scall ther oc tilsees / att riigdom er icke for megett wlige skifft/icke dog saa att noger scall myste sitt/men the fwnd oc anslag schulle bru gis/ att rigdom kommer icke altsammen till faa mend/ Plato hand wille att hans menig hedtz borgere schulde huerckin wære forriige/ eller forfattige/ fordi then fattige kand inghen hielpe/oc then riige will inghen hielpe.

Plato.

Oc huad maade haffuer thet/ att the konger bliffue sielden riige/ som megett beschatte syne wndersotte/Oc huem thet løster att wiide/ tha offuerlegge seg huore megett myndre theris forfædre æskede oc finge aff theris folck oc the wore dog megett rwndere end konger nw ere/ oc haffde ther till rigdom nock/ men saghen er icke andhen/end att then største partt henger wed theris hender/ som slig skatt schulle indkreffue/ oc opbære/ oc saa kommer then mynste partt till konghens hender.

Paa huad ware Syse scall leggis eller icke leggis

Paa the ting fordi som then menige mand haffuer behoff/ scall een konge inghen tynge legge/som er korn brød oc øll/ klede oc wyn oc anden sliig ware/Huilcken for wden then me-

nige mand kand icke leffue/ Men wij see dog att desse ting tyngis nw alsommest/oc icke wdj een maade/ men først mett syse/huar paa the wnderstwndwm laane penninge oc giffue saa breff/ att thet scall siiden igenkreffuis aff stæder oc fattige wndersotte/ oc ther nest met told oc scriffuere pennige/ oc paa thet siiste met the synderlige kiøb/ ther somme købmend giffuis loff/att the aldene maa kiøbe/selge/ oc wdføre synderlig ware/ oc for een rynge baade een konge haffuer ther wdaff/ scall saa manghen arm mand tage ther schade wdi.

onopolia

Oc fordi øger een konge best syn skatt som sagt er/nar som hand afflegger wnyttig kaast oc tæring paa alting/ oc helst fordi att som gammill tale lyder/ Sparsomhed er een stor rente/ Men kand thet icke anderledis wære/ for menighedtz beste/end hand scall iw nogett tage aff sitt folck som kaldis syse/ tha scall hand betynge oc besware thee waare mett syse som føris aff fremmede land/oc som meer ere till høgferdighed/offuerflødighed oc leckerhed end til natwrins tarff oc behoff/ oc ther the riige mest nytte oc bruge/ som er ypperligt klede/sylckestycker/purpur kleder/peeber kaasteligt krwd oc dyrebar smørie/ ædele steene/ oc andeu sliig waare/fordi beswoaris ther wd

Om syse scal iw forens wære/ tha scall sliig ware mett hēne beswares

aff noger mand / tha ere the oc riige / oc the rii-
ge taalett well / oc bliffue ther wdaff icke fat-
tige / endog the bliffue nogett meer sparsom-
me / oc saa forbædris theris seeder / aff een ryn-
ge penninge schade.

Wdi myntt att slaa scall een konge bewiise then tro / som hand er plictig bode gud oc men-nischin / oc icke scall hand thet stæde seg selff som hand grwmmelige paa andre pyner oc straffer / fordi folckett berøffuis mett myntt oc bedragis i fyre maade / Huilckett wij haffue seett siden hertog karl er affganghñ / oc landen haffde icke syn eghen herre / som er wærre end nogett tyrannedømme / och megett twingde thyne land / først mett ontt paffuimentt / ther nest nar mynthen haffuer icke syn rette wægt / Item nar hwn er meget klypt / oc siist nar som mynthen settis op oc aff som konghen lyster / oc hand ther mett kand tencke sitt fadebur gaffn oc profiitt.

Om mynt oc hennis werd

Om een kongis Kundhed oc welgerninger.

Efter thi att rwndhed oc welwil-
lighed ere ſynderlige/ Kōgers dygd
oc ære/ mett huad driſtighed til-
tage the ſeg tha konge naffn oc
embede/ ſom inthet andett giøre
end ther paa arbeyde/ att thenom kand lide
well aff huermandtz ſchade oc wedermod?
Oc fordi bør een konge ther till wære waa-
ghen wiſſ oc klog att hand kand forſchylde
gott aff huermand/ Huilckett icke ſkeer alſom-
eniſte mett ſkenck oc gaffuer.

Kōgers hielp er i atſkillig maade.

Somme ſcall hand hielpe mett ſkenck oc gaff-
uer/ oc ſomme ſtyrcke mett gwnſt oc hyldiſt/
Somme ſcall hand mett ſyn magt frelſe fra
twang oc modgang/ Sommis beſte ſcal hand
rame mett gode raad oc klogt ſkell. Oc ſliig
agt oc mening ſcall hand haffue / att hand
ſcall agte then dag wære ſpylt oc tapt/ paa
huilcken hand haffuer icke forſchyldet gott aff
noger mand.

Welgerning ſchall wære wden noger mandtz ſchade

Dog ſcall mand icke wredelige agte kongers
rwndhed/ Mange konger beſchatte thett w-
miſchundelige aff ſyne wnderſotte / ther the
ſpilde paa gecke oc lackere/ oc paa thenō ther
the bruge wdi leckerhed løſactighed oc offuer-
flødighed/ Oc fordi ſcall almwen rettelige for-
ſtaa/ huore thenom bør att fornømme kon-

ghens welgerning/ ther menigheden wele got
oc wnde well/ Wdi løn att skiiffte/ scall mand
ansee dygd oc dygdelige gerninger/ oc icke løff
eller wretsindig begæring.

The welgerninger scall altid een konge gøre/
ther inghen mand tager schade wdi/ fordi att
berøffue een oc gøre een andhen riig/ oc att ne-
dertrycke een oc ophøye een andhen/ thet er
dwbell ondschaff/ oc icke welgerning/ oc besyn
derlige nar nogett tagis syndelige fra the-
nom som ere wschyldige/ oc spyldis paa onde
mennischer.

Thet er icke woden sag digtett aff poeter/ att
guder wandrede aldrig/ eller giorde reyser w-
den thenom till stor lycke som the geste hoff/
Men nar een konge oc een herre er wentendis/
oc hans wndersotte legge tha offuer een siide
theris beste Clenodia/ yndelycke eller bortsen-
de theris deylige døtter/ børn oc swene/ dyllie
oc gæmme theris riigdō/ oc i alle maade holde
seg sparlige/ giffue the icke tha til kende/ huad
mening the haffue om konger/ nar the thet gø
re mod theris tilkomme/ ther the giorde mod
røffuere oc obenbare fiender / om the wore
wentendis/ oc bære fare for the ting ther kon-
ger burde att bescherme/ om noger mand met
wold wilde thenom wforrette/ Aff andre raa-

Een haard snybbe/ mod thenne tiidtz Furster.

dis the snedighed oc forræderii/ men aff kon-
ger rædis the wold oc magt.

Oc nar som een beklager seg for hug oc slag/ een anden att hans dotter eller pige er skend eller bortaghen/ then tredie att hans hwstrw er taghen mett wold/ oc then fierde att hanwm er icke well betalett for arbeyde wmage/ kaast oc tæring/ O huore langt haffuer slig gestning wærett fra thet wilkaar/ som guder sigis att geste huermand till lycke oc gode.

Oc nar noger merckelig stad haffuer kongen mystancke/ oc wdi hans tilkomme fræmgaa the onde dierffuelige/ oc the gode skiwle seg oc holde seg offuer een siide/ endog the inthet tale theris gerning bewiiss tha merckelige huad mening the haffue om konghen.

Men maa komme att noger konge swarer her till saa sigindis/ Jeg kand icke holde alle hender/ Selff will ieg gerne gøre/ thet meg bør att gøre/ Thu (som æst een konge) scall thet saa fly i sandhed/ att the wiide thyn willie/ tha scalthu well see att the holde theris hender/ Oc tha wed folckett att thet er icke thyn willie/ nar the formercke att inghen bliffuer wpyntt aff thenom / som hærinske gøre oc skalckhed bruge.

Oc maa komme thet er een heden konge nock att hand er welwillig oc god emod ſyne egne wnderſotte/ oc emod fræmede oc wdlendinge retferdig/ Men een Chriſten konge ſcall ingen agte for fremmett wden then ſom er wchriſten/ dog hand ſcall hanwm icke heller i noger maade wforrette/ førſt ſcall hand bekende ſyne egne wnderſotte/ oc ſiden forſchylde gott aff huer mand om hand kand.

Oc endog att een konge ſcall ther paa altid arbeyde/ att inghen wforrettis/ tha ſcall thet ſynderlige ſkee mett fremmede/ oc meer mett themom end mett indbyggere/ ſom Plato ſiger/ Fordi att the fremmede ere bode wæneløſe oc meſth foror wden ſlegt i the ſteder ſom the ere fremmede/ huar fore the ſnarere wforrettis end indbyggere/ oc fordi meentis ther y̆ gammill tiid/ att Jupiter (ſom agtedis for een gud) ſchulde ſelff heffne fremmede folckis offuerlaſt.

Fremmede folck ſchulle for ſwaaris

Om low att ſkicke oc forbedre.

En megett god low/ oc een megett god konge / the gøre stæder/ land oc riige salige/ oc tha er theris skick oc maneering megett lyckſalig/ nar the lyde konghen oc konghen er loghen wndergiffuen/ oc lyder henne/ oc loghen er rettelige sætt/ effter høffuiskhedz regill/ oc icke wdi ander mening/ end att menighedz seeder kwnne ther aff forbædris.

Een god konge er een leffuendis low

Een god/ wiiff oc retsindig konge/ er icke andett end een leffuendis low/ thi scall hand icke sette megen low/ men then som god er oc menigheden salig/ Fordi then stad som er aff een god konge well skickett/ oc haffuer gode oc retsindige høffuitzmed/ hand haffuer icke megen low behoff/ oc er noger stad anderledis skickett/ tha er inghen low saa meghen/ att hwn er nock/ Then krancke liider icke deß bæder/ att een wanwittig læge bær een ny legedom paa een anden.

Wdi low att skicke scall wogtis/ att hwn icke agter kongens fadeburs beste/ icke heller friibaarne mendz besynderlige baade/ men effter høffwiskhedz exempill oc menighedz profytt scall hwn skickis/ dog att sliig profiitt scall icke dømmis effter huermandz mening oc sigilse/ men effter wiisdoms regill/ ther konghen scal

haffue aff eet merckeligt raad/ Fordi hueſſ ſaa
icke ſkeer/ tha bør henne icke att kaldis low/
ſom oc hedninge bekende/ wden hwn er god oc
rett oc ramer menighedtz beſte.

Thet er icke ſtrax low ſom teckis een konge
men thet ſom teckis een wiiſſ oc een god kon-
ge/ huilcken icke andett teckis end thet ſom er
høffuiſt oc gott wdi noger menighed/ Er then
regill krogett ſom andre ting ſchulde rette/
huad wentis ther andett wdaff end att rette
ting ſchulle oc ſaa krøgis effter ſamme regill/
Oc fordi will Plato att low ſcall icke wære for
meghen/ oc ſynderlige om dagtinghen/ køb-
mandſkaff/ ſkatt rente/ oc ſliige andre ting ther
føge merckelige ere/ Menighedtz gaffn kom-
mer icke meer aff meghen low/ end een kranck
mand bliffuer karſk aff manghehonde læge
dom/ Huar ſom konghen er retſindig oc wfor-
krengtt/ oc høffuitzmend gøre theris embede
fyldiſt/ ther giørs icke megen low behoff/ men
huar ſom thet icke findis/ ther brugis dog god
low ylde/ oc wendis menigheden till forderff-
ue aff onde høffuitzmend.

Thet er god low ſom teckis een god konge

Plato

Megen low er icke menighedtz gaffn

Thi foragtis rettelige Dionyſius Syracuſa-
nus/ ſom aff tyranne raad ſette meghen low
een oppaa een anden/ oc lod thenom forſøm-
mis oc offuertrædis aff folcket/ paa thet hand

Dionyſius Syracuſanus.

schulde haffue sag mett sitt folck/men thette er icke att sette oc sticke salig low men meer att sette garn oc næd for folckett.

Oc som tilbørligt er/ tha straffis Epitades som stickede sitt folck slig een low/att the motte tage seg till arffwinge huem the wille/oc the nom falt sind till/ Oc thet giorde hand fordi/ hans eghen søn war hanwm wkær/ paa thet hand kwnde hanwm wderffue/men mett thet første kwnne folck samme skalckhed icke besinde/ dog att samme low paa thet siiste giorde menigheden stor schade.

Low schall icke alsomeniste straffe men oc saa lære.

Slig low scall een konge sette/ ther icke alsomeniste pyner synd/ men oc saa wnderwiiser oc paamynder huore synd scall flyss/ Oc fordi fare the wild/ ther sige att looghen scall wære screffuen mett faa oc korte ord/ oc scall biwde oc icke lære/ Fordi een low bør saa att wære digthet/att hwn meer drager fra synd mett redelig lerdom end mett redsle oc pyne/ endog att Seneca giffuer icke magt thenne Platonis mening/ men thet gør hand icke wiislige.

Seneca Plato.

Icke tilstæder heller samme Plato/ att wnge mennischir maa disputere om looghen/dog at the gamble maa thet rwndelige gøre/oc fordi som konge low scal aff then menige mand icke

dømmis/saa schulle the oc sliig low sette/ther kand teckis alle gode oc wiise mend/ paa thet hand scall wiide/att mange som ere tynge ag-tede/haffue dog skell oc forstand/ Oc for then sag priisis Marcus Anthonius pius/att hand icke begynte nogre anslag/wden hand thet for Marcus. kyndede menig almwe/mett breff oc skellig be Anthonius schede/ och sagde for huad sag hand alting pius. giorde.

Xenophon scriffuer merckelige/ att wskellige Xenophon creatur dragis till lydilse ÿ twenne maade/æn then mett føde oc lyst/ eller mett hwg oc slag/ mett føde om thet er wanartigt/ oc mett lyst om thet er artigt/som heste pleye at lyde/men mett hwg oc slag/ nar the ere fortredne/ som asn pleye att lyde/men effter thi at mennischin er eett ypperligt dyr/tha bør henne icke alsom eniste att trengis till dygd mett pyne/ men oc saa att lockis mett løn oc lyst.

Oc fordi scal een god low icke alsomenistr py-ne synd oc brøde/mē oc saa met løn locke til at gøre well/ oc forschylde gott aff menigheden/ Saa finde wij merckelig low wære sæt i gam mill tiid/ blant huilcke war oc saa thenne/att huilcken som mandelige haffde striid for me-nigheden/ oc kom leffuendis aff slagett/ tha fick hand stor løn/ men bleff hand slaghen/

tha schulde hans børn fødis oc besørgis aff samme menighed / hand haffde hiem wdi/ ther slagen bleff/ Oc huo som haffde frelst een borgere/eller slagett fiender fra een stad/eller mett wiise raad wndsett noger menighed/ tha skickedis hanwm løn oc tack for sliig welgerning.

Løn oc lyst optende thee grooffue och wforsøgte

Oc endog att wndersotte som ere drabelige mend for wden løn effterfølge thz som merckeligt er/thet gørs tha behoff at groffue oc wforsøgte folck/ optendis mett løn oc lyst till thet som dygdeligt oc drabeligt er.

The som ere aff erlige sind/optendis till dygd aff heder oc ære/ men andre som icke ere saa fromme i sind/lockis aff baade oc profitt/ Oc fordi scall een god low bruge bode thet ene oc thet andett/heder oc wanheder/ære oc wanære/gaffn oc schade/ Men thenom ther ere saa megett træle aff natur/ att the kwnne icke læris mett lyst oc lempe/scall mand tæmme met stock oc iern/ hwg oc slag.

Stwndwm giøres och straff behoff

Then som welgiør bør well at lønis

Gode wndersotte schulle tilwænies fra theris barndom/ att haffue sliige meninger om heder oc wanheder/ att the wiide kwnde huore løn scall skifftis effter gode oc dygdige gerninger/ oc icke effter rigdom eller stormecktig slegt.

Oc fordi scall een konge ther wdi offuer alt wære woghen/att hand icke aldene pyner thet som syndett er/men ther paa meer arbeyde at inghen giør then synd som pyne forschylder.

Ligerwiiss som then læge er bædre ther saa twinger soott/ att inghen bliffuer siwg/ end then som raader bod/ siden siwghen er kommen/ Saa er thet oc bædre att fortage synd/ end att pyne the synder som giorde ere Oc thet kand een konge merckelige aff sted komme naar hand ænthen formyndscher eller till inthe gør the orsaget/som synd oc ondschaff fødis wdaff.

Oc som sagt er/ nar megett ontt fødis aff falsche meninger/som haffuis om nogre ting tha scal een god konge thet først agte/at hans wndersotte ere oplerde aff gott oc rett skeell/ oc ther nest at hand haffuer icke alsomeniste the høffuitzmend som ere wiise/ men oc saa gode oc retsindige

Plato.

Oc som Plato rettelige paamynder/ tha scall mand alting forsøge/oc (som sigis) alle steene aff sted røre/ før end wij nogett pyne aff dage/først scall mand lære met ord oc gott skeell/ at inghen scal wele synde/ther nest schulle the forfæris mett gudz strenghed som heffner al

Alting scall forsøgis før end nogher mand tagis aff dage.

le synder haardelige/ ther nest schulle the hø-
dis mett pyne/ Oc kand inthet aff desse ting
hielpe/tha scall mand bruge pyne/oc første lætt
pyne ther saa kand læge synden/ att hwn icke
tager mandhen aff dage/ men haffuer thet
icke heller gænge till syndzins bædring/ tha
scall hand paa thet siiste (ligerwiiss som een
leem ther whielpelig er/oc icke kand lægis) aff
huggis/at karske leemmer schulle aff hanwm
icke oc saa besmittis.

Ligerwiiss som een god læge/ affhugger icke
then leem/som kand lægis met plaaster/drick/
eller smørie/ oc inghen giør hand thet/ woden
siwghen ther till trenger hanwm/ Saa scall
een konge alting forsøge/ før end hand tager
noghen aff dage/ tenckindis att then gantsche
menighed er een krop/ oc att inghen fordi aff-
skær nogher leem/ om hand i andre maade
kand lægis.

Oc ligerwiiss som een god læge ther till gør
syn flytt/ att hand kand raade bod mett then
kranckis aldermynste fare/ saa scal oc een god
konge ther low setter/agte till menighedz bes-
te/att menighedz kranckhed kand fordriffuis
mett aldermynste fare.

Een stor partt aff synd ther aff fødis/att rig-

dom paa alle stæder megett affholdis/ oc fattigdom forsmaas/ oc fordi scall een konge ther paa arbeyde/att hans wndersotte kwnne agtis aff dygd/ oc icke aff rigdom/ oc thett scall hand først bewiise i seg oc syne tienere/ Fordi nar folckett seer/att een konge mett stortt hoffmod lader rigdom tilsyne/ oc dess meer een mand wære agthet aff konghen att hand er megett riig/oc att heder/ære/embede oc befaling kwnne købis for penninge/ tha bedragis then menige man till att sancke riigdom/ mett rett oc wrett/oc i huess maade the kwnne.

Aff dygdh schulle folck agtis meer end aff rigdom

Oc paa thet wij schulle wdi exempill wiiss tale nogett almyndelige/ Wdi mange land oc stæder/kommer alt ontt aff orkeløshed/Huilken huermand søger oc begær/dog met atskillige wilkaar/ oc nar the haffue thet naatt oc fangett/ oc thenom thet fattis som orkeløshed scal oppeholde/tha wanarte the seg wdi onde konster/oc till wgerning/oc ther aff føde seg/ Oc fordi scall een kong ther wogte seg fore/ att hand icke haffuer sligt orkeløst folck wdi syn menighed/oc haffuer hand thenom/ tha scall hand ænthen fordriffue thenom aff syne land eller oc trenge thenom till arbeyde.

Narckeløse folck schulle icke fordragis

Plato sagde oc meente/att alle tyggere schulde fordriffuis aff hans menighed/ men war no-

Plato

ghen gammill eller kranck/ oc icke haffde syn eghen slegt eller wenner/ ther thenom kwnne
Om tyggere klede oc føde/ tha schulde the fødis aff menig-heden/ Then som er karsk oc swnd/ oc lader seg nøye mett maadelighed/ haffuer icke behoff att tygge.

Massylienses wilde icke anamme i theris stad the prester/ som fore omkring mett helligdom by fra by/ oc wnder thett hellighedtz skyn skiwlde aarkeløshed oc offuerflødighed/ Oc
Om closter moo komme thet wore end gaffn for menig-heden/ Att closter wore icke for moonge/ Fordi att i somme closter (oc synderlige ther som icke skellige oc rettelige leffues) findes megen aar-keløshed Oc huess om closter sagt er/ thet moo oc wære sagt om andet aarkeløst folck/ som huercken studere/ eller øffwe seg wdi anden børlig gudelighedtz handell/ huad helder the findis hoss domkircker eller anderstedtz

Om kremmere Aagerkarle Mæglære oc Rwffere Till thenne hob høret oc thet folck/ som kober seg till aff konger oc herrer/ told oc syse/ oc anden rente/ kræmmere desligest/ Ther nesth aagerkarle/ mæglere/ oc rwffere/ som oppeholde hore hwss/ ydermere fogeder/ lænsmend oc mange swene/ ther aff somme icke holdis till andett/ end hoffmod oc bram/ Nar sliige

folck kand syne gode dage icke lenger oppeholde/tha wanarte the seg till all wgerning.

Findis oc een aarkeløss hob/som kaldis hoffmend oc ryttere/oc ere eett saare skadeligt slag folck/ wdaff huilckett alt gott forderffuis/ oc alt ontt oprynder/ Huor som een konge fordi fordriffuer aff syne land sliig syndig orsage/ tha scall ther findis megett myndre att pyne/ mett low oc rett wdi hans menighed.

Om hoffmend oc ryttere

Oc fordi schulle nyttige oc gode embede wære wdi heder oc wed magt/oc icke scall heller wanartig lædie oc aarckeløsshed/ haffue syn orsage/aff friibaaren oc ypperlig slegt.

Dog er thette icke sagt/i sliig mening/att thenom scal fortagis heder oc ære/som ere fødde aff erlig oc ypperlig slegt/ men ieg will att the schulle seg bewiise i the ting/aff huilcke ædelhed haffuer syn første begyndilse/ saa at the wdi merckelige gerninger/kwnne betee theris forelderis belede.

J huess maade ypperligh slegt scall agtis

Fordi huor som the icke wore wildere oc bædre end wij nw mange see wdi aarkeløsshed/ offuerflødighed/qwindsche gerninger/ wanwittige wdi alle gode konster/ store dranckere oc mectige daablere/oc andett som ieg icke will

Sliige edlinge findis mange

scriffue/for huad sag schulle wñ tha meer ag-
te thenom end andre skomagere oc bønder?

I fordwm tiid wore ypperlige mend frij for grofft arbeyde/ dog icke fordi att the schulde holdis till løsactig aarkeløshed/ men att the kwnne øffue seg wdi sliige huerff/ konster oc lerdom/ som høre till menighedz gode regemente.

Att lære embede / er een merckelig ting

Oc fordi schall thett icke holdis forsmædeligt att riige oc merckelige mend/ lade theris børn lære siidindis embede/fordi then stwnd børn øffue seg ther wdi/ tha ere the wnder twang/ oc holdis fra meghen synd oc fwlhed/ Er thet oc saa att the haffue icke konsten behoff/ tha er hwn lætt att bære/ hender thet oc saa (som alting er omwendelig) att thenom een tiid trenger/tha kand eet gott embede føde thenom/ icke alsomeniste wdi alle land/ men oc saa i huad wlycke thenom tilfalder.

Om offuerflødighe kleder/gestebud oc bygning

Wdi gammill tiid forstode merckelige mend/ att megett ontt kom aff offuerflødig tæring/ wdi kleder/gestebud oc bygnyng/oc fordi sette the low/oc ther till skickede tilsyns mend/som sliig offuerflødighed schulde formyndsche oc sette till rette/oc formeene wnyttig kaast oc tæring/wdi gestebud/kleder/oc bygning/Oc tyc-

420

ker noget mand thet wære beſwaaring/ att hand maa icke bruge ſyn willie mett ſitt egett goz/tha tencke ſeg wære meget ſtørre beſwaaring/att menniſchins ſeeder ſchulle ſaa aff offuerflødighed forderffuis / att mange ſchulle ther fore ſette halſin till/ Oc fordi er thet bædre att nøde thenom till ſparſomhed/ end the aff offuerflødighed ſchulle forderffuis oc bliffue till inthet.

Inghen ting er wærre/ eller meer ſchadelig end nar høffuitz mend haffue fordeell oc rente aff wnderſottis ſynd oc brøde/Huore ſcal then affſtylle oc formeene ſynd oc ondſchaff ther haffuer fordeel oc rente aff ſynd oc ondſchaff?

Renthe aff ſynd er een leed rente

Thet er boode rett oc ſkede i gammill tiid/ att alle brøde penninge komme til then ſom ſchade feck/een partt kom oc ſaa till menighedz fadebur i ſtore ſager/ ſompt oc ſaa then till gode ſom ſaghen førde i rette/Men thet ther ſaa er hadeligt oc ſchadeligt / ſcall icke agtis aff noger mandtz ſynderlige baade/men aff menighedtz ſchade eller gaffn.

Huort brøde pēdinge bur de at komme

All god low ſcall fordi thet agte/ oc ther effter ſtemple/att inghen ſkeer wrett/wære ſeg fattig eller riig/ædel/ eller wædell/frij eller trææll offuermand eller wnderſotte/ oc ſcall loghen

noget offuerhenge/tha scal thet wære then fat tige till hielp oc trøst/ fordi the fattige snarist wforrettis/oc fordi bør loghen thet att oprette thenom/ ther lyckin haffuer thenom fratagett Oc fordi schall loghen meer pyne een fattig mandtz offuerfald end een rig mandtz fortørnilse/ meer een wretsindig borgemestere/ end een ond borgere/meer een ædell mandtz skalckhed/end een wædel mandtz.

Synd scall pynis effter personlige wilkaar

Effter thi som Plato siger/ att brøde pynis i twenne maade/ tha scal ther først tilsees/ att pynen er icke større end synden waar/oc fordi scall inghen mand wredelige tagis aff dage Icke scall heller synd dømmis effter wor falsche mening/ eller løse begæring/ men effter thet som hwn i sandhed er/Huaar fore eenfoldig styld nw pynis mett døden/ oc hoor bliffner wpyntt (oc thet skeer mod all gammill low) wden fordi at gotz oc penninge agtis for andett end the i sandhed ere/oc fordi agtis theris schade meer wdaff wor gyrighed/ end effter theris rette wærd/Men huar fore at hoor nw myndre pynis end gammill low thet pynte/bør icke her att bescriffuis.

Plato

Huaar fore tiwffuerij meer pynis end hoor

Then anden pyne som Plato kalder effter syn scall sielden brugis/ Icke maa thet heller skee/ att folck scall forfæris bode aff ny oc grwm

Plato

pyne Inghen ting er saa forferlig/ at hwn for smaas ey oc foragtis nar hwn kommer i waane oc inghen ting er meer wnyttig/end at wæmie sitt folck til pyne oc treldom.

Oc ligerwiiss som wdi siwgdom/ scall mand icke bruge ny lægedom/ om then siwge kand hielpis mett gammill lægedom/ Saa scal icke heller ny low settis/om menigheden kand hielpis oc raadis bod mett gammill low

Ond oc wnyttig low/ kand hwn icke snarlige affleggis wden bulder oc oprør/tha scall hwn mett tiiden/ ænthen affleggis/ eller oc forbædris oc rettis/ Fordi ligerwiiss som thet er farligt att forny noghen low wrettelige/ saa gøres oc behoff att skicke low effter then beleylighed som landhen ere nw beskedde wdi/ ligerwiiss som siwgdom scall raadis bod/ effter kroppins beleylighed

Megett er salige oc wdi een god mening skickett oc thet affleggis dog megett saligere oc wdi een bædre mening/ fordi att sliig samme beleylighed giffuer seg icke nw / oc thet kand nw wære ontt som tha war gott.

Meghen low haffuer wærett gantsche well skicket/dog at onde høffuitzmend haffue hēne bruget

Megen god low er ylde

dragett till een ond oc ſchadelig waane/ In⸗
ghen ting er wærre/ end een god low ſom bru⸗
gis till onde/ Oc fordi ſcall een god konge ſliig
low afflegge/ oc icke agte then ſchade hans fa⸗
debur fanger ther aff/ nar thet maa icke kaldis
baade/ ſom haffuer nogen handel eller fæle⸗
mett wdygd/ Oc ſerdelis nar low er ſliig/ att
huer mand gledis aff hendis genkald.

Icke ſcall heller een konge tencke att gammill
low oc ond ſcall fordi bliffue wed magt/ att
hwn er almyndelige wedtaghen/ wdi mange
land/ aff eett gammilt brug/ Fordi att dygd
oc høffuiſkhed findis icke wdi lang alder aller
eett ſtort tall/ Oc ontt ſcall altid deſſ heller aff⸗
leggis att thet/ er gammilt.

Om fremme de folckis gotz.

Oc at tale wdi exempill wiiſſ om een low eller
too/ Wdi ſomme land war thet ſaa ſticket att
døde noghen fremmett mand/ tha anammede
konghens fogeder hans gotz till gæmme/ paa
konghens wegne/ oc thet war ſticket wdi ſliig
mening/ att inghen ſchulde ſeg tiltage ſamme
gotz fra rette arffwinge/ oc fordi ſchulde thett
bliffue hoſſ konghens fogede / ſaa lenge the
arffwinge komme till ſtæde ther gotzett til⸗
hørde/ men nw er ſamme low ther till kōmen/
att huad heller arffwinge findis till eller ey/
tha ſcall gotzett høre konghens fadebur till.

Rettelige war thet oc saa skicket/ at huad som war fwndet hoss een tyff/schulde ænthen gemmis hoss konghen eller kongens embitzmand/ att thet schulde icke komme till fremmede hender / men till then rette eyermand som myst haffde Men nw findis ther somme til ther saa holde thet for sitt egett som findis hoss tyffwind/ som thet wore theris rette arffue gotz/ Dog forstaa the well att thet er icke rett/ men gyrighed offuerwynder dygd/redelighed/skel oc sandhed.

Om thz som staalet er.

I gammill tiid aff merckelige raad war paalagd/att paa grentzer oc lande mercke/schulde tilskickis nogre gode mend/ ther schnlde mett tilsyn bescriffue/ huess som fordis aff land oc i land/oc thet giordis wdi sliig mening/at købmend schulde icke hende schade eller skee offuerwold / aff røffuere oc schalcke/oc finge købmend ther offuer noghen schade/ tha schulde konghen oprette thenom samme schade/effter hans register som haffde gotzett indscreffuet/ och røffuere oc skalcke schulde icke bliffue wpynte/Oc paa then tiid maa komme/tha gaffue købmend thenom een føge oc erlig skenck ther thenne wmage haffde/Men nw er mange steder samme skenck omwend till told oc plaggerij/ Oc ther fore holdis oc behindres nw købmend/mødis/platzis/wmagis/ plag-

Huore told er begynt

gis oc røffuis/oc dog at wdgiffthen øgis dag-
lige/ tha omtalis ther inthet/ att the ſchulde
beſchermis oc icke wforrettis/ Tynghen bliff-
uer oc ſaghen (huar fore tynghen er opkom-
men) er affalden/ Thet ſom war ſkellige oc re-
delige paalagt/ er aff onde embitzmend dra-
get till een ond waane/oc tyranne ſtycker.

Om wrag och wrags ſyndelige brug.

Thet war oc rettelige ſkicket/att wrag (ſom er
ſkibbrødett gotz) ſchulde anamimis oc gæm-
mis aff konghens fogeder/icke fordi thet ſchul
de høre konghen eller thenom till/men at thet
ſchulde icke komme till fremmede hender/ Oc
war thet ſaa att inghen kom oc kraffde paa
ſamme gotz/tha bleff thet konghens oc icke før
Men nw ſee wij at bliffuer noget borte i ſtrā-
den/i hueſſ maarde thett ſkeer/tha holder foge-
den thet ſtrax for ſit/oc hand er meget grwm-
mere end ſtranden war/ Fordi thet ſom ſtran
den haffde leffnett een ſkibbrøden mand/thet
tager konghens foged till ſeg/ ligerwiiſſ ſom
een anden ſtorm oc eet bag wæder/ See fordi
huore alting er forwandlett till onde/ Een tyff
hand hengis/ fordi hand handler een andhen
mandtz gotz/oc konghens fogede gør thet ſam
me/ſom fordi war ſæt oc ſkicket/att then ſchul
de faa ſitt eget igen/ther haffde myſt/oc hand
røffuer bonden tyſwer/ førſt tager tiwffuen
fra bonden/oc ther neſt fogeden fra tiwffuen/

oc købmend platzis mødis oc wmagis aff thenom/ som ere tilskickede att frij thenom for møde platz oc wmage/ Oc the som ere tilskickede/ att nogett gotz schulde komme till syn rette eiermand/ the forhindre att thet icke kommer/ Sliige mange seeder oc logher findis i mange land/ ther ere iw saa slemme som synden er selff/ dog ieg wil icke paa thette sted noger menighed synderlige foragte/ Desse samme som nw bescreffne ere/ ere bode almyndelige/ oc fordømmis aff huermand/ thi haffuer ieg thenom i exempill wiiss/ fortald for een lerdom.

Oc maa komme ther findis well flere sliige theris liige / som icke kwnne affleggis wden bulder oc trette/ dog att een konge mett sliig afflegge skaffede seg bode hyldiste/ oc een god oc høffuisk mening om seg oc syne gerninger/ ther wydt offuergaar ald baade oc fordeell.

Oc ligerwiiss som een konge/ saa bør oc een low att wære almyndelig oc retferdig/ oc fordi att thet icke skeer/ tha er thet altid santt/ ther een wiiss mand blantt the grecker pleyde att sige / att low er ligerwiiss som spyndelwefs næd/ ther griiber fluger oc icke holder store dyur/ Oc ligerwiiss som kongen/ saa scal oc een god low wære meer redebon till mischund/ end till pyne/ fordi thet er bode gott i seg selff/

Low schall wære meer mischundelig end strẽg.

oc søger seg meer effter gudtz gerninger/ hueſſ wrede som er meget seen till heffn/ Er thet oc saa / att noghen skalck wndleder seg een tiid mett løghen oc hærinsche/ hand kand end sii-den deelis till staffns/ oc end tha pynis nock/ men then som er wredelige dømdt / hanwm kand inghen hielpe/ oc bliffuer hand end icke taghen aff dage/huem kand tha rettelige wii-de/huore stor hans sorg hwn er.

Wij læse aff mange som icke wore kongher men tyranner (fra hueſſ gerninger een Chriſ-ten konge scall langt wære)ther dømde oc ag-tede synd effter theris besynderlige gaffn/saa att thet agtedis een liiden synd/at stiele fra een fattig mand/ ther siiden mett hustrw oc børn aff then schade hand feck selff trengdis till att stiele/eller at tygge/Oc thet agtedis alsom størst synd/ oc wært mange galier/ att stiele aff konghens fadebur/ eller fra een riig mand een føge ting.

Oc thē sagde the strax at synde mod kongens furstelighed/ther noget talede om hans tyran ne gerninger/eller oc om hans wanartige høff uitzmend snackede nogett rwndelige/ dog att Adrianus Keysere oc een hedning (som icke bør at rægnis blant gode furster)wille aldrig tilstæde at noghen schulde klagis for slig sag/

Adrianus

Oc then grwmme Nero hørde icke heller gerne sliige klagemaall/oc een andhen konge/som platt forsmaade alt lackerij/ oc sagde att wdi een frij stad/schulle wære frij twnger.

Nero

Een frij stad schall haffue frij twnger.

Inghen synd scall heller een god konge forlade/end then som giøres emod hans eghen person/ Fordi inghen kand bæder komme till att forsmaa brøde mod seg selff end een konge/ oc dess større magt hand haffuer till att heffne/ dess wær staar hanwm heffn / effter thi att heffn høer icke till mandelige sind/ men arme oc blødacktige/ oc fordi bekommer een konge inthet myndre end heffn/ nar hanwm bør att haffue eett mandeligt oc eett frompt sind.

Thet er icke nock att een konge er frij for all synd/ fordi hand scall oc wære frij for all syndig orsage/oc mistancke/ thi scall hand alsomeniste icke agte huad ther brydis emod hanwm / eller huad then forschylder ther hanwm fortørner/men oc saa huad andre tale oc dømme om hanwm/ oc fordi (agtindis syn ypperlighed) scall hand gierne forlade brøde mod seg selff /oc giøre naade met thenom som ere dog naade wwerdige/ att hand ther mett kand schaffe seg eett gott rygte.

Inghen scall heller her emod robe saa sigin-

dis/wdi saa maade foragtis Konghens Furste-
lighed/ som bør att wære wdi stor ære oc
acht oc ther till wbelastett/ Fordi at i sandhed
tha holdis hwn i sliige maade/ wed syn tilbør-
lige acht oc ære/ nar folckett forstaar hand er
saa woghen een herre/ att inghen ting er ha-
nwm skiwld/ saa wiiss at hand wed wdi huess
maade hans Furstelighed bør att agtis/ saa
barmhiertig att hand icke will heffne synd/
wden nar menigheden haffuer thet saare be-
Cesar augustus hoff/ Cesar augustus giorde syn Furstelighed
megett meer merckelig oc tryg aff then naade
hand giorde mett Cynna/ end hand haffde
Cynna mett stor pyne plagett hanwm/ oc thet haffde
dog icke bleffuett dess bædre.

Then synder i sandhed mod Konghens furste-
lighed/ som formynscher hanwm the ting/ aff
huilcke hand er alsomeniste stormectig/ Aff
dygd er hand stor/ Oc aff syn menighed som
liider well aff hans wiisdom er hand megtig/
huo desse ting forarger hanwm/ hanwm bør
att Klagis for then synd som er emod Kongens
Furstelighed.

The fare meget wild/ ther meene att Konghens
Furstelighed tha forøgis/ nar low haffuer
inghen magt/ oc friihed tagis fra menigheden
ligerwiiss som een Konge oc hans menighed
wore twenne atskillige ting.

Oc schulde ther noghen lignilse giøris emel-lom the ting/ som naturin haffuer samblett/ tha scall een konge icke lignæ seg wed huer besynderlige som findis wdi noger menighed/ men emod all hoben/ Oc tha scall hand see/ huore meget yppere menigheden er/som er tilhobe kommen aff saa manghen erlig mand oc gode qwinner/end eett konge hoffwett thet er/ Menighed bliffuer altid menighed / om ther wore end inghen konge till/ Mange land oc stæder haffue standett well wden konger/ som Rom oc Athene/men inghen kand wære konge/for wden menighed/Ther nest menigheden oppeholder konghen/ oc icke konghen menigheden/Huad gør konger andet end menighedtz samtycke/ ther thenō tiene men then som er stor aff dygd/haffuer hand end inthet riige/saa bliffuer hand dog stor/ Oc fordi tha fare the obenbare wild/som agte konghen ypperlig oc mectig aff the ting hanwm ylde staa

Huore een kōge scall lygne seg emod syne wndersotte.

Rom oc Athene.

Then kalde the een forrædere/ som mett gode raad/drager een konge fra the ting ther huere kin staa hanwm well/ eller ere trygge/: oc icke heller ere menigheden profitelige/ men then som hanwm forgiør met then menige almwes fwle meninger/ oc ther kommer hanwm wdi offuerflødighed/ hoffmod oc daabill oc andre

Sligt forræderū er sand troschaff

forsmædelige ting/mwnne hand well raade for een kongis statt oc werdighed :

Thet kaldis troschaff nar som ther lydis met smyger een daarlig kongis bud, oc befaling/ men thet kaldis forræderij/nar the ting emod standis som ære wredelige begynte/ Men i sandhed tha er inghē kongheans myndre wen

Sligt troschaff er ett sant forræderij

eller større wwen / end then som mett ett slempt smyger kaagler/ oc bedrager hanwm fra thet som er gott oc ret/som raader hanwm till orlog/oc till att beswaare oc beschatte syne wndersotte/oc lærer hanwm tyranne støcker/ oc giør hanwm hadelig for huermand/ Thette er forrædrij oc icke wærtt een pyne men mange.

Plato

Plato will at the som schulle sijde low oc rett/ schulle i alle maade wære retsindige oc wforkrenckte/ Oc een god konge scall inghen haardere pyne/ end then som ÿlde sijder raad oc rett/ oc icke rettelige bruger retferdig low/ dog hand er then ypperste ther low scall rettelige skicke oc bruge.

Laagen scal wære clar oc forstondelig for huermand.

Oc fordi giøres behoff/at loghen er bode kort oc retferdig/ oc sett mett klare oc forstandelige ord/till menighedtz beste/J fordwm tiid war hwn obenbarlige screffuen saa att huermand kwnne wiide loghen/at mand schulde icke bru

ge low ligerwiss som næd oc garn/till at grii-be folck mett/ som somme gøre/ ther saa søge effter sagefald / som the foore effter roff oc bytte.

Paa thet siiste scall hwn wære lættelige sætt paa almyndelig tale/ for wden dybe fwnd oc konstelige omslag/ att mand scall icke haffue thet wmettelige folck behoff/ther mand kalder iurister oc aduocater/dog at theris konst i for-dwm tiid/ lerdis aff the beste/ oc haffde stor werdighed mett seg/oc inghen gyrighed/men nw er hwn (som alting) aff gyrighed for-derffuett.

Jurister och Aduocater ere eet wmetteligt folck.

Plato siger att menigheden haffuer inghen større fiende/ end then som tager een god low ther er wnder een god konge salig/ oc giffuer henne wdi noger mandtz frij willie oc wilkaar

Plato

Om forstandere oc theris befaling.

Hen samme fasthed oc troschaff een konge bør at bewiise syne wn-dersoote/ bør hanwm oc saa att æsche aff syne embitzmend/ Icke schall heller thett wære hanwm

nock/att hand thett biwder thenom/men ther ligger magt oppaa/ mett huad wilkaar thett biwdis thenom/oc nar thet er thenom budett oc befalett/ scall ther oc nøye sees till/ att the samme bud oc befaling wforsømmelige holde oc fuldkomme.

Aristoteles

Een god lou scall haffue een god høff uitzmand.

Aristoteles siger merckelige/ wære forgeffuis att sette een god low/wden sliige mend oc saa tilskickis / ther god low schulle holde wed magt/ Fordi huar thet icke findis/ tha skeer thet wnderstwndwm/ att god low forwandelis aff onde høffuitzmend menigheden til stor schade.

Dog at wdi høffuitzmendtz wdkaaring schulle icke saa megett ansees riigdom/slegt eller allerdom/ som wiisdom oc fasthed/ thet er tha icke wnyttteligtt for menigheden/ att gamble mend ther tiltagis/ icke alsomeniste fordi att the ere meer i alle ting forfarne/ oc theris løse begæring er nw stillet/men oc saa att erlig oc beqwem alder thet giffuer thenom/ att the ere agtede bland folckett/ Oc fordi will Plato att inghen scall tilsettis att reghere low/eller siide rett/yngre end halffirysins tiwge aar/ oc inghen ældre end halffierdsins tiwge aar/Prester wille hand icke haffue yngre end trysins tiwge aar/Fordi att ligerwiiss som alder haff

Plato

uer syn tiid wdi huilckin hand er fuldkommen saa scal hand oc met tiiden haffue roo oc hwyle/ aff embede oc andhen wmage.

Eett choor er een deylig oc behawelig ting/om thet er well skickett/ oc eendrecktigt wdi sang/ Twertt emod er thet icke eendrectigt wdi seeder oc sang/ tha er thet een leed ting/ Saa er oc een stad eller eett riige een deylig ting/ nar huermand giffuis thet sted/hanwm børlig er/ oc huer haffuer sitt embede oc thet rettelige bruger/Thet er/nar kongen giør thet hanwm bør/oc hans høffuitzmend thet the ere tilskickede/ oc menige folck lyder thenom effter som god low wdwiiser/ Men huar som konghen gør sitt gaffn/ oc høffuitzmend inthett andett gøre end beschatte folckett/oc folckett icke lyder god oc høffwisk low/ men smygre for kongen oc hans tilsyns mend / som tiiden falder seg ther er een alsomslemmist menge till hobe kommen.

Een mercke-lig vnderwisning

Thet første oc oypperste een konge bør at giøre thet er att forschylde gott aff menigheden/ men thet kand hand wdi inghe maade bæder giøre/ end nar hand befaler gode mend regementett/ther menigheden haffuer kiær/oc wnde well/ Huad er een konge andett end menighedtz læge? men thet er icke een læge nock att hand haffuer wiise tienere/ wden hand er oc

selff alsomwüsist / oc megett waaghen / Saa er thet icke heller nock att een konge haffuer gode tilsyns mend / wden hand er selff alsom best / Fordi the schulle bode aff hanwm tilsettis / oc bædris nar the haffue brudett.

Ligerwüss som alle parter i sielin ere icke liige megtige / men somme biwde oc somme lyde / dog att kroppin alsomeniste lyder / saa scall oc een konge ligerwüss som thet ypperste blantt menigheden wære megett wüss / oc frii aff alle løse begæring / Nest hanwm wdi wüssdom schulle hans høffuitz mend wære / fordi the schulle boode lyde oc biwde / lyde konghen / oc biwde offuer almwgen.

Konge bør at wære meget wüss

Oc fordi er menighedtz salighed ther wdi / att høffuitzmend oc theris befaling ere well oc redelige skickede / Ther nest schall mand haffue friihed till att klage paa then / ther wredelige haffuer bruget syn befaling / som i fordom tiid war seed att kræffue syn opretning for schade oc wold / som noger war giordt / paa thet füste schulle the mett pyne haardelige straffis / om the bliffue offuerwundne.

Om forstandere at skicke oc tilsette

Tha skicker konghen rettelige forstandere / nar hand thenō icke tilsetter / som mange penninge wele giffue / eller oc thet ere hoffmodelige begærindis / Icke thenom ther hære ha-

nwm nest till/eller føge seg effter hans feeder/ hans gyrighed oc andre løse begæring/ men thenom som haffue theris siell kær/oc thet bewiise mett dygd oc ære/ fordi the ere till sliige embede megett beqwemme.

Men huar som een konge icke andett gør end dyre selger oc affhender embede oc befaling/ huad kand ther andett wentis aff thenom/ end att the schulle tw oc saa fræmdelis selge theris embitz brug/ att the kwnde saa oprette theris schade/ oc fordi affhende mett kiøb oc sall retferdighed/ oc huess handell the haffue tilforn saa dyre køpt/ Icke er thz heller dess bædre/ eller fordi sømmeligt/ at thet er nw i mange land wedtagett/ effter thi att hedninge haffue thet oc saa fordømpt/ Oc Keysere loghen bwder/ att dommere schulle haffue rente aff konger oc herrer/ att the schulle platt inghen orsage haffue till att begære penninge/ eller pennings wærd for dom oc tieniste/ som the gøre noger mand.

Embede och befaling scul le icke selgis.

I fordwm tiid war wretferdig dom een stor synd/ Mett huad driftighed fordi will een konge pyne then dommere/ som haffuer dømpt for gunst oc gaffue/ eller oc wille dømme rett for samme sag/ effter thi hand saalde hanwm først dommere embede/ oc først lerde syn dommere sliig een forgiffrig ting/ Oc fordi bør een konge thet att gøre mod syne embitzmend/ ther

hand will att the schulle bewiise mod seg selff.

Kongelige paamynder Aristoteles/ huore ther scall wogtes/ att aff embede kommer inghen baade till thenom som æmbede haffue/ fordi skeer icke thet/ tha kommer ther wdaff twenne schader/ først at the som mæst gyrige ere oc wretsindige trenge seg ind i sliige embede/ oc thenom welde seg till/ Ther nest plagis folcket i twenne maade/ thet er/ at the boode wdelyckis fra heder oc ære/ oc tilsette dog baaden oc fordelen.

Om Contrackt oc forligilse till Fred.

Zuad schall agtis wdi cõtrackt.

Di contrackt att giøre fred / scall een konge (som i alting) alsomenist te agte menighedtz beste/ oc huoor hand thett icke gør/ men meer att hand kand aff menighedtz schade liide well/ tha er samme contrackt icke forligilse till fred/ men eett forbaand till menighedz forderffue/ huem som haffuer sliig agt/ hand gør twenne folck aff eett/ eett aff the friibaarne oc eet andet aff almwen/ oc ther liider een well aff een andens schade/ Oc huar sliig handell findis/ er fordi icke menighed.

Emellom alle Chriſtne folck/ er een faſt oc hellig contrackt i thet at the ere wdi eet Chriſtendoms ſamfwnd/ Huad gøres fordi behoff/ att Chriſtne konger gøre ſaa daglig fred tilſammē/ ligerwiiſſ ſom the wore huer andris obenbare fiender/ eller att menniſchins contrackt kwnne thet gøre/ ther Chriſtus kand icke forhuerffue Huar noger ting ſcall gøris mett mãge breff oc handſcrifſter/ ther er icke ſtor troſchaff paa færde/ Oc fordi ſee wĳ at ther wdaff kommer ſtor trette/ ſom war paafwndett att ſtyre oc affſtylle trette.

I huar ſom noget handlis emellom gode folck oc aff een god tro/ ther gøres icke mange breff oc ſcriffter behoff Men ſkeer thet emellom onde folck/ for wden troſchaff oc god loffue/ tha kommer ſnaere feyde aff mange breff end fred Ligerwiiſſ ſom emellom gode oc wiiſe konger oc herrer er altiid wenſchaff/ dog att the gøre inghen contrackt till ſammen/ Saa twert emod emellom onde oc daarlige konger/ thett ſom ſchulde gøre fred/ meer ypper trette oc wfred/ nar iblant ſaa mange article/ een klager at then war icke proppert holdē/ oc een anden att then oc then war forkrenckt mett all argeliſt.

Mange ſcriffter gøris icke behoff i gode folckis hãdell

Contrackt pleier fordi att gøris/ at feyde ſchul

Fred oc feli-ge dage hol-dis af ſlomp

de nederleggis/men nw kalde the thet cõtrackt
oc feelig dag/ nar the wele føre orlog/ ſaa att
dage ere icke nw andett/end een beredning till
feyde/oc liige ſom lyckin ſlomper till/ ſaa hol-
dis oc fred oc feelige dage.

Konger ſchulle wære ſaa faſte oc wiſe wdi
god loffue/att theris eenfoldige ord oc tilſaffn
ſculde holdis faſtere end andre folckis beſegl-
de breff oc ſoorne eder/Huore ſlempt kand thu
fordi tencke thet er/att icke holde thet ſom wed
tagett er/ mett ſtore wilkaar oc høytiilig con-
trackt/ther oc ere ſtadfeſte mett thet ypperſte
Chriſtendommen haffuer/ſom er then Chriſ-
telige tro/Oc wij ſee dog huad daglige hender
(ieg ſiger nw inthe meer) aff mangis ſkalck-
hed/ thi att forwden ſkalckhed kand thet icke
ſkee.

Wore thet end ſaa att een artichell bleffue for
ſømmett wdi noger contracktt / icke ſchulde
mand fordi wele bryde oc ſpylde thñ gantſche
contrackt/paa thet mand ſchulde icke ſynis at
begære orſage till att ſpylde wenſchaff/oc for-
di ſcall ther heller leggis wynd oppaa/att thet
ſom brwtt er/ kand bødis mett een føge ſcha-
de/ Wnderſtwndwm er thet oc nytteligt/ att
ſee igienom fingre mett ſomme article/nar wij
ſee att wenſchaff kand icke end lenge wære be-

standigt eblantt almwes folck/om alting scall krappelige regnis paa then yderste pwnckt/ Oc fordi schalthu thz icke efterfølge som wrede raader teg/men thett som er menighedtz beste.

Een god konge scall fordi haffue fred mett alle oc serdelis mett syne naboo/ther megett kwnne schade om the ere fiender/oc gaffne om the ere wenner/oc for wden naboo fæle oc handell kand dog inghen menighed wære lenghe bestandig/ Oc wenschaff kand altid boode best gøris oc holdis emellom thet folck som haffue eens seeder/oc ere aff eett twngemaall/Somme land ere dog saa wytt atskilde mett seeder oc wæsinde fra andre landschaff/at thet er al delis bædre/att icke handle mett thenom/end att wære thenom anhengindis mett stor contrackt/eller haarde forbaand/ Somme land ere oc saa langt borte/at wille the end gøre andre land till gode oc komme thenom till hielp/ tha kwnne the thet icke aff sted komme/Somme folck ere oc saa stwmme/falsche oc troløse/ att ere the end naboo/tha dwge the dog inthet att handle eller holde wenschaff mett/Oc met sligt folck er thet raadeligt at mand scall huerc kin feyde/ eller haffue wenschaff/oc icke heller blende mett thenom giffermaall/ bode fordi att orlog er een forgifftig oc een forderffuelig

king/ oc ther till mett/ er somme folckis wen-
chaff icke megett bædre end feyde.

Thet scall fordi wære een stor partt aff kon-
gens wiisdom/ att hand scall megett wiide aff
andre landtz seder/ oc thet sompt aff bøger/
och sompt aff wiise mendtz wnderwiisning
som ere forfarne/ att hand scall icke selff be-
Wlysses. reyse andre land/ mett stor fare/ som Wlysses
giorde/ Oc dog mand kand icke well om al-
ting scriffue/ tha maa wij almyndelige saa si-
ge/ Att mand scall icke haffue handell eller
forbaand mett the folck/ som ere icke aff sam-
me tro mett oss/ Huordane Tyrcker oc Hen-
ninge the ere/ Ey heller met thet folck som na-
twrin haffuer oss fraskild/ mett strand store
bierg och mange myle/ Thenom schulle wij
icke giffue orsage att falde ind paa oss/ Icke
schulle wij heller indfalde paa thenom/ Oc
enddog att her om motte settis mange exem-
pill/ eett er dog nock paa thenne tiid som seg
nw begiffuer/ Franckeriige er i sandhed blant
alle eett merckeligt riige/ men tha waare thet
meer merckeligtt/ haffde thett wærett Wal-
land wbewaarett/ oc icke ther paa indfaldett.

Om kongers och theris børns gifftermaall.

MEgett saligt dømmer ieg thett att wære for menigheden/ at kongers gifftermaall bleffue i landhen hoss thenom/ eller oc hoss neste naboo/ om the schulde skee wden landtz. Men maa komme att noghen will saa sige/ Een konge dotter bør att giifftis och giffuis mett een konge eller een konge søn/ Att forhøge syne thet mæ ste noger kand er een synderlig oc een wildig ære oc begæring/ Huor fra een konge scal wære meget langt Lad saa wære att een konge dotter giffuis myndre mand end een konge eller een konge søn/ huad tha? nar thet kand skee menigheden til større gaffn Thet er hans kongelige maiestatt een større ære/ att hand meer agter menighedtz beste/ end syn dotters eller systers besynderlige ære.

Konge gifftermaall ere een besynderlig ting/ men dog see wij att all werdsins ypperlighed/ statt oc ære/ er nw ther till kommen/ oc thett hender oss titt och offte/ som skede emellom the Grecker oc Troianer/ for Helena skyld.

Huoredā een kōge hustrw wære scall.

Er thett saa att ther scall iw for eens wære skell paa konge giiffte som børligt oc sømmeligt er/ wdkaare seg tha een aff sitt gantsche land/ther priisis aff eett rentt leffnet/aff sagtmodighed oc klogschaff/ ther kand wære een god konge een lydig hustrw/ oc føde hanwm the børn / ther bode land oc forældre kwnne komme till ære / hwn er aldelis høgbaarin nock/ som kand wære een god konge een god hustrw.

Alle wiise mend giffue thett magt/att inghen ting er een konge oc eett konge riige meer nytteligt/end att een konge elscher syne wndersotte/ oc att hand elschis aff thenom/ oc att thett kand skee/ wolder megett eett menigt fæderne land/ Eett fantzwn oc indfødde natur/bynder een ting fastelige till een anden/ Oc fordi spyldis een stor partt / aff desse wilkaar/nar som emellom folckett er stor wliighed.

Thet kand neppelige skee/ att eett landschaff kand aff sitt gantsche hierte/bekende thenom som ere fremmede fødde/ dog meene folck almyndelige/ att konge gifftermaall ere seg een tryg befestning till een ewig fred/ Men som wii nw læras aff werdsins løb/tha see wii at ther wdaff begyndis meer bulder oc trette/ nar som een klager att bryllops skatthen er

icke mett alle beslutte de wilkaar wdkommen/ eller oc een anden borttager brwden for noghen synderlig fienschaff sag/ Somme findis saa wstadige att the opsige then første oc siiden tage een anden/ Somme haffue andre klagemaall.

Men huad kommer thette menigheden wed? eller huad fordeell haffuer menigheden ther wdaff? Ther som kongers och kongebørns giftermaal kwnne gøre fred oc rolighed i werden/ tha wille ieg thet ynsche/ att alle Furster wore tilsammen bwndne mett giftermaall i sexhwndrede maade/ Men huad gaffnede giftermaall emellom kong Jacob aff Scotland oc kongens dotter aff England/ Thett kwnne icke fortage then feyde hand indførde wdi England/ oc bleff ther offuer/ Oc thett hender oc offte/ att giftermaal gøris icke før/ end landhen ere aff feyde oc stor schade trette oc forderffuede paa bode siider.

Thet schulde fordi konger schaffe oc gøre/ att the haffde tilhobe een ewig fred/ oc ther till schulle bruge alle wiise raad/ kwnne end giftermaals handell gøre fred/ tha kand hand icke gøre ewig fred/ fordi nar then ene dør tha er wenschaffuett wde/ Oc huor som giftermaall haffde wærett eett bestandigtt wilkaar till fred / tha haffde hand wærett stadig och

fræmtwrinde/ Men maa komme att noger mand will saa sige/ Aff theris børn kommer een ewig fred / Huor fore striidis tha mest/ emellom thenom som ere neste frender / frodi att ÿ sliige maade och for sliige sager / skeer mæst forwandling i land oc riige/ nar arff oc rigdom føris i fremmede land / saa att eett land forøgis oc eett andett forarmis/aff huilc/ke ting oprør oc bulder pleye gierne att fø/dis.

Thi kand thett icke skee att orlog affleggis mett sliige wilkaar/ men the meer ther wdaff yppis oc oppeholdis / fordi nar som land och riige wdi sliige maade ere tilsammē forbwnd/ne/ strax een herre fortørnis aff een anden/oc saa wdi enn føge sag/ tha then som fortørnett er/ till siger strax alle thenom som ere mett hanwm beswaaffrede/ oc andre ther ere mett hanwm i sliig samme maade forbwndne/ Saa er strax een stor partt aff werden op/tend oc oprørd till orlog/ Saa striidis gant/sche haardelige/att manghen Christen mādz blod scall wdstiørtis for een mandz wrede skyld / Exempill setter ieg icke/ paa thett att inghen schall bemerckis till nogher fortør/nelse.

Maa komme att een konge bliffuer riig aff

ſtiige giffteermaall/ men hans folck fortørnis ther offuer ſaare meghett/ Een god konghe tror icke att thett gaar hanwm well wden nar menighedtʒ beſte ramis/ Paa thett ieg ſchall icke och ſaa ſige/ att ther giøres wbelefflige emod the iomfruer oc piger ſom forſendis ӱ fremmede land / till fremmett twngemaall/ wlige fatʒwn oc natur oc compler/ oc megett wlige ſeeder/ Ligerwiiſſ ſom the ſchulde wære elendige oc landfluctige / nar the kwnne leffue megett lyckſaligere ӱ theris egne land dog thett ſkeede mett myndre ſtatt praall oc hoffmod.

Oc enddog ieg ſeer att thēne ſeed er meer wedtaghen/end møyeligt er att hand kand affleggis / ſaa wille ieg dog paamynde / om ther kwnne end noghett hende for wden haab ӱ ſamme ſag.

Wdi huad hādel kongen ſcall øffue ſeg then ſtwnd freder.

En god konge well opleerd aff Jesu Christi low/ scall inghen ting haffue kiær/ wden syn menighedtz salighed/ huilckin hanwm bør ligerwiiff som een krop bode at ælsche oc læge/ oc ther till scall hand skicke alle syne tancker/ fornwfft/ øffuilse och magt/ att hand kand saa reghere thet som hand er betroed till/ att hand motte faa loff aff gud oc stadfestilse aff Jesu Christo/ ther scal aff hanwm wære regenschaff begærindis/ oc ther nest att hand eblantt mennischin kand lade effter seg een høffuisk erlig oc god mening oc amyndilse.

Scipio. Huad heller een konge er hiemme eller aff by/ tha scall hand altid effterfølge Scipionem/ ther saa sagde oc fordi priisis aff alle Jeg war aldrig myndre eene/ end nar ieg war eene/ och aldrig myndre leedig/ end nar ieg war leedig/ Hans mening war sliig/ Att nar hand war icke wdi noger synderlig handel/ tha begrwndede hand noghett mett dybe tancker som tilhørde menighedtz salighed oc ære.

Eneas. Dess ligest schall hand effterfølfghe Eneam Vergilianum / ther then kloge Poeta giffuer mange tancker oc gierninger/ mæden the an-

Homerus dre soffue/ Oc thett som Homerus scriffuer/

burde att ſcriffuis paa alle konge wegge/ huilkett ſaa lyder/ Then ſom folck oc ſtore ærinde haffuer i befaling/ bør icke att ſoffue then heele natt wd/ Er hand oc ſaa eblantt ſyn menighed/ tha ſcall hand oc noghett ſchaffe ſom høer till menighedtz gaffn/ thett er/ att hand ſcall altid bewiiſe ſeg att wære een konge.

Eenlighed ſømmer icke een konge.

Men tha ſømmer thett een konge meer/ att hand ſcall wære wdi obenbare handell/ end eenlige for ſeg ſelff/ Oc nar ſom hand fræmgaar/ ſee ſeg till/ att hans anſigtt/ gang/ och tale/ ere ſliige/ att the kwnne hans folck forbædre/ tenckindis att hueſſ hand taler eller giør thett merckis oc græmmis aff huer mand.

Icke giffuis thet heller magt aff wiiſe mend/ ther Perſarũ konger pleyde att gøre/ ſom altid wore ẏ eenrwm hemelige wdi ſyne gerninger/ oc meente att the wdi ſliige maade/ ſchulde wære hoſſ ſitt folck deſſ meer agtede/ Oc war thet ſaa att the noghen tiid fræmkomme obenbarlige/ tha ſkede thett mett ſtortt bram praall oc hoffmod/ oc mett dyrebare kleder oc kaaſtelige ſmycke/ oc mett ſtor rigdom ſom the tha lode till ſyne/ folckett ſtorlige till ſchade/ Deſſ emellom fordreffue the tiiden/ mett lyſt/ leeg/ oc andre geckelige ſtecker/ Ligerwiiſſ

Merckelige gerninger/ haffue altid orsage

som een god oc from konge/ haffde icke sysler oc gerning wdi fredsommelig tiid / effter thi att merckelige gerninger haffue altid orsage/ nar som een konge fattis icke sind/ forstand/ oc hierte.

Somme meene thet icke wære kongeligt/ ther alsomeniste er kongeligt/ som er att wære wdi obenbare handell/ Ligerwiiss som manghe bisper meene att thett bekommer thenom in-thett/ ther alsomeniste theris embede tilhør/ som er att predicke gudz ord/ oc lære folckett/ oc thett aff eett wnderligt raad befale the an-dre/ ther thenom burde synderlige att giøre (ligerwiiss som the wore theris embede wwer-dige) oc the slemmiste oc ryngiste embede/ til-tage the seg selffue.

Mythridates.

Men Mythridates (som war ypperlig nock/ bode i wiisdom oc riige) blwgedis icke mett syn eghen mwnd att affsige rett/ oc att dømme i sager for woden tolck/ Oc att hand schulde thet dess bæder kwnne giøre/ tha lerde hand fuldkommelige xxij twngemaall/ Icke totte

Philippus.

heller Philippus konge wdi Macedonia/ att thet stod hanwm ylde/ att hand selff sad huer dag och hørde sager / Icke heller Alexander

Alexander then store.

Magnus hans søn (dog hand war ellers daar-lig oc hoffmodig) ther haffde sliig seed/ att

hand hørde inghen sag wden mett eett øræ/
saa sigindis / Att thett andett øræ schulde
gæmmis till then / som till saghen schulde
sware.

Men att mange kongher kwnne desse wilkaar
icke liide/ thet gør ond opfødilse/ Ther sigis i
gammill tale/ Att mand øffuer seg gierne i
then konst hand lærtt haffuer/ oc holder seg
fra then hand kand inthett wdaff / Huore
kand thet skee/ att then som opfødis blant the
folck ther smygre kwnne/ oc blantt qwindfolck
oc gecke/ oc først forderffuis wdi onde oc wran
ge meninger/ oc legoms løst oc læckerhed/ oc
fordriffuer hans barndom / wdi iagt daabill
oc dantz/ att hand kand siiden haffue løst till
the ting / som behøffue merckelige och dybe
tancker.

Homerus hand siger att een konghe haffuer icke tiid/ att wdsoffue then heele natt/ oc man- ge giøre dog inthett andett/ end optencke ny fwnd till att oppeholde legoms løst oc glede/ huaar mett the kwnne tiiden korte/ ligerwiiss som kongher haffde icke andett att gøre/ Een god boomand wdi eett hwss fattis aldrig ger- ning / huore schulde tha een konghe wdi eett heelt riige fattis sysle oc gerning?

Homerus

Een god och retsindig kongis embede er sligt.

ONde seeder schulle affleggis mett god oc nyttig low/ Then low som er forkrenckt oc forargett mett wretsindigt brug scall rettis/ond low scall platt aff settis oc nederleggis/ Retsindige høffuitzmend oc forstandere schulle agtis oc affholdis/The som wretsindige ere schulle pynis oc straffis/The fwnd schulle optenckis som gantsche liidet betynge oc beswaare fattig almwge.

Alle steder oc wroor wdi riigett schulle frelsis fra røffuerij oc wgerning/oc thet scall skee met aldermynste blodstyrting / huar mett hand scall oppeholde/oc fast gøre/een ewig eendrectighed/eblant sitt folck.

Somme ting ere tha ryngere/ men the semme dog een god herre gantsche well/ som er att offuersee syne stæder/ oc synderlige mett tancker oc besindilse/ paa thett hand kand alting forbædre/ The stæder som ere icke trygge oc faste/ thenom scall hand giøre faste/ oc

pryde met gaffnlig bygning Holde broor wed magt oc well færdige/oc the hwff som ere till heders oc till menighedtz beste/ Bygge tempill/oc holde færdige strandbredde oc wandløb.

Item lade rense the stæder/ som ere besmittede mett forgifftighed oc pestilentze/ ænthen forflytte bygning/eller oc opfylde kær oc moo ser oc giøre thenom tørre/ The wanløb oc oor som icke flyde til gaffns/wdskære oc wdgraffue paa andre stæder/ ænthen lade stranden haffue indløb/eller oc thet formeene/effter som nytteligt kand wære.

Dyrcke the agre som ere nederlagde/ att korn kand dess bæder naa till/oc lade thenom bæder dyrckis/som ere tilforn forsømmede/Item giøre ther icke wyngaarde/som korn woxer bæder end wynbærtræ/Sliige sysler findis ther till ser twsinde/ther een konge megett welstaa/ wdi huilcke hand kand seg saa forlyste / att hand till tiidtz fordrefftt/haffuer orlog icke behoff/ eller oc dantz oc daabill till att korte natthen mett.

Wdi andre ting oc the synderlige/ som tilhøre menighedtz heder oc ære/scall een konge icke wære formeghett tærinde eller offuerflødig

men dog erlig/som er wdi menighedz bygning i leeg/dystæring oc spyl/eller i hoffuering som giøris nar fremmede sendebud wndfangis oc anammis/eller nogett andet handlis paa menighedtz gaffn/ Men wdi then handell (som konghens synderlige person er anrøringis) scall hand wære sparsom/ bode fordi hand scall icke synis att leffue seg selff till gode/ aff menighedtz gotz oc rigdom/ oc icke heller lære syne wndersotte offuerflødighed/ som er een moder till alt ontt.

Een konghe scal heller vele forbædre end forøghe sitt riige.

Theopompus.

Jeg seer att mange wdi gammill tiid/ wore ÿ thenne wildfarilse (oc thet giffue gud att ther fwndis icke end nw till aff samme slag) Att thee giorde ald theris flitt ther till at the schulde heller gøre syne riige støerre end bædre/oc thet haffuer tidt oc offte hænt seg/ att nar the wille theris riige megett forøge/ tha bleffue the qwytt thet the haffde ÿ hender/ Oc fordi er icke Theopompi røst priiset oc loffuett wden sag/ ther saa sagde/ att hanwm laa icke magt oppaa huore stortt riige hand lod syne børn effter seg/men huore gott oc fast/Oc thet sprock som sagdis wdi greckeland/ burde effter myn mening/ att scriffuis wdi alle konge wabn/ther saa lyder/Sparta er teg tilfalden/ pryd oc smycke henne/ Sparta war een stad saa kaldett.

Thet scall wære een kongis mening/ att aff hanwm kand inthett merckeligere gøris/ end att forbædre then menighed (i huoredan hwner) ther hand haffuer anammett / och saa lader henne skiønere/end hand henne fangett haffuer/ Epaminondas er loffuett oc priisett aff lerde mend/ att then tiid embede oc befaling wdi hans stad wore forsmaade oc rynge agtede/oc inghen wilde thenom fordi haffue/ tha regherede hand embede saa/ att merckelige mend wore thenom siiden begærindis/ oc sagde hand saa/ Att een mand bør icke alsomeniste att haffue ære aff sitt embede/ men att embedet scall meget meer haffue ære aff then mand/ som embedett bruger.

Epaminondas

Oc thette kand skee (som nw een part bewiist er) nar een konge forarbeyder the ting/ther menigheden wdaff bode ophøgis oc stadfestis/ oc nar hand the ting afflegger oc twinger som menigheden forderffue/ Menigheden hielpis oc forbædris megett aff een god kongis exempill/ wiisdom oc tilsyen /aff borgermesteres oc raadtz retfindighed / oc aff prestmendtz gode leffnett/aff wdualde scholemestere/ oc retferdig low / oc synderlige aff then lerdom oc øffuilse/som till dygd er beqwem/ Wdi desse ting att forøge oc stadfeste/ bør een god konge att wære wyndskiffuelig.

Huor aff menigheden forbedris.

Aff mange tingh forderffuis een menighed/ ther tha bæſt fortagis/ nar theris røder oc begyndilſe førſt leggis øde/ att een konge er woghen ÿ ſliig handell/ er hans ſtudium oc hans philoſophia/ oc at gøre forbaand mod deſſe ting/ och ther till bruge alle raad/ thet tilhøer een Chriſten konge.

Ligerwiiſſ ſom the himmilſche planeter kwnne icke nogett buldre till ſammen/ wden deſſe iørderigis ting tage ther wdaff ſtor ſchade/ ſom wij klarlige ſee nar ſooll eller maane tabe theris ſkyn/ ſaa ſkeer thett oc/ nar ſtormectige herrer træde fra høffuiſkhed/ rett oc ſkiel/ eller oc the aff hoffmod oc geckerij noghett ſynde/ tha er thett all werden een ſtor ſchade/ Oc aldrig giorde noghen Planete feyde/ menniſchin ſaa ſtor ſchade/ ſom then feyde giorde ther war emellom Julium Paffue i Rom oc Ludouicum konge aff Franckeriige/ hnilckin wij bode haffue ſeett oc begrætt.

Julius Papa
Ludouicus rex.

Om orlog eller ſtriid at føre.

Ndog att een konge ſcall wdi inghen handel wære haſtig oc fremfwſſ/ tha ſcall hand wære alſomeniſt oc ſaare forſynlig till att optage kriig oc feyde/ fordi att ſom aff atſkillige ting kommer allehaande ſchade ſaa forgaa wdaff feyde all ting paa een tiid/ oc meghett ontt woxer op i ſamme ſted/ oc inghen ting hengher haardere wed/ eller kand wærre affleggis/ Aff eett orlog fødis eett andett/och aff eett liidett fødis eett ſtortt/ oc aff eett fødis tw/oc aff ſkempt kommer gammilt oc grwmpt alffuer/oc nar ſom feyde paa eett ſted begyndis/tha recker hwn icke alſomeniſte till neſte land/ men oc ſaa till thenom ſom ere langt fra liggindis.

Orlogs onde wilkaar

Oc fordi ſcall een god konge ingelunde optage orlog/ før end hand haffuer alle raad forſøgt till fred/ oc inghe kwnne hielpe/ oc wore wij aff thette ſind/ tha ſchulde ther neppelige findis orlog oc feyde emellom nogre Furſter/ Men kand ſamme forgiifftighed icke affſtyllis/ mett myndre/ end hwn ſcall iw optagis/ tha ſcall een konghe ther till wære flyttig/ att feyde holdis ſitt folck till allermynſte ſchade/ oc mett allermynſte blodſtyrting/ och endis mett thet alderſnariſthe.

Sliig tancke affraader fey de oc orlog

Først scall een god konghe offuerlegge/ huad skæll ther er emellom menniſchin/ ſom fødis till fred oc welwillighed/ oc wſkellige creatur ſom fødis til roff oc orlog/ther neſt huad ſkell ther ſindis emellom eett menniſche och eett Christett menniſche/ Ther neſt offuerweye ſeg huore begærelig / høffwiſk/ oc ſalig een ting fred er/ oc twertt emod huore ſchadeligt oc ſyndigt orlog er/ oc huore megett ontt thett drager mett ſeg/ om thett wore end alſomretferdigſt/ om ſaa er/ att orlog maa kaldis retferdigt aff nogre wilkaar.

Paa thet ſiiſte/ afflegge ſeg ſaa lenge ſyn løſe begæring/ att hand mett raad offuerlegger/ huad feyde will kaaſte/oc ſtaa/oc om thet ther feydis om / er ſaa gott/ om hand wore end wiſſ paa ſeyer och offuerhand/ſom pleyer icke end altid att føge then retferdige ſag.

Offuerlæg/ wmage / omhwg / tæring/ fare/ wmagelig oc lang beredning Ther ſcal ſendis bud effter fremmed offuergiffuet folck ſom er een affſkwm aff alle onde menniſcher/oc will konge emod een anden wære noghett ſtreng/ tha ſcall hand førſt giffue thenom penninge/ ſaa ſchall hand ſmygre for thenom fyre oc tiene landtz knecktte / ſom ere een draffuels hob blant alle folck.

Inthe ſcall fordi wære een god konge meer
kærtt/ end att hand haffuer ſyne egne gode/
men huad kand meer forderffue gode ſeeder
end orlog? Inthe ſcall een konge meer begæ-
re att haffue ÿ ſinde/ end att ſee ſyne wnder-
ſottis ſwndhed oc karſkhed/ lycke oc ſalighed
wdi alle tingh/ men nar hand ſcall lære att
ſtrïide/ tha nødis hand till att ſette wngdom
i ſtor fare/ oc offte paa een tyme gør hand
ſaa mange faderløſe børn oc widuer/ oc gam-
ble folck bliffue theris børn qwytt ther the-
nom ſchulde føde oc beſørge/ deſligeſt gøris
mange arme tyggere/ oc ſaa manghen mand
tilfalder wlycke oc wſalighed.

Meghett kaaſter konge wiiſdom all werden/
om the ſchulle forſøge huore farlig een tingh
orlog thett er/ oc nar the komme till alder och
beſindilſe ſaa ſige/ Jeg haffde icke meent att
orlog haffde wærett ſlüg een forgifftig ting/
O then wdødelige gud/ huad thu haffuer
lærtt thenne wiiſdom manghen mand till
ſchade? Tha ſcall hand tencke huore wnyttigt
thet war/ att hand wille ſaa forøge ſyne land/
oc thett nw att wære een ſtor ſchade/ ſom met
thett førſte ſyntis att wære een ſtor baade/
Nar deſſ emellom ere ſaa manghe twſinde
folck/ ſomme ſlagne/ oc ſomme forderffuede

Sliig konge-
lig wiiſdom
kaaſter me-
nigheden me
gett.

i grwnd / desse ting schulle læris aff bøger/ aff gamble mendtz snack oc tale/ oc aff nabors schade oc forderffue/ nar then eller then konge haffuer stor feyde for sliige land/ oc thett mett meget større schade end gaffn.

The ting scall een god konghe forhandle/som kwnne altid tenckis/Thet som wij aff løse begæring begynde oc anheffue/ teckis saa lenge som then begæring waarer / Men thett som mett raad oc klogschaff optagis/som thet teckis ÿ wngdommen saa giør thet och ÿ alderdommen/Oc att noghet scall aff raad oc klogskaff optagis scal wdi inghen ting meer skee/ end wdi orlog att føre.

Plato.

Plato kallede splytagtighed oc icke orlog/ saa tidt som grecker strydde mod grecker/ oc nar thet hende seg tha bød hand att thet schulde maadelighe brugis / huad naffn schulle wij tha giffue then feyde / som daglige brughis emellom Christett folck / som ere mett saa manghe Christendoms wilkaar forbwndne? Eller huad schulle wij sige nar thett brugis grwmmelige/ och stander paa i manghe aar/ ænthen for een forfængelig titell skyld/ eller lønlig had oc affwind/ eller wdaff wngdoms hoffmod.

520

Saa pleye somme konger oc Furster att smygre for seg oc leede seg selffue saa menendes/ Ther er iw noget orlog retferdigt/oc till att be gynde sliigt orlog haffuer ieg retferdig sagh/ Først om nogett orlog er retferdigt wele wij end nw sette i rette/ Men huem er then som lader seg icke at haffue retferdig sag? Oc iblant werdsins wnderlige forwandling/ oc blāt saa meghen contrackt oc dage/ nw wedtagne oc nw forspylte/ Huem er then som icke fangher orsage wdi nogher maade/oc tror fordi wære sømmeligt att føre krij oc orlog? e

Om noghett orlog er retferdigt

questio

Men (thee sige fræmdelis) kirckeloghin fordømmer icke alt orlog / oc Augustinus paa somme stæder giffuer thett och saa magt/ Sanctus Bernhardus priiser och saa hoffmend/ Men Christus Jesus/ sanctus Petrus oc sanctus Paulus / lære twert emod / Hwy agte wij icke theris lerdom saa well som Augustini eller Bernhardi? Maa komme Augustinus paa eett sted icke fordømmer orlog/ Men Jesu Christi lerdom raader fra orlog/ oc apostele bøger paa alle stæder thett oc saa fordømme/ Oc desligest the gode mend Bern hardus och Augustinus enddog atthe paa eett sted giffue sompt orlog magt/ the forbiwde oc foragte tha orlog paa saa mange stæder

Augustinus. Bernhardus Jesus Christus Petrus. Paulus.

wdi andre bøger/ men thenom offuersee wij/ att wij mett noghett kwnne føde wor synd oc løse begæring/ Paa thett siiste wele wij nøye see till/ tha scall thet fiindis att orlog haffuer magt aff inghen mett the wilkaar thett nw brugis.

Somme konster ere fordømde aff loghen/ fordi att the haffue meghen handel mett falsk oc swyg/ som kaldis Astrologia oc Alcumistica/ Then første dømmer om tilkommende ting aff himmell tegn/ oc then andhen lader seg at kwnne gøre guld aff alle haande malm Om desse konster kwnne end rettelige brugis saa ere the dog forbwdne/ Men samme forbud schulde meghett meer gøris emod orlog Fordi kwnne end nogett orlog findis att wære retferdigt/ tha wed ieg icke om nogett maa sigis att wære retferdigt som werdsins handell nw brugis/ fordi att theris begyndilse er wdaff hoffmod/ wrede/ grwmhed/ wkysked eller gyrighed.

Huo som agter orloges begyndilse/ tha findhis icke mange retferdige.

Thet hender oc offte att Furster oc friibaarne mend (som meer fortære end behoff giordis oc theris rente kand taale) anheffue orlog aff eett konsteligt beraad / att the kwnne forøge theris gotz hiemme/ aff syne wndersottis roff oc beschatning/ Thet hender oc wnderstwn-

dwm/ att kongher skempte mett huer andre/
oc lade som the wele feyde/ att the kwnne the-
ris wndersotte saa forarme/ oc aff theris ar-
mod saa worde riige och stercke/ Oc for then
sag schall een god konge haffue mystancke till
all feyde/ i hwore retferdig hwn synis at wære

Men her pleye somme emod at robe/ at mand
scall syn rett icke forlade/ Først er sliig rett kon-
ghens eghen person anrørindis/ Lad saa wæ-
re att hanwm tilfalder arff eller hiemgaffue
mett syn hustrw/ Mwnne thet icke wære w-
christeligt/ att forfølge sliig rett mett then me-
nige mandtz store oc wbodelig skade? oc for
een føghe rettighed (ther mand ey end wed
huoredan hwn er) røffue oc beschatte eett
heelt riige/ oc komme thet wnder stor armod
oc schade.

Een konge fortørner een anden wdi een føge
sag/ ænthen wdi sliig som sagt er om arff och
hiemgaffue for suoffuerschaff skyld/ eller een
andhen meghett ryngere/ huad kommer thet
then menige mand wed?

Een god konge agter alting effter menighedtz
gaffn/ Fordi huar hand thet icke giør/ tha søm-
mer hanwm icke konge naffn/ Een konge haff-
uer icke samme rett offuer frij mennischer/ som

hand haffuer offuer wskellige creatur / Then største partt aff riige oc regemente / er then menige mandtz samtycke / fordi thet wilkaar giorde første konger

Om ther kommer end trette emellom land oc riighe / hwÿ tilskickis ther icke mæglere och woldsmend / som thet kwnne affstylle / Ther ere saa mange bisper / abbeder / lerde mend oc kloge raad / aff huess wiisdom och grantsche sliig trette motte afftalis oc nederleggis / oc alle sager endis meget heller end mett stor blodz wdgydilse / roff / brand / eller anden skadelig forderffue.

Først schall een konge haffue syn eghen rett mystenckt / ther nest er hand end wiss oppaa syn rett / tha scall hand offuerweye om thet er raadeligt att hand forfølger syn rett / mett saa manghen mandtz fare The som wiise ere / wele heller haffue tabett theris rett / end hanwm forfølge / fordi the agte thet att wære myndre schade / Heller will keyserin haffue tapt syn rett (effter myn mening) end hand will syne gamble land oc riige / oc huess rett keyserelo ghen giffuer hanwm forfølge oc igenkreffue /

Men her emod will noghen saa sige / Schall inghen forfølge syn rett / tha bliffuer inghen

Instantia

ting tryg och wden fare/ J sandhed tha maa hand forfølge syn rett/ men om thet kand komme menigheden till gode/ och konghens rett scall icke kooste hans wndersotte for meghett

Men huad kand nw wære wdi tryghed forwden fare/ nar huer mand will saa forfølge syn rett/ att hand will aldelis inthett fordrage eller skoone/ Wij see att wdaff een feyde begyndis een andhen/ och een følger een anden/ oc wij see inghen ende paa bulder oc trette/ oc nar feyde icke nederleggis i sliige maade/ tha schulde andre raad brugis till fred/ Wdhen mand will nogett fyre/ oc tabe wdaff syn rett/ tha kand icke fred oc samdregtighed emellom wenner wære lenge bestandig/ end sige emellom wwenner.

Een god mand offuerseer meget mett syn hustrw/ att hand scall icke spylde eett gott wenschaff/ Men huad fødis aff feyde andett end feyde/ Tuckt oc ære føde theris liige/ saa giør oc retferdighed. Alting føder syn liige

Thet scall oc røre een god oc barmhiertig konge/ att alt thet onde som fødis aff feyde falder een stor partt paa thenom/ som inthe haffue att giøre met feyde/ oc haffue hennes onde will faar aldelis inthet forskyllett.

Een merckelig kōge tancke.

Nar ſom een god konge haffuer fordi offuerlagt alt thet onde ſom fødis aff feyde oc orlog/ om thet wore møieligt att thet kwnde offuerleggis/tha ſcall hand ſaa tencke mett ſeg ſelff/ Till alt thette onde bliffuer ieg orſage ſaa megett mandeblod/ſaa mange widuer/ſaa mange arme oc begrædelige hwſſ/ſaa mange wæneløſe gamble folck/ ſaa mange fattighe menniſchir/Alle ſeeders/laagerſſ/ oc retſindighedz forderffue/tilleggis meg aldene/Deſſe ting ſcal ieg betale well dyrtt Chriſto Jeſu.

Een konge kand icke henffne ſeg paa ſyne fiender/ wden hand ſcall førſt brughe fienſchaff emod ſyne wnderſotte/Hans folck ſcal beſchattis hand ſcall optage hoffmend huilcke Maro (icke wden ſag) kalder wbarmhiertige/ hand ſcall formene ſyne egne borgere oc wnderſotte the land/ſom the tilforn brugede thenom ſelff till profiitt oc gaffn/ hand ſcall hieme holde ſyne wnderſotte paa thett att fienderne ſchulle oc hieme holdes/oc thet ſkeer offte/ att wȳ gøre wore egne wnderſotte ſtørre ſchade/ end thenom ſom ere fiender.

Thet er meer ſwaaertt oc drabeligt at bygge een ſtad/ end att forderffue een ſtad/Wȳ ſee dog mange ſtæder wæer opbygde aff wlerde

oc groffue folck/ther konge wrede haffuer tha forderffuett Oc offte forderffue wij merckelige steder mett støre wmage oc bekaastning/ end andre ny kwnde mett opbyggis/ Saa holde wij feyde mett stor tæring oc schade/ wmage oc arbeyde/ att tiende parthen aff thenom wo re nock till fred.

Then seyer oc ære scall een konge altid stwn de effter som er wblodig/ oc inghen mand till schade/ Om slijg seyer kand end een konge til komme som hand er begærindis/ wij see dog att eett folckis lycke oc seyer/ er eett andett folc kis schade oc forderffue/ Thett hender oc offte att een konge græder syn seyer fordi hand haffuer hanwm dyre kiøpt.

Kand icke mischund eller werdsins store scha de røre oss/ tha scall Christendoms werdig hed røre oss/ Huad kwnne wij tencke att Turc ker oc Saracener tale om oss/ nar the høre oc fornømme/ att ij saa manghe aar er inghen samdrecktighed/ emellom Christne konger oc herrer/ oc fred holdis mett inghen contrackt oc inghe dage/ oc att ther er inghen ende paa blodtz wdgydilse/ oc att ther findis myndre bulder blantt hedninge end Christett folck/ som dog effter Jesu Christi lerdom burde att

haffue alsomistørst kierlighed / oc eendrectighed.

Thet giøres icke behoff att føre natwrin op paa meer ontt mett orlog oc feyde / effter thi att wortt leffnett er dog wstadigt nock / stacket oc skrøbeligt / oc meghen modgang wndergiffuett / mett mangehonde siwgdom / wlycke / och liffs fare till siøs / iordskelff / tordwn oc liwnyld som daglige hende mennischin.

Thenom som ere predicke fædre / burde att affstylle blantt folck onde oc løse begæring till bulder oc wsamdrecktighed / Nw see wij att een Frantz mand / hader een Engilsk mand / oc icke for anden sag end hand er engilsk / Engilsk mand hader oc skootz mand / icke wden fordi hand er een skootte / saa giør oc Wale wed Tyskmand oc Swoffwisk wed Swytzer / oc andre desligest / saa er oc eett land hadeligt aff eett andett / oc een stad aff een anden / Men hwy bedrage desse geckelige naffn meer fra kierlighed / end Jesu Christi naffn wdi een almyndig Christendom drager till kierlighed

Om ther wore end noger retferdig feyde Men nar wij see att all werden for meghett awer

seg ther wdi/ tha burde prester aff theris for-
nwfft/ att lære oc drage kongers och menige
folckis sind ther fra/dog see wij att somme aff
thenom ere begyndilse och ophoff till feyde/
Thett blugis nw icke bisper att wære mitt
iblantt een stor hær/ Ther er korss oc gudtz le-
gomme/ oc iblantt heluedis ting blendis the
himmilse sacrament/Oc iblant saa blodig w-
samdrecktighed haffue the kierlighedtz baand/
oc wilkaar/ Oc thet som er meer wederstyg-
geligt/ wdi too atskillige hær er Christus/li-
gerwiiss som hand schulde striide mod seg
selff/ Thet war icke nock at Christet folck schul
de fordrage feyde/ wden hwn schulde oc saa
haffuis i saa stor heder oc ære.

Er thet saa att ald Jesu Christi lerdom er icke
feyde modstandig/ tha bewiise seg thett mett
eett stæd huar feyde priisis i then hellig læst
oc tha wele wij Christett folck alle feyde/War
thet end the Israelsche folck tilstædt/men thet
schulde tha skee aff gudtz raad/ Men wore
goddommelige raad (som altid lyde i then hel
lige læst) raade fra feyde/ dog att wij feyde
meghet meer end the giorde/ Dauid war gud
tacknemmelig ÿ alle dygder/thet war hanwm
dog forbudett att bygge herrins tempill/fordi
hand war een striidtzmand oc haffde wdstyrt
blod/ men Salomon bleff ther till wduold/

thÿ hand war fredsommelig / Skede thette iblantt iøder / huad burde tha att skee iblantt Christett folck / The haffde icke wden Salomonis skugge oc figur / Men wÿ haffue then rette Salomonem / thñ fredsommelige Jesum Christum / ther alting forliiger bode i himmell oc paa iord.

Icke raader ieg heller till att føre feyde wredelige emod the Turcker / først tenckindis mett meg / att Christendommen er meghett anderledis begyntt / stadfest oc forøgt / oc fordi er thet icke gott anderledis att tilwelde seg Christendommen / end mett samme wilkaar som hanwm haffue begyntt och forøgt / Oc wÿ see huore Christett folck ere tidt oc offte røffuede oc skattede till samme feyde / oc ther er dog inthet tilgiortt / Oc er thet saa wÿ wele agte then hellige tross beste / tha er hwn mett martyrum tolmodighed / oc icke mett landtz knecktte bode øgt oc klargiordt / Men agte wÿ land rigdom oc eiedom / tha er thet feyde oc orlog / och tha schulle wÿ agte huore thz er saare liidet Christeligtt att føre feyde for sliige sager / och helst mett thett folck wÿ nw feyde / tha er meer till fare / att wÿ schulle wendis omkring till Turcker / end the schulle bliffue Christne mett oss / Thi schulle wÿ først ther paa legge wynd / att

wij kwnne wære gode Chriſtne menniſcher/
oc ther neſt om oſſ tycker gott att wære/ ind-
falde paa the turcker.

Men fordi ieg haffuer paa eett andet ſtæd be-
ſcriffuett/ huad ondt ſom kommer aff feyde/
ſom icke nw giøres behoff att ſighe paa thett
ny/thi wil ieg thet alſomeniſte raade Chriſtne
kongher oc herrer/ att the offuergiffue falſke
titele oc løſe orſager/paa thet att grwm oc blo-
dig feyde / nw ſaa lenge mett alffuære oc aff
ald magt brugett/ motte een tiid faa ende/och
bliffue fred emellom thenom ther dog ere mett
ſaa manghe Chriſtendoms baand till hobe
forbwndne/ bruge ſeg fordi ther till wiiſdom
oc magt raad oc alle ſtyrcke.

The ſom haffue løſt till att ſynis merckelige/
wdi ſliige maade ſchulle the thet bewiiſe atth
the kwnne giøre een ewig oc ſtadig fred/ huo
ſom thett kand fræmbringhe/ hand haffuer
giortt een merckeligere ting/ end hand haffde
offuerwundet all Aphricam mett herreſkiold/
oc thett wore tha icke ſwaaert att affſted kom
me/nar ſom huer will lade wdaff att ſmygre
for ſyn ſag/ oc om wij afflegge wor ſynderlige
oc løſe begæring oc rame menighedtz beſte/
oc om wij haffde Chriſtum till raad/ oc icke
werden.

Do

Men nw then stwnd huer skøder och rygter syne ærinde / Oc bisper oc prester haffue och omhygge oc omsorg for magt wælde oc riigdom / oc konger ere framfwse aff hoffmod oc wrede oc alle efterfølge desse ting seg till baade / tha leder oss geckerij / wdi all fare oc waade / Oc huar som wij tracktterede menigheden mett menighedtz raad / tha schulde och huermandtz besynderlige gaffn oc fordeel wære wdi gode pynte / oc merckelige effter wor willie / Men thett tabis och saa nw / ther wij aldene figte fore.

Icke twyll meg heller ther paa (høgbaarne Furste) att thu haffuer ey thet sind / och æst icke aldene ther tilfød men oc saa tillerd aff gode oc retsindige mend / oc fordi beder oc ønscher ieg thet som igenstaar / att Christus Jesus størst oc alderbest / wille giffue thyn fromme willie och agt / god lycke oc fræmgang / Oc som hand haffuer giffuet teg riige wden blodz wdgydilse / saa bewaare teg thet oc saa wblodigt / Hand gledis at kaldis fredsins konge / gøre seg fordi at wij aff thyn godhed oc wiisdom motte een tiid aff blodig oc daarlig feyde / bliffue leedige oc frij The onde ting som ere framfarne / schulle offuertenckis / oc priise oss fred / oc gammill tiidz modgang oc plage / schulle oss dwbill gøre / thyne welgerningers godhed och naade. Finis.

Agt. f. 48 b.
Himm[illegible], [illegible]. ib.
Menighed. 49. a.

Cicero de Republica omhalas som forgaaet. f. 57. b.

rest 13.11.86 ozgt B.B